

M U H İ T

Kilise Devlet Matbaasında yapılmıştır
Müvezzinlerden Elbise kalıbını isteyiniz.

Resimli Aylık Aile Mecmuası

№ 21, Temmuz 1930
NUSHASI 50 KR.

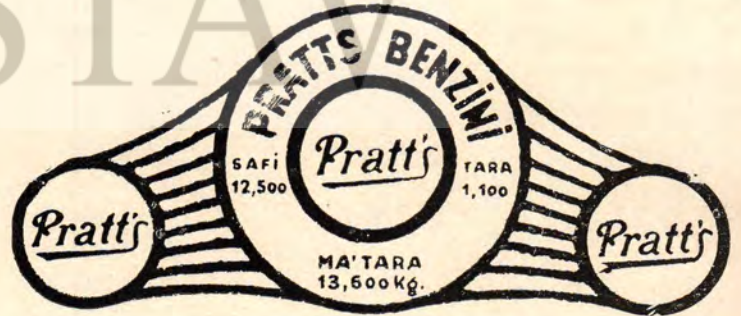

ARABANIZIN ZEVKİNİ SÜRMEK İÇİN
EYİ CİNS BENZİN VE MOTOR YAĞI KULLANINIZ

PRATTS MARKALI BENZİN
VE

SOCONY MOTOR
YAĞLARINDA ISRAR EDİNİZ

STANDARD OIL COMPANY OF NEW YORK

Galata, Merkez Rihtım Han

Tel. Beyoğlu, 949 - 950 - 951 - 469

MUHİR

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 2

Temmuz, 1930

№ 21

Sapancanın Küçük Manavları ve Ticari Ahlâk

Son zamanlarda « tağşiş » gazetelerin sık sık bahsettiği bir mevzu' oldu. Galiba tağşişe karşı şiddetli cezalar konulması bile düşünülüyor ve bir kanun hazırlandı. Buna dair her ne zaman bir şey işitem veya bir yazı görsem Sapancanın meyva satan çocuklarını hatırlarım:

Sapanca Ankara hattı üzerinde en çok meyva yetiştiren yeşil taravet dolu bir mevkîdir. Her ne zaman geçilse, tren, ellerinde sepetçikleriyle, vagon pencerelerine üşüşen, kiraz... elma... şeftali... deye haykırışan, kız erkek, alacalı bir çocuk akımına mâruz kalır. Dibinden ağzına doğru açılmak üzere, şeker külahını andıran bu saz sepetlerin iştiha getiren, göz alan renklerle örtülü geniş ağızları basma şalvarlı kızcağızların elcikleri arasında kolaylıkla müşteriyi çeker. Fakat yolculardan evelce buradan geçmiş, ve bu alış verişe müncezip olmuş bulunanlar küçük satıcılara karşı soğuk, âdeta nezaketsiz bir yüz gösterir, başkalarını da iykazdan geri kalmaz; çünkü o yalnız avuç üstünde durmak üzere yapılmış olan sepetlerin dipleri ot, yaprakla doldurulmuş, bu tıkaçları bir iki tabaka da ham, yeşil, çürük meyva tákîp etmiştir. Malın kalitesi derece derece artırılarak en üste en nefisleri, en göz alanları dizilmiştir. İşte bu istif mehareitlerinden dolayı Sapancanın küçük

tağşişçileri ekseriya, dolu sepetleriyle evlerine dönmeğe veya tren kalkarken teklif edilen pek dun bir fiyatla mallarını teslim etmeye mecbur kalırlar. İçlerinde hileye kapılmamış olanlar da var, bunlar haberdar müşterinin çekingenliğini yeminlerle yemeğe çalışırlar, fakat nafîle; arkadaşlarının istikametsizliği hepsinin şöhretini kötölemiştir. Tren uzaklaşırken o boyunları bükük tücar çağlası yavrucuklarıyla Sapanca, ihracat emtiası mahreçten mahrum kalmış, iktisadi buhrana tutulmuş bir memleket benzer.

Sapancanın küçük manavlarında görülen gülünç Smisal de ispat ediyor ki tağşiş pek iptidai, pek çocukça, pek safça düşünölmüş bir kazanç yoludur. Bunun sökmeyeceği çoktan başka memleketlerde anlaşılmış, *hile ve tağşiş ticaret prosedelerinden atılmıştır*. Her ticarethane ancak kendi firmasının şerefiyle, şöhretiyle inkişaf eder. Milyonlar ve milyarlar yalnız böyle bir firma şöhretiyle kazanılır.

Standartizasyon zamanımızın ticari ve sınaî ihtiyaçlarına tekabül eden bir usuldür. Sanayiîni işlemesi buna mütevekkîfikir. Bir pamuk veya yün dokuma fabrikasını düşününüz. İşleyebileceği pamuğun, yünün inceliği, uzunluğu ve diğeri evsafi muayyendir.

Büyük Türk İnkîlabına Dair

Yazan : AHMET CEVAT

— 15 —

Kemalizmin İkinci Safhası

Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Kurulması

İstanbulun işgali ve son meclisi-mebusanın düşman tecavüziyle dağılmağa mecbur olması Büyük Türk İnkilabının en büyük, en kat'i safhasını açmağa imkân verdi. Büyük Rehber tarihi mukadderatın, muhakkak, hadiseleri bu noktaya götüreceğini evelden pek iyi kestirmiş, inkilaba vereceği istikameti de tâyin etmişti:

Artık millet kendi işlerini kendi elleri arasına alacak ve bir daha mukadderatına tehakküm etmek hakkını kimseye vermeyecekti. Artık millet ferdi saltanat devrini kapayacak, milli hakimiyet devrine girecek, cumhuriyete geçecekti.

Artık millet padişahların asırlardan beri güttüğü imparatorluk dâvasından, son senelerde çıkan ırk ve din cihangirliği sevdalarından vazgeçecek, yalnız milli hudutları içinde medeni inkişafını temin edecek "millet siyaseti" ni düşünecek ve tâkip edecekti.

Artık millet gökten inmiş kitapların tefsir inhisarını kendilerine bahşederek dünya işlerini sınıfı ve ferdi menfaatlerine uyduran kara kuvvetin çoktan beri sarsılmış olan kurunuvastai müesseselerini büsbütün yıkacak, riyasız olarak laik bir nizamı-içtimai kuracaktı.

Bu muazzam programın ana çizgileri yalnız o büyük adamın dimağında idi ve o andan iyfibaen kesif bulutlar arasından saçılan güneş şua'ları gibi bütün bir karanlık dünyasını aydılatacak, aydılatukça canlandıracaktı.

O fabrika ne daha incisini veya uzununu, ne daha kalnını veya kisasını işleyebilir. Çıkardığı kumaşların da revacı ona göre tespit edilmiş bir fiyatla temin olunmuştur. Siz o fabrikaya üstü başka altı başka bir mal satacak olursanız yalnız üst kısmını kullanıp alt tarafını atmak mecburiyetinde kalır. O fabrikanın artık bir daha sizden mal alabileceğini tasavvur edebilirmisiniz ?

Yün, pamuk... v. s. satanlar piyasalarının ihtiyaçlarına cevap veren *standartları* öğrenmek, mallarını ona göre *standartize* etmek ve bu standartizasyonu cihan piyasalarında tastik ettirmek mecburiyetindedir.

Memleketimizde ticaret odaları vardır. Aralarında anlaşarak ihracat mallarımızı *standartize* etmenin yolunu bulabilirler, zannederiz. Bu, o kadar

Büyük rehberin türk inkilabını tekmil heyetiyle tevassur etmesi ve ona vücut vermek için senelerle devam eden dahiyane bir taktik tâkip etmesi hakikî bir inkilapçılık doktrindir; "Kemalizm" bu inkilapçılık doktrinine verilebilecek isimdir. Esir milletler ve bir daha esarete düşmek istemeyenler bu doktrini en büyük bir dikkat ile tettebbu' etmeli ve onun ilham edeceği mücadele vasıta ve silahlariyle hürriyet ve istiklalini kurtarmalı ve korumalıdır.

Tatbikat noktai-nazarından Kemalizmin birinci safhası mütarekenin başından başlar, ikinci safhasına da son meclisi-mebusanın dağılmasıyla girilir. Büyük Rehber bu devrenin başlangıcını 16 mart 1920 tarihiyle millete neşrettiği beyannamede iylan ediyor:

"Bugün İstanbulu işgal etmek suretiyle Devleti-Osmaniyenin yediyüz senelik hayat ve hakimiyetine hitam verildi... Bugün Türk milleti kabiliyeti-medeniyesinin, hakkı-hayat ve istiklalinin ve bütün istikbalinin müdafasına dâvet edildi".

Büyük rehberin nazarında Osmanlı devleti çoktan münkariz olmuş, padişahların hakimiyeti çoktan nihayete ermişti, fakat son saltanat senbolunun da kırıldığını görmedikçe o izmihlale inanmak istemeyenleri ancak pâytahtın işgali gibi cebri şiddet darbeleri uyandırabilir,

çözölemeyecek bir bilmece değildir. Elverir ki en mühim ticaret odaları başta olmak üzere, Türkiyanın bütün ihracat ticaretini temsil eden müesseseler müşterek bir efor ile standartizasyon işine teşebbüs etmek istesinler. Fikrimizce tağşişe karşı konulacak cezalar da kâfi değildir. Standartizasyonun başka bir vazifesi vardır, o da muhtelif piyasaların türlü türlü ihtiyaçlarına cevap veren evsafın mevcudiyetini garanti etmektir. Ferdi teşebbüslerin arzettiği dağınıklık ve karmakarışık ticaret âlemimizin harabisine sebep olan en mühim amildir. İhracatımızın genişlemesini temin için muhtaç olduğumuz müessese vardır, o da: *merkezi bir istatistik ve standartizasyon müessesesidir*. Ticaret odalarımızın müşterek mesaisi böyle bir müesseseyi kurmağa ve işletmeye elbette kâfidir.

AHMET CEVAT

gözlerine bütün hakikatı sokabilirdi. Bu işgal hâla padişahın ve hükümetin medet umanlara, hâla galiplerden "adli-nisfet" bekleyenlere en keskin bir ihtar süngüsü idi.

Bu darbe dimağları bürüyen karanlık katmerlerinden birini yırtıyor, tehaküm şeytanının dişlek ve korkunç sırtkanlığını gösteriyordu.

Büyük Rehber için bu hakaretâmiz tazyik beklenen bir hadise idi, sade beklenen değil, *provoke* edilmesi için tâkip edilen bir taktiğin neticesi idi. Galip imperyalistlere son riyakârlık maskesini yüzlerinden attırmak için karşılıklarına hakkını kaniyle müdafaaya azmetmiş bir millet olarak çıkmak lazımdı. Erzurum ve Sivas kongrelerinden doğan birleşmiş ve silahlanmış millet imperyalistlerin anlayacağı yegâne hakikattir. Padişah ve hükümeti imperyalizmin şeytanlarını kızdıracak olan o muhteşem manzarayı setr için son meclis-mebusanı arkalarına dizmeye çalışmışlardı, fakat itaatlerini arz için rükûa vardıkları, secdeye kapandıkları nispette "hazır ol" vaziyetindeki müsellahtan milletin müdafa saflarını göstermekten başka bir şey yapamadılar. Bu, uzaktan edilen hakikî bir meydan muharebesi idi ve onu tertip eden Büyük Rehberdi.

Son meclis-mebusanda, silahlanmış milleti temsil etmek mandasiyle intihap olunmuş olanlar bir türlü anlayamadıkları tarihi rollerini hiç iyi oynayamamışlardı. Son meclis orta Anadolu'da, Ankarada toplanmış olsaydı, milletin müsellahtan mukavemetini idare etmek rolünü oynayacaktı; İstanbul hükümetide bu meclisin imperyalistler nezdinde bir heyeti-temsiliyesi, bir komisyonu hükümünde kalacaktı. Padişah milletin ve vatanın halâsından ziyade kendisinin ve hanedanının son tehakküm inkânını titrek pençesinden kaçırmamak gayesini güttüğü için müsellahtan mukavemetin "millî" bir şekil almasına muvafakat etmemiş, hükümeti de hep kendi emellerine hizmet edecek kimselere tevdi' etmişti; ve bildiğimiz gibi Ali Rıza kabinesi meclis-mebusanı İstanbulda toplamağa muvaffak olmuştu. Bu meclisin müsellahtan mukavemet taraftarları noktai-nazarından oynayacağı rol basit bir meşrutiyet meclisinin kanuni selahiyeti kadrosuna sığacak bir şey olamazdı. Bu meclis onlar için, ancak ve ancak bir nümâyiş ve protesto vasıtası olacaktı. Büyük Rehberin en yakın arkadaşları "Müdafaai-Hukuk" namını İstanbul âfakında cınlatacak, İzmir, Adana ve sair yerlerin işgalini şiddetle protesto edecek, milletin iradesini iylan edecek ve tetik üstünde bulunacaktır: Imperyalistler tarafından ilk tazyik alâmetleri görünür görünmez Anadoluya çekileceklerdi.

O zâtlar tarihi rollerini ne kadar fena anladıklarını biliyoruz, fakat bu anlayışsızlığın derecesi her tasavvurun üstüne çıkmıştır. Düşünülsün ki 10 Martta imperyalistlerin tevkifata teşebbüs edeceğini emin bir menbâdan haber alıyorlar da protesto nümâyişlerini tantanalı surette yaptıktan sonra Anadoluya kaçamıyorlar! Yine düşünül-

sün ki, imperyalistler tarafından hazırlanan büyük tehlike karşısında Salih paşa hükümetini ekseriyet grubu ile iştişaresiz teşekkül ettiği için meşrutiyet prosedeleriyle düşürmek hevesine kapılıyorlar ve muvaffak olacaklarını da ümit ediyorlar!

Büyük Rehber son günlere kadar onları iykazdan asla geri kalmıyor :

"İngilizlerin tevkif kararına karşı meclisin cesurane nihayete kadar vazifesine devamı pek nafi' ve parlaktır. Ancak zâtâliniz (Rauf Bey) ile beraber vücutları teşebbüsât ve harekâtı-âtiyemiz için elzem olan arkadaşlarımız neticede bize iltihakları esbabı *behemehal* müemmen olmak şarttır... Grubun hareketini tanzim edebilecek zevatın şimdiden tavzifi ile sizlerin heman buraya gelmeleri elzemdir. Buraya gelecek zevat meyanında memleketi temsil evsafını haiz olanlarla *ıycabında hükümet teşkil ve idare liyakatındakilerin bulunması mühimdir.*

İytilaf devletlerinin muamelei-zecriye tatbik edeceklerine şüphe yoktur."

Nutukta şu pek mühim satırları da okuyoruz :

"Anadoluya geçmek tedbirlerinin bâzı arkadaşlar tarafından temin olunduğu bana hikâye edilmiştir. Eğer böyle idiye, bu zevatın Ankaraya gelmeye muvafakat etmeyip İngilizlere teslim olmayı ve Maltaya gitmeyi tercih eylemelerindeki sebep ve mâzeret cidden tetkike şayan görülür. Filhakika Türkiye vaziyetinin ve akîbetinin meşkûk ve mühlük görüldüğüne nazaren bu karanlık tehlike içine atılanların mahuf ve müthiş bir akîbetle karşılaşmaları vehmi tahtı-têsirinde en nihayet her hangi bir zımdanda bir müddet kalmak üzere düşmana arzı-teslimiyeti müreccah görebilecekleri istib'at olunamaz. Maa-haza, ben burada böyle ağır bir muhakeme yürütmekten içtinap ederim."

Her gayrikanuni vaziyete geçmekten çekinmek umumdur. Yalnız büyük inkılapçılar bu hususta bir iş-tisna teşkil ederler. Zecri tazyikatın yarattığı bu inhilal günleri Büyük Rehberin hesapladığı günlerdi. Bir taktik ıycabı olarak evelce arkadaşlarına tavsiye etmiş olduğu gibi meclis-mebusan reisi intihap olunmuş olsa idi, kalplere gayrikanuniliğin dehşetini salmadan dağılan meclisin menfaya gitmekten kurtulan âzasını derhal Ankaraya dâvet edebilirdi. Şimdi inkılabî harekete geçmek zarureti hasıl olmuştu: Fakat en aşikâr âtiyi bile göremeyenlerin kusuru olarak Heyeti-Temsiliye iradei-milliyenin yegâne temsil makamı olarak kalıyordu. Büyük Rehber millet tarafından kendisine tevdi' olunan bu yüksek makamdan, — ancak bir telgraf memurunun fedakârane ihbarıyla İstanbul izmihlaline vakıf olur olmaz, harekete geçti. Bir gün içinde, telgraf makinası başında, milletin bütün resmi ve gayriresmi, müsellahtan ve gayrimüsellahtan teşkilatlarına tebligat ve tâlimat yağdırdı :

Hadisenin aksiamellerini düşünerek "Vatanımızda

yaşayan hristiyan ehali" nin her tecavülden siyanetini her şeyden evel düşündü.

İstanbulda milletin sedasını boğan imperiyalistlerin yine milleti iğfal için neşrecekleri şüphesiz olan riyakâr ve yalancı tebliglerin Anadoluya girmesini men'etti.

Bütün ordu kumandanlıklarını, vilayetleri, Müdafai Hukuk cemiyetlerini, belediyeleri, matbuatı, baştan başa milleti mitinglerle, protestolarla medeniyet âlemini, inikat halinde bulunan bütün dünya meclisi-mebusanlarını sarsacak bir protesto faaliyetine geçirdi.

Anadolu içindeki ecnebi kıtaatın silahlarını aldırdı, ecnebi zabitleri tevkif ettirdi; şimendifer hatlarından dahili emniyetin tîmini için iycap edenleri tahrip ettirdi. Hasılı Türk milletine nasıl müthiş bir darbe yediğini hissettirdi; halâsı ancak ve ancak kendi kudretinden, kendi fedakârlığından bekleyebileceğini bir daha anlattı. Bir millet yalnız görüp anlayabileceği tehlikeleri def'îcaniyle, basiyle mücadeleye kendini atabilir. Bütün kitlevi hareketleri idare etmek isteyenler bu hakikattan gafil kalmamalıdır. Bu muhatara anlarında her şeyden evel, bütün milleti uyandırıp harekete getirmek elzemdir. İnkılapçılık doktrininin taktiği bunu emreder.

Yeni vaziyet her şeyden evel, yeni bir meclisin vücud gelmesini iycap ettiriyordu. Meşrutiyet oyunları içinde vaktini israf edecek her heyet milli harekete ancak engel olabilirdi. Büyük Rehber memleketi cumhuriyete geçirecek ve cumhuriyet şeklinde idare edecek bir "meclisi-müessisan" davet etmek isteyordu. İki gün, makina başında, ordu kumandanlarıyla, bu mühim mesele hakkında müdavelei-efkâr etti. Gayrikanunilik, gayrikanuni görünmek, şimdi de, fikirleri ürkütüyordu. İnkılapçılık dehası derhal zararsız görünecek şıarî ilham etti: Yeni meclis "fevkalade selahiyyete malik" bir meclis olacaktı.

Meşrutiyet kanunlarına artık riayet olunamazdı, fakat dağılan meclisin İstanbuldan Ankaraya gelebilecek âzaları yeni meclise kabul olunmalıydı. Livalardan beşer âza daha intihap olunacaktı. En kısa bir müddet zarfında, on beş günde, intihabat ikmal edilerek yeni mebuslar Ankaraya gönderilecekti. Bütün bu tertibat üç gün zarfında alınmış, yeni intihabat her tarafa 19 martta emrolunmuştu.

Ancak hadiseden on gün sonra, dağılan meclisin reisi ile muhabere mümkün oldu; Düzceye gelmiş olan bu zata fevkalade bir meclisin davet edildiği bildirilerek kısa bir beyanname ile onun tarafından da teşebbüsün tîyit edilmesi istenildi; fakat inkılapçılık ruhunun emr ettiği çabukluk ve keskinliği, yeni meclise verilmek istenilen fevkaladelîğin luzumunu kim kavrayacaktı? yalnız bizim ve Fransanın esasi kanunları düşünülüyordu, Ankaraya gelindikten sonra, "bilistişare" bir beyanname neşrinin tabii olacağı cevaben bildiriliyordu!

İstanbulda imperiyalistler ve bir kör boğazları için onlara uşaklık etmekten zevk alan hainler, başlarında

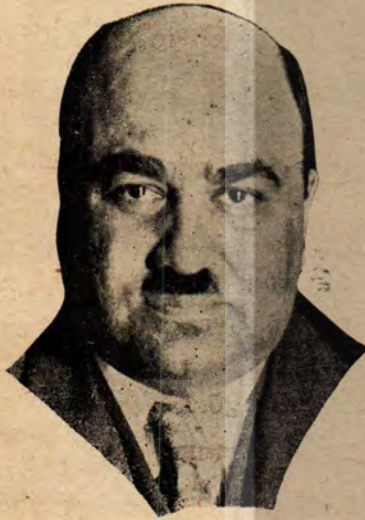
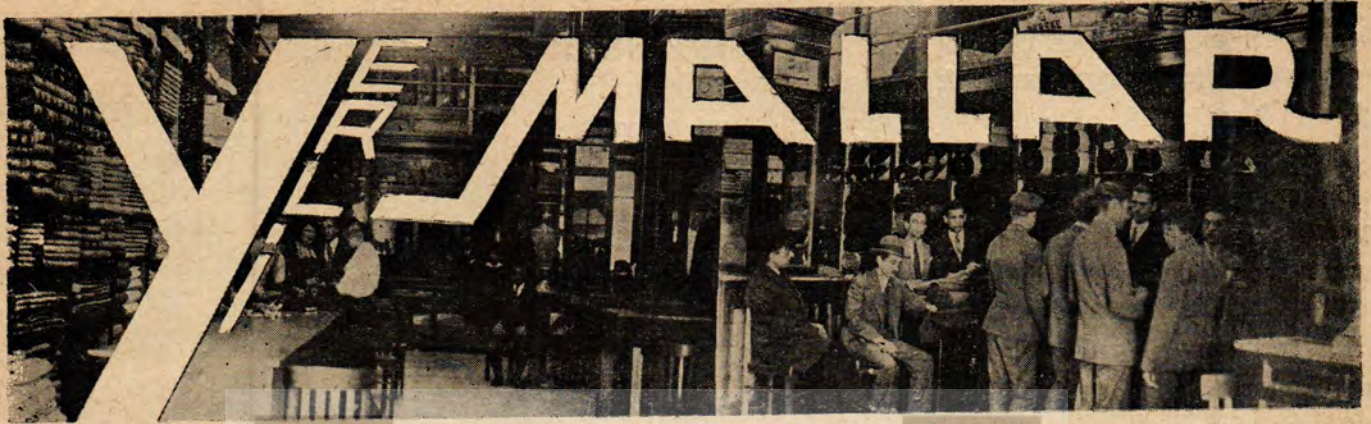
padişah-halife olduğu halde, milli harekete karşı en kanlı bir mücadeleye girişmişlerdi. İrtica' ve isyan dalgaları "Bolu" mintakasını sarmış, Nallı-Han, Beyparazı üzerlerinden Ankaraya akmak istiyadını göstermişti. Kara mürtecilerin "Taalii-İslam" cemiyeti Konyadan başka şimdi Niydeyi de ifsade çalışıyordu. Üçüncü kol ordu dahilinde bâzı zabitlerin fikren irtica' tarafına kazanıldığı hiss olunuyordu... (mart nihayeti ve nisan iptidaları, 1921).

İşte fevkalade meclis için emr olunan intihabat bu gibi şiddetli hadiseler arasında cereyan ediyordu. Fakat milletin ekseriyeti büyük Rehberin nidasına cevap veriyor, intihabat hemen her tarafta ilerliyor, mebuslar yavaş yavaş Ankaraya geliyordu. Kâfi miktarda mebus toplanınca, daha ziyade beklemeksizin, "*Bimennihilkerim* nisanın 23 üncü cuma günü, cuma namazını müteakip Ankarada Büyük Millet Meclisi açıldı."

Mürtecilerin müteassıbane propağandalarına karşı diyni hissiyatta en metin bir ideoloji göstermek "o günün" inkılapçılık taktiğinin iycabı idi; neşredilen beyanname bu Büyük Millet Meclisinin göreceği vazifeler arasında vatanın istiklaliyle beraber "mekamı-refiihilafet ve saltanetin" de istihlasi gösteriliyor, küşat günü cumaya, mahza o günün mebrukiyetinden istifaza için, tesadüf ettiriliyordu. Cuma namazından sonra "Lihyei-Seadet" ve "Sancak-Şerif" kaldırılarak meclise gidilecek ve girmeden evel dua okunarak kurbanlar kesilecekti. Mecruh vatanın her tarafında, iki gün hatim, Buharii-Şerif okutulacak ve hatimler meclisin önünde ikmal olunacaktı. Cuma günü ezandan evel minarelerde salevatı-şerife okunacak, hutbe esnasında "hilafetmeap padişahımız efendimiz hazretlerinin namı - humayunu zikredilirken zatı-şevket — simatı - padişahilerinin ve memaliki-şahaneleriyle bil'umum tabaai — mulukânenin bir an evel halâs ve saadete nail olmaları duası... olunacaktı... ve bütün bu diyni merasimden sonra... *Her tarafta hükûmet makamına gelinerek Büyük Millet Meclisinin şadından dolayı resmen tebrikât icra edilecekti.*

İşte ilk Büyük Millet Meclisi böyle bir diyni âlayış içinde açıldı, halbuki Büyük Rehberin büyük gayelerinden biri de devlet işlerinden din işlerini ayırmaktı. Fakat henüz böyle bir şıarî inkılap saflarına fırlatmak zamanı gelmemişti. Şimdiki halde, ehemmiyet Büyük Millet Meclisinin açılmasında, bütün milletin bu meclisten halâs ummasında, böyle bir meclise vücut verdiği için biri birlerini tebrik etmesinde idi. Öyle anlarda laiklik mücadelesi açılmaz, sözü bile anılamaz. Tek emelde birleşen kalplerin diyni huşu'ile de tenafüz etmesi gayeye ziyân vermez. Hususile ki, mâşeri heyecanı âlayışlı merasimden daha ziyade tahrik edecek hiç bir şey yoktu; mademki henüz cumhuriyetlere mahsus âlayışlar an'ana haline girmemiş, kitleleri alışmış oldukları mâşeri merasim ile harekete getirmek inkılabın da menfaatına muvafık bir zaruret idi.

Sanayi ve Maadin Bankasının çok değerli müdürü umûmisi Sadettin bey.

Altı ay eveline gelinceye kadar Bahçe Kapının mütevazî bir köşesinde çalışan Hereke satış mağazasının yerinde bugün millî, muazzam ve meşkûr bir eser yükseliyor: Yerli Mallar Pazarı.

Dört mühim ve resmî fabrikamızı idaresi altında toplayıp onlardan tam bir ticarî ve memleket iktisadiyatı lehine müsmir neticeler verdiren *Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası* halkın yerli mallarımıza karşı gösterdiği samimî alakayı cevapsız bırakmamak isabetini gösterdi. İşte bugün vücut bulan *Yerli Mallar Pazarı* bu coşgun ve candan rağbetin bihakkın faydeli bir mukabelesidir. *Yerli Mallar* siyasetini tâkîp eden halkımız artık bugün bu siyasetin memleket iktisadiyatı üzerinde ne mühim ve büyük têsirleri olduğunu anlamıştır. Bu itibarlarıdır ki bu seferki millî azmimiz, mazide ve pek

Sanayi ve Maadin Bankası müdürü umûmî muavini Ali Sami bey.

çok defalar yapılan *yerli mallar* propagandalarından daha başka daha müsmir bir yoldan yürüyor. Hangi işte, hangi hususta olursa olsun anlaşılmasın, idrâk edilmeden atılan adımlar, doğru bile olsalar yanlış neticelere varırlar. Dünkü mücadelemiz böyle idi ve bu sebepten akım kaldı. Bugünkü azmimizi ise memleket mallarının kullanılmasının bir vatan borcu olduğunu iman ettiren duygulu bir bilgi idare ediyor. Yalnız halk değil, Tüccarlarımız da, Fabrikatörlerimiz de iktisadi refah ve necat yolunu bu noktada görüyorlar.

Yerli Mallar Pazarı nın az bir zaman içinde kazandığı rağbet bu bilgili, şuurlu azmin canlı bir misalidir.

Yerli mallar pazarı açılmazdan evvel memleketimizde yerli mallarımızdan satan mağazalar yok mu idi?

Vardı, hem de pek çok vardı. Ancak halkın kendi millî ma'mulatımıza karşı emniyetsizlikleri, görenek te'siri ile Avrupa firmalarına karşı şursuz rağbeti bu mağazalara, sattıkları yerli mallarını (Avropa malı) diye teşhir zaruretini veriyordu. Öyle

Yerli mallar pazarı — ipekli ve şapka daireleri.

tüccarlar vardı ki çok nefis yerli ipeklileri, hatta Bursa ipeklilerini Avrupa malı diye bir kat fazla fiatla satarlardı. Bunlar vakıa böyle hareket etmekle fena bir şey yapıyorlardı. Fakat eğer yerli deseler, kimse almayacak yahut da inanmayacaktı.

Kendi mallarımıza karşı olan bu emniyetsizlik şimdi kalmadı. Şurası muhakkak ki geçen sene Galatasaray lisesinde açılan ve bu sene tekrar açılacak olan yerli mallar sergisi bu hususta çok kuvvetli bir amil olmuştur. Bu sergiden sonra Beyoğlu dükkânlarında çok tuhaf bir vaziyet de meydana geldi. Avropadan külliye mal getirmiş olanlar, halkın millî duygu ile kendi mallarına rağbet ettiğini görünce eski siyaseti aksine olarak değiştirdiler. Eskiden yerli mallarımızı (Avropa) diye satarlardı. Bu sefer Avrupa malı olup da ellerinde kalan stokları (yerli) diye satmaya başladılar.

Yerli mallar pazarı

Türkiye Sanayi ve Maadin bankasının açtığı mağaza işte halkı bu suretle yapılan ticaret dalaveralarından kurtardı. Yerli mallar pazarının içinde tek bir eşya yoktur ki yerli olmasın. Orada teşhir edilen mallarımız, bu mağazanın içinde teneffüs edilen hava kadar millîdir.

Pazarda Bankanın Hereke, Fesane, Beykoz, Bakırköy fabrikaları mâmulatından başka diğer millî fabrikalarımızın da malları satışa arz edilmiştir.

Burada ne yok ki? Sanayî milliyemiz daha henüz inkîşaf devresinde olduğu halde mâmulatımızın

Yerli mallar pazarının çalışkan müdürü Şükrü bey.

halkımızı Avrupa mallarından müstağni bırakacak kadar sağlam ve ucuz olduğunu iddia etmekle mübalağa yapmadığımızı kaniiz. *Hereke* fabrikasının yünlü kumaşlarında gerek çeşit ve gerek metanet itibariyle sürekli bir tekâmül eseri görülüyor.

Bu meyanda *Fesane* fabrikasının yeni çıkarıldığı yünlü kadın çeşitleri ve *Tuit* kumaşlar bilhassa nazarı dikkati caliptir.

Beykoz fabrikasının kunduralarındaki metanet, zarafet ve ucuzluk, *saraçlık* kısmının çanta, bavul ve neselerleri Avrupa mâmulatına baş çevirtecek ka-

Yerli mallar pazarında Hasır örgüsü oda takımları meşheri

dar mütakâmil eserlerdir. Memleketimizde ilk yerli patiskanın Bakırköy bez fabrikasında yapıldığını bize *Yerli Mallar Pazarı* öğretmiş oldu.

Burada dört millî fabrikamızdan başka diğer fabrikalarımızda malları olduğunu yazmıştık. İpekli dairesinde gördüğümüz kumaşlar karşısında âdeta gözlerimize inanamadık. Avropanın *Krep birman*, *Krep jünon*, *Krep Mongol* larına karşı Milli müesseselerimizden *Altın Mekik* fabrikasının yaptığı ve *Maron Saten*, *Krep Saten*, *Krep Ankara*, *Krep Trabzon* isimleri altında piyasaya çıkardığı mallar, riyasız söyleyebiliriz birer saheserdir. Hele Avropanın ipek vuvallerine mukabil yerli mallar pazarında gördüğümüz beyaz renkte *Krep Gazi* ancak görülmekle anlaşılabilir ve göğsümüzü iftiharla şişirecek bir muvafakiyettir.

Tuhafiye dairesinde Bursanın düz beyaz ve fan-tezi renklerde ipeklilerinden yapılmış erkek gömlelerini gördüğüm ve bunların fiyatlarını anladığım zaman şimdiye kadar aynı fiyata keten gömlek giydiğime doğrusun esef ettim.

Yerli ipekli çoraplar üzerinde bir az durmak istiyorum. Tabii bu ipekler sun'î. Ancak Avropada iyisi ve sureti hususiyede imtiyazlı *Bemberg* markalı ipeklerdir. Bu ipeklerden yapılan çoraplar zerafet ve dayanıklılık itibarıyla hakikî, saf ipeklilerle bile rekabet ederler. Avropadan memleketimize gelen çorapların ancak yüzde 01 beşi bu *Bemberg* ipeğindedir. Halbuki Yerli Mallar pazarının tuhafiye kısmında mallarını teşhir eden Atıf zade, İbrahim zadelere *Terazi marka* çorapları tamamen bu *Bemberg* ipeğindedir.

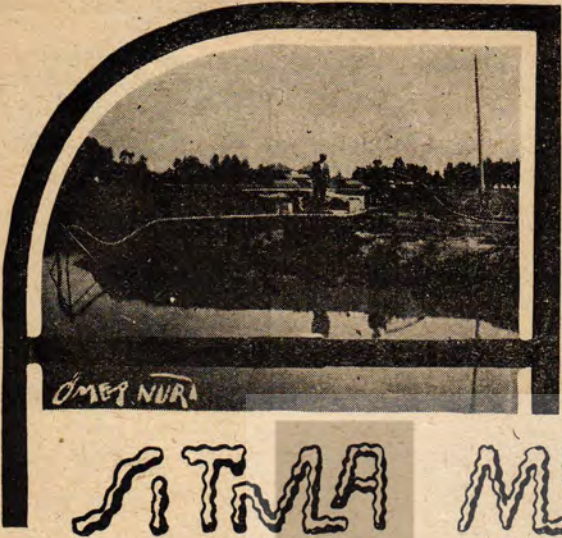
Bunlardan başka yerli mallar pazarında Kadın, erkek şapkaları kütahya çini fabrikası mâmûlatı, Rize masnuatından hasır oda takımları, Bursa bornuz, havlu ve maşlahları şark kârı el ve sedef işleri, kehribarcılık suen'î çiçekler ve bibelo, ornöman eşyası da teşhir ediliyor.

Yerli Mallar pazarı 14 kânunu sani 930 da açılmıştır. Beş ay gibi kısa bir zaman zârfında 300,000 liraya yakın ciro te'min eden bu milli müessesemizin, mazhar olduğu rağbetin bu artan tezahürü karşısında ciro miktarını sene nihayetinde 800,000 liraya çıkaracağını tahmin edersek isabetsizlik etmemiş oluruz.

(Devamı 237 inci sahifede)

Geçen sayıda sıtma mücadelesinin Avrupa ve Amerikadaki şekillerini yazmıştık. Bu sayımızda da memleketimizde tatbik edilen mücadele teşkilatını yazıyoruz. Ecnebi mütehasşislar Adana Sıtma Mücadele Teşkilatını çok takdir etmektedirler.

ADANA DA SITMA MUCADELESİ

Yazan : Dr. A. R.

Çiftçi memleketi olan Adananın çok eskiden ve sıhhat noktai nazarından fena bir şöhreti vardı! Sıtma menbai olması.

Filhakika yaz mevsiminde ticaret ve ziraat için uzak yakın köylerden Adanaya çalışmaya gelen bir çok amele ve işçiler köylerine dönerken bu menhus hastalığı da beraber götürürlerdi. Osmanlı saltanat idaresi halktan ziyade kendi sefahatini düşündüğü için bu güzel vilayetimiz halkının hayatı ile hiç meşgul olmamıştı. İnkilabımızdan sonra Cumhuriyet idaremiz Türk ırkını tahrip eden ve memleket iktisadiyatına zarar veren bu hastalıkla layık olduğu ehemiyetle meşgul olmağa başladı. Lozan konferansını müteakip senelerde sıhhiye vekâleti yalnız köylerde kinin dağıtmak, yabancı ve kimsesiz amelenin tekâsüf ettiği mahallere seyar doktor göndermek suretiyle ilk mücadele adımını attı. İki sene süren bu tarz mücadele muvakkat bir mücadele idi. Cumhuriyet idaremiz harici gallelerden kurtulur kurtulmaz derhal ve halkılık umdesine, Cumhuriyet idaresine yakışır bir surette cezri, sistemâtik bir mücadeleye başladı, ve Avrupa teşkilatları kadar geniş hizmetler gören bugünkü sıtma mücadele teşkilatını meydana getirdi.

Bu esaslı mücadele 1925 senesinden itibaren başlamıştır.

İlk senenin sekiz ayı zarfında mücadele 215 köye hasredilmiş, 30,204 kişi umûmi muayeneden geçirilmiş, bunların 22,773 kişisinin sıtmalı olduğu görülmüştür. Bu sıtmalıların yüzde altmış dokuzunun da müzmin oldukları müşahede edilmiştir.

Böyle ehemiyetli bir yekûn tutan sıtmalıları tedavi altına alınmakla beraber elde mevcut vasıtalarla bir taraftan sivri sineklerin üremesine müsait olan şehir ve köylerin etraflarındaki gölcüklerin, su birikintilerinin doldurulmasına, doldurmak imkân olma-

yanlara petrolaj ile ve yahut mazut dökmekle, sivri sinek sürfelerini yiyen balıkları su birikintilerinde beslemekle imha çarelerine tevessül edilmiştir.

Evlerdeki su kuyularının üzerleri kapanmış, her hafta mürakaba altında kuyulara petrol dökülmek suretiyle esaslı faaliyete geçilmiştir.

Bir sene sonra, 1926 da 685 köy mücadele sahası içine alınmış ve aynı sistem dairesinde hareket edilmiştir.

Bu sayede Adana mintakasında sıtmalıları günden güne azalmış ve nisbetleri seneden seneye tenezzül etmiştir.

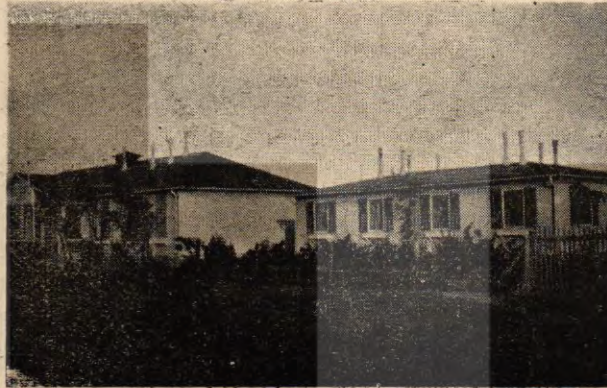
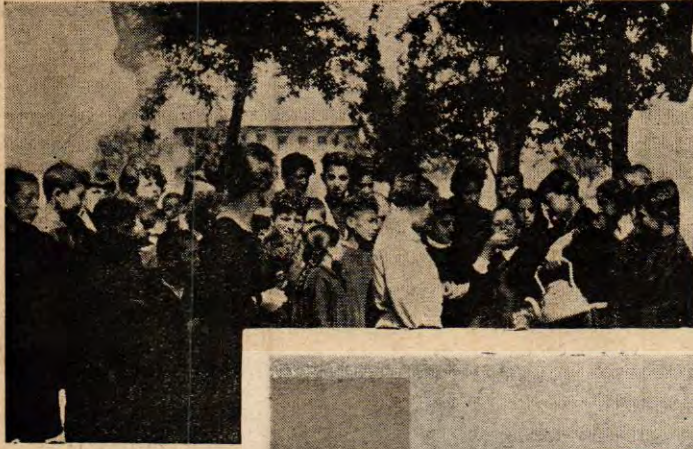
Mücadele yalnız bu mesai ile kalmıyarak köylerde irşat, hastalık hakkında konferanslar vermek suretiyle de devam etmiş, diğer taraftan ziraat dairesinin muaveneti ile sıtmalı havalide bataklık mahallerde ağaç yetiştirmek suretiyle köylere umran sokmak çareleri te'min edilmiştir. Elyevm Adana sıtma mücadele teşkilatı dört vilayete inhisar etmektedir. Bir cephesi Osmaniye, bir hududu da Silifkeye kadar uzanan geniş sahada eskiden sıtmadan muztarip on binlerce halkın, garip köylülerin ah ve eninleri

Kışın evlere gizlenen sivri sineklerin imhası.

Mücadele Neticesi

Köylülere kinin, preventif dağıtılması

Sene	Tedavi edilen	Kinin miktarı
1925	22.773	367 kilo
1926	50.477	1.167 »
1927	42.321	1.148 »
1928	38.340	1.001 »
1929	47.244	914 »

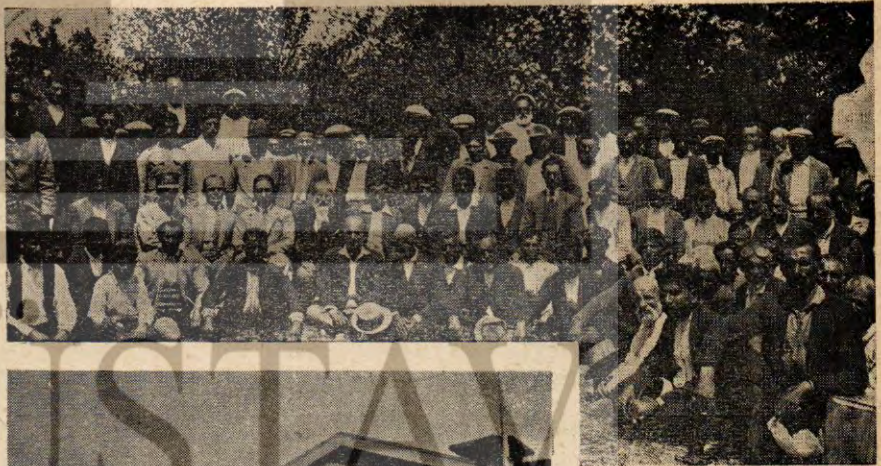
Sıtmanın mücadele senelerindeki azalan nisbeti

Sene	dalak nisbeti	kan nisbeti
1926	% 22,8	% 12,9
1927	% 20,6	% 7,6
1928	% 15,-	% 6,2
1929	% 14,7	% 10,9

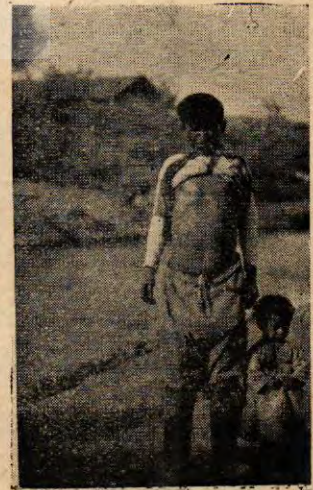
Müzmin sıtmaya tutulmuş bir genç köylünün tedaviden sonra çocuğu ile beraber resmi

yükselirdi. Şimdi ise bunların yerinde sağlam vücutlu gürbüz köylülerin tarlalarında neşe ve sıhhatla çalıştıkları görülüyor. Bu mes'ut netice mücadele teşkilatının başında bulunan vatanseven doktorlarımızın azm ve gayretlerinin meşkûr neticesi olduğu muhakkaktır.

Sıhhiye vekâletimizin sıtma mücadelesine verdiği ehemmiyet bir *sıtma enstitüsü* tesis etmesi ile de sabittir. Bu enstitü her türlü fen vasıtalarını haizdir ve ehliyetli, kıymetli hocaların mesbuk himmetleri ile her sene genç hekimlere sıtma hakkında en son ilmi mâlumatı vermektedir,

Yukardaki resim köylüye sıtma hakkında konferans verilirken — Aşağıda: "Adana Sıtma" Enstitüsü — Sağda: Diğer resimdeki tedavi görmüş köylü ve çocuğu tedaviden evvel.

Bursa kaplıcalarının tarihi

Hazreti Nuhun gemisi karaya oturduktan sonra (*Yafes*) in oğullarından (*Kümer*) in torunları (*Bithini*) de Bursa civarına yerleşmişler ve Bursa civarı o zamandanberi insanlar tarafından işgal edilmiştir.

Maamafih kablettarih malûmatımız bu hususta hemen yok gibidir. Olsada birbirini tutmamaktadır.

Bursa ılıcaları hakkında fennî ve ilmî tetkikat (1841) tarihinde profesör (*Bernar*)'ın eseriyile başlar. Bilâhara Amerikalı (*Şmit*) doktor (*Nikof*) (*Bonkovski Paşa*) (*Gastil*) (*Ziyoki*) gibi zevatta bu sulara dair eserler yazmışlarsa da bunların hemen hepsi bu günkü telekkîyata nazaran pek müphem ifadelerden ibaret olduğu gibi bazıları da hakîkatten çok uzak bulunmaktadır. Memleketimizde İdroloji şubesinin henüz kurulmamış bulunması bizde tıbbın bu kuvvetli şubesinin ilerlemesine mani teşkil etmektedir.

Güzel Anadolumuz maden suları, yâni ılıcaları cihetiyle dünyanın en zengin memleketlerinden biridir. Hiçbir Türk kasaba ve şehri yokturki hemen yanı başında bir (kudret hamamı) bir (çermik) bir (kaplıca), (akarca), (dağ hamamı...) bulunmasın.

Bursa ılıcaları

Bursa ılıcalarını üç gruba ayırmak lazımdır.

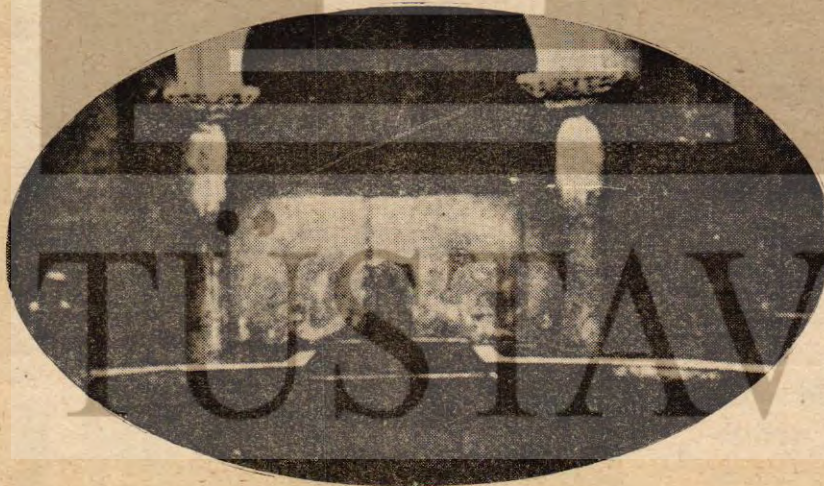
- 1.— Çekirge suları.
- 2— Çekirge ile Bursa şosasi ortasına tesadüf eden Bademli bahçe mntakasındaki sular.
- 3— Bu suların biraz aşağısında ve Mudanya —Bursa şosasının öte tarafında bulunan Karamustafa ve civarındaki sular. (*gümüştü su*).

1— Çekirge suları— Ötedenderi çelikli maden suyu namıyla

tanınmıştır. Bu suların terkinde mevcut, diğer gruplara nisbetle daha fazla, olan demir emlâhının yollarda ve banyoluklarda teazzu ederek kirli pas renginde teressübat yapması bu namı kazandırmıştır.

Çekirgede muhtelif su menbaları vardır. Fakat bunlardan asıl istifade edileni (*erkek*) ve (*dişi*) namını verdikleri iki sudur. Erkek tâbiri suyun ılık ve soğuk olduğunu, dişi de sıcaklığını ifade eder.

Dişi su.— Bu su çekirgede vakıf bahçe denilen

Çekirgede eski kaplıca Havuzu

KAPLICALARI

mahalde yer yüzüne çıkmaktadır. Hakikî menbainın nerede olduğu belli değildir.

Evsafı hikemiyesi.— Yukarıda 45,3 ve aşağıda 48 derece hararettaki suyu aldıktan sonra 46,5 derece hararete bir su halinde bütün Çekirge otel ve kaplıcalarını ihya eder.

Çok berrak rengi vardır. Sıcak içildiği zaman lezzeti hoştur. Soğutulduğu zaman içince hafif kireçli su lezzetini verir.

Yapılan bir tahlile nazaran çekirgedeki dişi suyun mevaddi madeniyesi mecmuu litrede (0,5755) gramdır. En fazla bulunan milh sanî barboniyeti kalsiyomdur.

II— Bademli bahçe muntakasındaki sular.

— Bu grupta halk tarafından kükürtlü namıyla yadedilen sular mevcuttur.

Bu sular iki yerden çıkarlar.

1.— Çekirge ile Bursa şosası üzerinde (Hatice Sultan) türbesi altından çıkararak üzerinde (30-80) odalı oteli bulunan büyük ve küçük kükürtlü denilen kaplıcaları ihya eder.

Birkaç sene evvel bu su çok azalmış ve kaplıcayı idare edemeyecek derecede gaip olmuş gibi iken otelin bahçesinde bir yer, sahibinin nazarı dikkatini celbettiğinden orada kazılan bir kuyudan suyu bulmak kabil olmuştur ki (76) derece hararettedir.

Havassı hikemiyesi: Çıktığı mahalde derece harareti (76) dır. Fakat bu derece hararet kışın etraftan sızan sularla karıştığından bir az tenakus eder.

Sıcak iken lezzetsizdir. Soğuduğu zaman kireçli su lezzetini verir. Gayet berrak renktedir.

Yapılan tahlilata nazaran bu su da Kükürtlü otelin suyu gibi kibritiyet ve karboniyeti kalsiyumlu bir sudur. Radyo aktivitesi de litrede 1,5 mili mikroküridir.

III— Kara Mustafa ve civarındaki sular.— Bu gruptaki sular Bursa — Mudanya şosasının alt tarafındadırlar, en mârufu gümüşlü sudur.

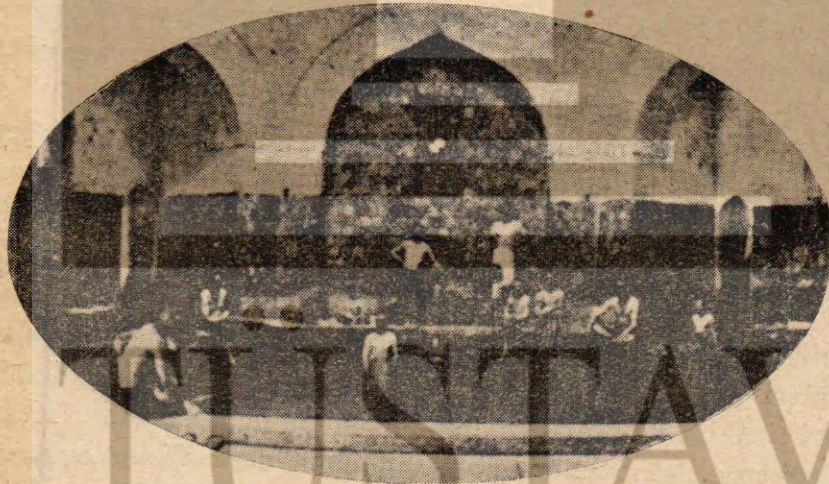
Üzerinde kara Mustafa hamamı bulunan menbain suyu görünüşe nazaran iki yerden gelmektedir. Birininin

derece harareti (49) diğerinin ise (52) dir.

Havassı hikemiyesi: Diğerleri gibi lezzeti sıcak iken hoştur. Soğuduğu zaman hafif kireçli lezzet verir. Gayet berraktır. Hamamın ortasında bulunan bir küçük havuz içinde geceleri fosforesans hadisesinin görüldüğü tevatür edildiğinden halk tarafından (gümüşlü su) namı verilmektedir, kokusu yoktur. Miktarı dakikada (150) litre olarak tahmin edilmiştir.

Son yapılan tahlilata nazaran bu sulardan az miktarda olanın radyoaktivitesi litrede (9) mili mikroküridir

(devamı 276 ıncı sahifede)

Çekirgede yeni Kaplıca havuzu.

BABSON İSTATİSTİK MÜESSESESİ

(1904 - 1929)

Dr. G. W. Coleman dan

II

Geçen nushadan devam

Mr. Babson, kelimenin tam mânasiyle, kendisine bütün işlerinde bir ortak olan muhterem bir refikaya malik olmuştur. Onun evsafı Mr. Babsonun vasıflarını itmam etmiştir. İhtiyat ve şaşmıyan müvazenesi, sadakat ve fedakârlığı ve akli selimiyle daima Mr. Babsonu teşci etmiş ve onunla teşriki mesai ederek ifrata gittiği anlarda onu itidale dâvet eylemiştir.

Bir işin piştarları daima o işin peygamberleri değildir. Fakat Mr. Babson her ikisini de nefsinde cemetmiştir. İşe başladığı günden itibaren ticareti tövbe ve istiğfara dâvet eden bir ses halinde sahralarda çınlamıştır. Onun emeli Terefu ve buhranlarıyla, bir çok mâsum ailelere kalpağrısı ve sefalet getiren müthiş tehlikeleri ticaret hayatından söküp atmaktır. İktisadî kuvvetleri zeki bir kavrayış, cereyanı hadisatı dikkatli bir tetkik, onun peygamberliğinin yüküdür. İlmî bir usul ve bir iş adamı ruhiyle tebellür ettirilen ticarî hayatta, kontrol edilmeyen panik günleri yer bulamaz.

Öğrendiği şeyleri istikbalin ticaret piştarlarına tâlim etmek kaygusu Babson müessesesinin teşekkülünü tesri'i etmiştir. O bir ticaret ve inzibat mektebidir ki, iş adamının arzusu vechile akademik rivayattan sarfı nazar eder.

İstikbalde sınaî ve ticarî kuvvetleri ellerinde bulunduracak olan vaitkâr gençleri, ticaret hayatına yetiştirmek fırsatını gözetmiştir. Her gün âzamî istifadeyi têmeine çalışacak her gencin bu hayat için iycabeden mâlûmatı bir senede elde edebileceğinden katiyen emindir. Tedris usulu müzaaf ve binnetice masraflıdır. Bu suretle talebe adedi daima mahtuttur.

Mr. ve Mrs. Babsonun erkek çocukları ol-

madığı için bütün muhabbet ve alâkalarını fikirlerinin mahsulü olan bu çocuklarına hasretmişlerdir. Yekdigerini müteakîp vuku'bulan teberruat, binalar ve arazî iki milyon dolara bağlı olmuştur. Teberruatın miktarı her sene fazlalaşmaktadır. Fakat onlar kat'i bir zaruret hasıl olmadıkça ne rêsülmale ve ne de faize dokunmamağa azmetmişler ve şimdiye kadar teberrulardan hiç bir şey sarf etmemişlerdir. «New England»ın muktesit ruhunu taşıyan Mr. Babson, terbiyevi ve bilhassa kendisini salim ticaret umdelerine hasreden bir müessesenin faaliyetini, kazandığı para ile idame ettirmesi fikrindedir. Bu tahsil ücretini fazlalaştırmakla beraber, tüccarlar verdikleri paraya mukabil çocuklarının bir şey öğrendiklerine kan'i olduklarından bu parayı vermekte tereddüt göstermemektedirler.

Şimdi Babson müessesesinin teessüsünden on sene sonra, göğüslerinde mensup oldukları mektebin, sembollarını taşıyan (500) genç ticarî hayata atılmış ve kıymetlerini ispat etmişlerdir. Mektep son on sene zarfında kuvvetli bir surette teazzuv etmiş ve têmein ettiği kazançla muvaffakiyetinde devam ederek diğer müesseselere bir numune olmuştur. Mektep, Bostondan (12) mil mesafede Wellesleyin en yüksek tepelerinden biri üzerinde inşa edilmiştir. Mektebin sahası (125) eykırdır. Bütün konforu haiz binalar tuğladan inşa edilmiş ve planlar George F. Marlow tarafından yapılmıştır. Mektep senenin on iki ayında da daimî surette açıktır. Bina ve araziye sarfedilen her bir dolar için, teberru hesabında istikbalde vukuu muhtemel hadiseler sarf edilmek üzere (2) dolar karşılık vardır. Mr. Babsonun mesai arkadaşlarından bazıları mektep ve müstemelatını vücuda getirebilmek için mühim teberrularda bulunmuşlar ve müessesenin bir çok dostları da kıymetli

hediyeler vermişler ve bu suretle faizi artırmışlardır. Talebe çoğaldığı için 1929 senesinden itibaren muallimlerin adedi fazlaştırılacaktır.

Babson müessesesi bir tedris senesi zarfında ticarî idare ve inzibat kurslarını tamamen tâlim eder. Talebe dört sömestrden birinin başlangıcında kaytolunabilir. İstedikleri takdirde yaz tâtillerinde de bilâ inkıta derslere devam edebilirler. Müessese ne tamamen bir mektep ve ne de tamamen bir daire halindedir. Fakat her ikisi de dikkatli bir surette mezcedilmiştir. Talebe «Edifon ve telefon ve hisap makinası kullanırlar. Fabrikaları, bankaları, gemi destegahlarını, buziyer imalathanelerini şimendifer mün-teha anbarlarını ziyaret ederler. On beş yirmi kişilik bir talebe grubuna verilen konferanslarda muallimler talebeyi sual sormağa teşvik ederler ve konferansı bu suretle tevsî ederek bugünkü ticarî mesaili hallederler.

Müessesenin tarihi teşekkülünden itibaren, kendisine mal intikali ihtimali olan ve istikbalde ticaret hayatına tevaccüh etmek isteyen genç kızlar, mektep temamiyle erkeklere ait olmakla beraber, büyük bir hahişle müracaat etmektedirler. Babson ailesinin yegâne çocuğu olan ve elyevem Madam W. L. Webber olan Miss Edith Babson, mektepten mēzūn olan yegâne kadın olup yine mektep mēzunlarından biriyle evlenmiştir. Mektepte bir kadın kısmı açmak muvafık görülmemiş isede, vaitkâr görülen genç kızlara bir fırsat vermek zarureti hasıl olmuştur.

Bu ihtiyacı nazarı itibare alan Mr. ve Mrs. Babson «Filorida» da Babson parkında «Webber College» isminde bir mektep tēsis etmişlerdir. Önümüzdeki son bahar sōmestri Bostonda açılacak, kış sōmestri Filow'dada Babson parkında devam edecek, ilk bahar devreside tekrar Bostonda toplanacaktır. İki sene evel pek az olan talebe adedi her sene artmaktadır. Tahsil ücreti (1600) dolardır. Filow'dada yatak ve yemek masrafları ve Bostondan Filovidaya kadar gidip gelme ücreti de dahildir. Bu teşebbesü Mrs. Babson idare etmekte ve Mr. Babson ile sıkı bir temas idame ettirmektedir. Biri ticaret müdürlüğü diğeri de Eminlik vazifesini yapmak-

tadır. Şimdi bir çok kadınlar arazi tevarūs ediyor ve kendilerine ticarî müesseseleri idare etmek vazifesi düşüyor. Bu mes'uliyetleri karşılayabilmek için üç dört sene tahsili fazla görmemektedirler.

«Webber College» onların bu ihtiyacını tamamen tatmin etmekte, ve hayatını ticaret yolunda kazanmak ümidinde bulunan kadınlara aynı fırsatı hazırlamaktadır.

Babson statistik müessesesi, onun feyizli bir dimağa sahip piştarının mes'uliyeti altında, bir çok teşebbüslerin kısmen vücut bülmasında ve tekâmül etmesinde canlı bir rol oynamaktadır. İlk işe başladığı zaman tescil edilmeyen zaminleri tavsif ve tahlil eden «Composile Circular» i «Elliott Report Service» il birleştirerek «National Quotateri Bureau» yu vücuda getirmişlerdir.

İlk senelerde müessesenin ibdaî vasıflarından diğeri birisi de o vakte kadar yalnız senelik kataloglarda isimleri görülen müseccel hük-mî şahıslar hakkında carî malûmatı katalog kartları halinde ihraç etmesidir. Bu malûmat, kartlar ihzar edildiği anda Babsonun müşterilerine hemen tevzî edilmekte idi. Bu sıfat bilahere «Standard Statistic» şirketi şekline inki-lap etmiştir. Mr. Babson bir zamanlar «Moody's Manual» ı satın almış ve bu sonra «Poor's Manual» ile takviye edilmiştir. Şimdiki halde «Poor's Manual» müessesenin yakîninde ve Babson parkında mükellef daireler işgal etmekte ve büyük bir de matbaası bulunmaktadır.

Mr. Babsonun Avropaya vukubulan ilk seyahati, Statistik teşkilâtı için mühim neticeler tevhit etmiştir. Amerikadaki müesseselere para koyan Avrupa sermayedarlarının, neticeden memnun olmakla beraber, bu memlekette ve ticarî şerait hakkında malûmata teşne olduklarını gördü. Bu talebi tatmin etmek için, hakikatla arkasında uzun bir koşma ve didinmeden sonra «Ticarî Barometre» yi neşre başladı. İş adamları ticarî tahavvülâtı evvelden görebilmek için ellerindeki bu malûmattan nasıl istifade edeceklerini öğrenmek isterlerken Babson Pilanı, tabii inkişafı gösteren, X—Y Hattıyla mey-

(Devamı 238 inci sahifede)

A VUKAT YALAN

Söylermi

İrfan Emin Bey

Avukat ne kiralık bir adamdır ne de mücrimi arayan bir polis hafiyesi. O, kendine mevdu' hakikatleri en dürüst bir vicdan ve iz'an adesesinden geçiren bir ilim adamıdır. İlim sahasında ise ya isabet ve ya hata vardır. İlimde yalanın yeri yoktur.

(Avukat yalan söyler mi?) Sual ile başlayan bir anketimize cevap veren Türk Matbuat Cemiyeti avukatı, mâruf hukukcularımızdan İrfan Emin bey diyor ki:

Denize ve dalgalara karşı konuştuk. İçimizde hakikatı arayan bir neşe vardı. Neyi arayorduk? Neyi bulacaktık?

Bulacağımız şeyin insanlık hesabına bir kıymeti varmıydı? Kimbilir belki bize benzeyenlerden biri de yine tıpkı bizim gibi denize ve kâinata bakarak hak ve hakikatı arayan gözleri ile hakkı ispat için çalışan insanların yalan söyleyip söylemeyeceğini düşünmüştür.

Yalanı târif için kelime bulmak müşküldür.

Hayatın hakikatına ve mefkûresine uygun olmayan ve yalnız muayyen bir vakıayı olduğu gibi hikâye eden sözlere hakikat diyecekmiyiz? Kim bilir hakikat nerede? Bizim aradığımız, insanlığın az çok sabit ve müstakır tanıdığı mevzu'lardır. Her fânî gibi bu değişmez diye tanılan ölçülere bağlanmaktan başka ne çaremiz var?

Alış verişte hangi betbaht müşterek vahidi kıyasiden uzak kalabilir?

Biz avukatlar, günün vahidi kıyasisinden çok yukarlarda dolaşyoruz. Bizim vaziyetimizi kavramak için, kendi kendimize hiç bir menfaat aramadan karıştıığımız münakaşalara bakmak kâfidir. Burada hak diye tanılan bir hedefe vasıl olmak için zekâ ve kalbimizin çalıştığını hissederiz.

Netice ne olacak?

Bunu meskûkât vahidi kıyasisi ile ölçmek cidden bizim için bir tenezzül sayılacaktır.

Avukatı kiralık bir adam menzilesinden yükselten işte bu samîmi, yüksek ve mefkûrevî kıymetlerdir.

Biz, karşımıza çıkan mevzu'ları kendimize nisbetleri cephesinden ikiye ayırabiliriz.

Biri: Her kese mal olan hakikatler. Bunlara afakî, objektif diyoruz. Diğeri de içimizde yaşayan ve yalnız kendimize ait olan kıymetler ve duygular. Bunlar ne olursa olsun bizim kendi dünyamızın hakikatleridir. Onlara da sübjektif adını veriyorlar.

Avukat bu iki dünyadan hangisinin adamıdır? Avukat, meslek itibariyle bir ilim adamı, binaen-

aleyh objektif görüşlü bir hüviyettir, diğer bir bakışa göre her kes gibi bir insandır. Buna nazaran onun da kendisine göre görüş, duyuş ve anlayışı vardır.

Avukat her şeyden evvel bir ilim adamdır. Her kes bilirki ilim, mahiyeti itibariyle hiç bir kayıt ve şarta tabi' olmaksızın objektif bir sahâe işgal eder. Onu bir kimseye ve ya bir muhite mal etmiş olmak için hududundan uzaklaşmak, haricine çıkmak lâzımdır. Şu halde avukatın duyacağı heyecanları bütün dünyaya mal olan bir vadide aramak ve ona insanî kıymetleri, ferdî teheyyüçleri ilâve etmek iycap eder.

Avukat, mücrimi arayan bir polis hafiyesi değildir.

Avukat, iki tarafın ihtirasları arasındaki hududu ayıran bir hüviyet, başka bir tâbir ile, mansup bir hâkim değildir.

Avukat, kendine mevdu' hakikatleri en dürüst bir vicdan ve iz'an adesesinden geçirmek suretiyle münakaşa eden ve bu hakikatlerin manzarası karşısında kendi vicdanını ve iz'anını kullanan bir adam demektir.

Hadisenin iç yüzü ne olursa olsun. Avukat yalnız onun zahiri şekli ile meşğul olur. Yâni avukat sadece mahkemeye arzedilen delillerin münakaşasını icraya selahiyettar bir adamdır.

Avukat, müvekkilinin mâsumiyetini ispat ederken hariçte bir mücrim göstermiye mecbur değildir. Onun hedefi, toplanan delillerin ittihama kâfi olup olmadığını münakaşaya mâtuftur. Bir ilim adamı sıfatıyla her hangi bir münakaşaya karışıp insanlığın tanıdığı kıymetler üzerinde konuşan kimsenin yalanla bir nisbeti olduğunu düşünmek nafîle bir şeydir.

Avukat, yalnız benimsediği bir tezi müdafaa eder. Onun kime ait olduğunu düşünmekle mevzuun mahiyeti değişmez. Meger ki yeni bir hakikat ortada görünmüş olsun Farzedinizki ben, bir katili müdafaa ediyorum. Bana terettüp eden meslek vazifesi bu mücrime atfedilen bu delillerin münakaşasından ibarettir. Müvekkilimin bana şahsen tevd'i edebileceği hakikatlerin mahkeme huzurunda iyradı

sırrın ifşarı şeklinde tecelli eden bir meslek ve ahlak günahıdır.

Benim vazifem, bu hususta ortaya atılan delilleri münakaşa etmek ve bunların bir vatandaşı, bir insanın katil diye itham etmeğe kâfi olup olmadığını münakaşa etmekten ibarettir.

İşte meslek heyecanı buradada bizi şuur sahasına ve ilim vadesine intikal eden yollarda bulacak demektir.

İlim sahasında *hata* olabilir, fakat hadiselerin doğru ve ya yanlış olduğunu ifade eden kelimelerle alakası düşünülemez.

Doğru.. ve yalan... Bunlar günlük hadiseleri ifade eden gündelik sözlerdir. Fakat ilmî hakikatlerin şahsa, zamana ve mekâna nisbeti yoktur. Bir ilim adamı olan avukatın ise bu ikinci nevi' mevzu'larla hiç bir alış verişi olamaz. Bazan müvekkilin tehlikeli ikrarları da adliye dosyalarında yer bulur. Fakat avukat, müvekkilinin hilkatini göz önünde tutarak yine ilim hakikatine doğru yürür, insanî za'fları tetkik eder, ihtirasların insan ruhu üzerinde yapacağı tésirlerin münakaşasına koyulur. Ve bazan akıllı olduğunu iddia eden müvekkillerinin ruhî, akli za'flarını ortaya atmaktan çekinmez. Çünkü o, *Kiralık bir adam* değildir. Mevzuu *hukuk* denilen mefkûrevî kıymet hesabına münakaşa kabul eden bir ilim adamıdır.

İlim hesabını söylenen sözlerde *isabet* ve ya *hata* mevzuubahis olabilir, fakat hadiseleri haber veren *doğru* ve *yalan* tâbirleri ile bir avukatın alakası yoktur. Eger sualinizin heyeti umumiyesi itibariyle bir cevap vermek lazımgelse şunu bütün meslekî vukufum ile söylemek iycap ederki bir avukat hata edebilir, fakat hiç bir vakit yalan söylemez. Çünkü ilim adamlarında ya hata ve ya isabet mevzuubuhistir. Yalanın ise bu bahiste yeri yoktur. Tezvire kapılacak kabiliyet ve ihatada olan avukatları ise bahse karıştırmayı avukatlık hesabına bir tenezzül addeder ve bu gibi kimselere *avukat* namını vermekten tehaşi ederim.

AYIN HATIRALARI

Gazi Hazretlerinin İstanbul'a teşriflerine ait üç intiba'

Çanakale Harp ölülerini ziyaret için gelen Jeneral Guro vapura binerken.

Cumhuriyet Halk Fırkasının divan yolunda açtığı çocuk hastalıkları muayenehanesi.

Konservetuar idare heyeti.

Hayvanları himaye cemiyeti idare heyeti

Kadınlar birliği kongresi.

Geçen ay İstanbul'da toplanan seyahin Kongresi âzaları şehrimizi gezerlerken,

ÇOBAN VE SÜRÜSÜ

Ressam Roza Bonörün bir tablosu

MUHİT in İavesi

A Y N Ş T A Y N

Dünya da mevcut Fizik ve Hendese esaslarını birden altüst eden bu adam yeni başlayacak bir devrin peygamberi mi dir ?

Deli mi ?

On yedi sene evvel İsviçrenin *Zürih* darülfünunda, daha henüz otuz beşine yeni basmış ve genç olduğu halde saçlarına ak düşmüş bir profesör vardı.

İsmi *Aynştayn* olan bu genç profesör, gece gündüz çalışıyor, haftalarca, aylarca tettebbu'da bulunuyor, yazıyor, çiziyor, bozuyor, ortaya hiç kimsenin anlamadığı nazariyeler koyuyor ve bunları fırsat buldukca müdafaa ediyordu.

Aynştayn'ın samîmi arkadaşlarından biri bir gün onu evine çaya dâvet etmişti. Çayda dâvetli başka aileler de vardı. Her kes birbirinin hatırını soruyor, muhtelif havai mevzu'lar üzere

görüşülüyor, gülünüp eğleniliyor, hoşça bir vakit geçiriliyordu. Bütün bu samîmi ve eğlenen muhit içinde yalnız bir kişi vardı ki uzak kalmıştı. Bu... *Aynştayn* dı. Genç ve dalgın profesör, etrafındakilerin neşeli muhaverelerinden tamamen bihaber, derin bir düşünceye dalmıştı.

Dâvetliler bir aralık muhavere mevzuunu

$$\left\{ h(\phi_{\underline{k};\underline{a}} - \phi_{\underline{a};\underline{k}}) \right\}_{/a} = 0$$

*Yukardaki muadele kâinatı idare eden esas kuvvetlerin kanununu temsil ediyor. Muadeledeki harfler, şekiller, çizgiler umûmî bir surette elektrik ve cazibe kuvvetlerinin esrarengiz vazifelerini göstermektedir. Bu muadele bize eski Mısırluların hiyeroglif yazıları gibi hiç bir mâna ifade etmez gibi görünüyor. Bu böyle olmakla beraber bu şekillerden istikbalde akıl ve hayallere gelmiyecek ne keşifler çıkabilir, çünkü arkasında *Aynştayn*'ın dehâsı vardır.*

genç profesörün garip nazariyelerine getirdiler. Bu nazariyeler o zaman hiç bir suretle ciddi telakkî edilmiyordu. Bu itibarladır ki onları mevzuu bahis edenlerin lisanslarında saklı bir istihza da vardı.

Bir köşeye çekilmiş dalgın dalgın düşünen *Aynştayn* kendi nazariyelerinden bahsedildiğini işidince uykudan uyanıyormuş gibi başını kaldırdı. Yüzünde bir değişiklik hasıl oldu. Sararmış, renksiz çehresine kan geldi. Gözleri parladı. Büzüldüğü köşeden ayağa kalktı. Burada toplanmış kimselere kendi nazariyelerini hararetle anlatmaya başladı. Söyledi... söyledi. Hiç durup dinlenmeden saatlerce dil döktü. Kim-

senin anlayamadığı nazariyelerini müdafaa eder ve her kesi iknaa çalışırken saçları karma karış olmuştu. Söyleyor... mütemadiyen söyleyordu.

Dâvetlilerin canları sıkılmıştı. İçlerinden biri, bir şey anlamadıkları bu fennî bahse nihayet verilmesi maksadiyle profesöre keman çalmasını teklif etti,

Aynştayn, bu teklif karşısında bir dakika

Yıldız

Profesör Aynştayn zevcesi ve kızı ile birlikte — Aynştayn ev hayatından ve sadelik çok hoşlanan bir adamdır. Berlindeki apartmanının küçük bir odasında çalışmaktan zevk alır.

durdu ve sonra, sanki hiç bir şey işitmemiş gibi, eskisinden daha fazla hararet ve daha kuvvetli bir iymanla tekrar tekrar kimsenin kav-

rayamadığı prensiplerini, ilim telakîlerini müdafaa etti.

Hava kararmış, akşam olmuş, dâvetlilerin gitme zamanı gelmişti. *Aynştayn*, bitap bir halde buruşuk şapkasını başına geçirdi, her kese veda' etti, yorgun adımlarla çıkıp gitti.

Dâvetliler:

— Zavallı *Aynştayn*, deli olmuş... hem de pek genç yaşında...

Dediler.

Şöhret!

Aradan bir kaç sene geçti. *Brezilya* da tetkikatla meşgul bir ilim heyeti yıldızlardan dünyaya gelen ziyanın doğrudan doğruya düz bir hat tâkip etmiyerek güneşin cazibesine kapıldığını ve bu suretle istikamet hattından ayrılarak münhani bir yol tâkip ettiğini keşfetti.

Bu keşf, bir kaç sene evel her kesin zavallı deli... diye alay ettiği genç profesörün nazariyelerine tamamen uygundu. Ve bu zamandan itibaren de her kesin hayalperest zannettiği *Aynştayn*ın ismi her tarafa yayıldı. Çünkü bu genç dâ-

hinin en mühim iddialarından biri tahakkuk etmişti.

Bütün dünya matbuatı onun için makale-

Güneş

Dünya

ler yazdılar. Onu zamanın en büyük dâhisi, mütefekkeri diye metettiler.

Kısa bir zamanda muhtelif kimseler tarafından *Aynştayn* hakkında tam 3775 eser yazıldı, basıldı ve satıldı. Nutuklar söylendi, konferanslar verildi.

İlim ve fen cemiyetleri genç profesörün (relativite) nazariyeleri ile meşgul oldu. *Aynştayn*, günde binlerce mektup alıyor, dünyanın her tarafına dâvet ediliyordu.

Bir an içinde bütün cihanın takdirini kazanmış, şöhreti dünyanın en uzak köşelerine kadar yayılmıştı.

Nazariyeleri

Eğer size:

— İki nokta arasında en kısa yol hangisidir?

Suali sorulsa ne dersiniz? Bu en basit hendese sualine derhal:

— Hattı müstakîm, yani düz hattır...

dersiniz değilmi?

Fakat biri çıkıyor ve size:

— Hayır, diyor, iki nokta arasında en kısa yol hattı müstakîm değil, hattı münhanidir.

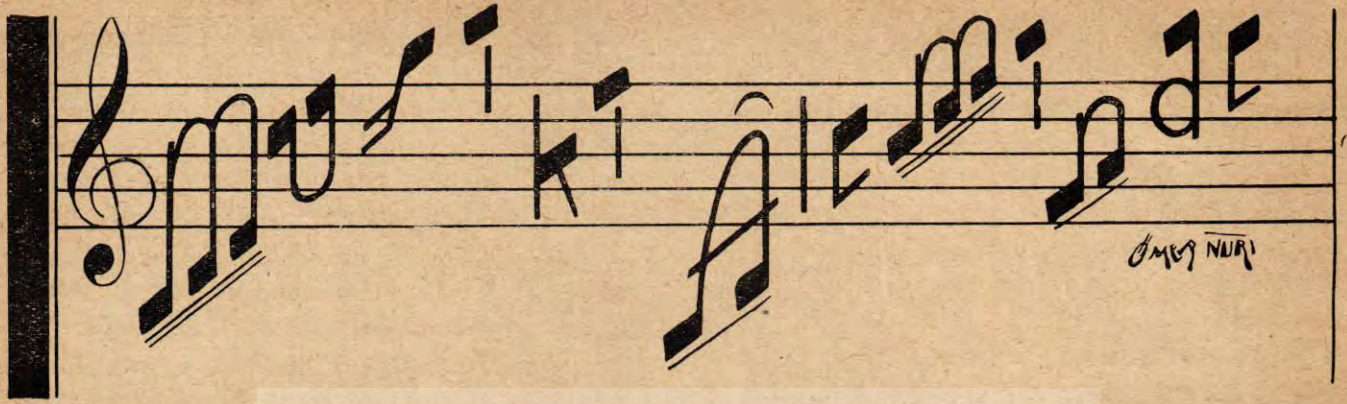
Aynştayn, çalışmaktan sonra en ziyade sevdiği şey keman dır. Keman fevkalade çalar ve zihnen çok yorgun olduğu zamanlar Musiki kendisine büyük bir istirahat verir.

Ve siz o zaman bunu iddia eden adamın mutlak surette kara cahil olduğuna hükmediyorsunuz.

Devamı 239 uncu sahifede

□ P A G A N İ N İ □

Yazan: MEVRURE HURŞİT

Bütün biyografların «Harikülâde kemancı» diye andıkları Nicolo Paganini-Nikolo Paganini-1784 senesinde Jende doğdu.

Musikî âlatı satan ve musikîye pek meraklı olan babası daha küçük yaşta ona keman dersi aldırdı ve çocuk dokuzuna geldiği zaman konserler vermeğe başladı.

Paganini, Costa, Ralla ve Paer gibi san'atkârlardan ders aldıktan sonra «Lucques» şehrine birinci derecede kemancı olarak tâyin edildi ve hayret verici bir rağbet kazandı.

Birinci Napoleonun kız kardeşi prenses Eliza, san'atkârı yakından tanımak için ona sarayının kapılarını açtı. Lâkin «Harikülâde kemancı» birdenbire ortadan kayboldu ve 1808 den 1813 e kadar beş sene kimse onun ne olduğunu bilmedi, öğrenemedi. Paganini sonraları da bu beş yılı örten sır perdesini kaldırmak istemediği için pek çok efsaneler çıkarıldı.

Güya Paganini mutlak öfkeli anlarından birinde bir cinayet işlemiş, bu yüzden dört beş sene

hapis cezası görmüştü. Hatta mahpusiyet günlerinin acılık ve yalnızlığını oyalamak için kemanını yanında alakoymak istemiş, fakat tellerle kendini asmasından korkan gardiyan, kemanın üzerinde yalnız dördüncü teli bırakmıştı.

San'atkâr bu hikâye yi o kadar katıyyetle reddettiği halde efsane şeklindeki bütün dillere düştü ve senelerce anlatıla anlatıla bitirilemedi.

Paganini sinirlerine mâğlup bir adamdı. Onda hiddet çılgınlık derecelerine varırdı. Pek te kumarbazdı. Hattâ bir gün «Livourne» da kemanına varıncıya kadar oynadı ve aksiliğe bakın ki onu da kaybetti. Halbuki o akşam bir konseri vardı.

Bereket versin iyi bir kemana malik musikî amatörlerinden bir fransız tüccarını sağlık verdiler. Paganini bu adama koşturdu ve bir akşam için bu kemanı istedi.

Konserden sonra sahibine mahmû götürdü, fakat biraz evel dinlediği eşsiz nağmelerin sihirinden kendini kurtaramıyan san'at âşığı ona: «Parmaklarımızın değdiği tellere eli-

mi sürmeği büyük bir hürmetsizlik sayarım; o kemen artık sizindir.» Dedi.

İşte Paganini bütün ömrünce herkesi sanki şeytanî bir şeymiş gibi bu kemanla ürperterek hayran etti.

Paganini 1813 de tekrar Milanda görüldü ve bir konser silsilesi vererek dünyanın en birinci kemancısı vasfını kazandı. 1828 senesine kadar İtalyanın başlıca şehirlerini dolaştı ve harikulâde kemanını dinletti.

1828 de Viyanaya gitti, çok rağbet gördü ve konserler vererek bütün Avrupa memleketlerini dolaştı. Her yerde de bütün güçlülere yenen çalışmış kudreti ve mehabeti ile umumî bir hayranlık uyandırdı.

Çok para kazanıyor, fakat kumarda da çok kaybediyordu. Buna rağmen yine de öldüğü zaman dört milyon franktan fazla bir servet bıraktı.

Paganini 1829 yılında ilk defa olarak Parise gitti. San'atkâr o zamanlar 47 yaşında idi. Fakat biyograflardan birinin dediğine bakılırsa çok daha yaşlı görünüyordu.

Uzun boylu, zayıf, ölü gibi sap sarı, elbisesinin yakasına kadar düşen uzun kara saçlı, yine çok uzun kollu ve parmaklı bir adamdı. Avurtları çökük, yüzü tıpkı kemanındaki «S» leri andıran iki derin çizgi ile yaralanmış gibi idi.

Bütün bu acayip şekli ve kıyafeti de onun garip, şeytanî san'atine dehasına uyuyordu.

«Castil-Blaze» der ki: Bileği koluna öyle çalâk mafsallarla tutturulmuştu, ki insan onu ancak bir değnek ucuna asılı ve mütemediyen her yana uçuşan bir mendile benzetebilir...

Bu büyük san'atkâr her konser verişinde sanki ilk tecrübesi imiş gibi heyecan ve telâş gösterirdi. Elleri titrer, yüzü korkunç bir sarılık alırdı. O gün konser vaktine kadar yerinden kıpırdamaz, oturur ve ya yatardı. Çalacağı parçaları da hep zihnen tekrarlardı. Kendisine bu kadar harikulâde bir mehabeti ne surette, hangi metotlarla elde ettiğini sordukları zaman: «Bu benim sırrımdır, onu neşredeceğim!» Derdi.

Sırrı dehası idi ve o da bunu mezara beraber götürdü.

Bir akşam konserden dönüşte Madam Malibran san'atkârın dostlarından birine: — Meharet itibariyle harikulâde ama, Paganini kemanına dil veremiyor.» Dedi.

Bu söz san'atkârın kulağına gitti ve ertesi konserde kendi bestelediği ve kimsenin çalamadığı dördüncü tel üstündeki o hayret verici varyasyonu dinletti. Bu suretle kemanını ne büyük bir aşkla inletip söyletebildiğini ispat etti. Ondan sonra Madam Ma-

librandan aynı parçaya, o güzel sesi ile refaket etmesini istedi. Fakat Paganininin kudreti ile âdeta büyülenen kadın bu cesareti gösteremedi.

1834 de Paganini İtalyaya çekildi ve Parme şehri civarında satın aldığı köşke yerleşti. 1840 senesinde Niste öldü. Fransada iken bestelerinden 12 sonat ve keman için müteaddit etütler neşrettirmişti.

Paganini çok çabuk öfkelenen bir adamdı. Mösyö Escudier'nin «Hatıratım» isimli kitabından san'atkârın hususiyetini gösteren bir hikâyeyi alıyoruz:

Paganini genç yaşta bütün dişlerini kaybetmişti. Çok güçlükle yemek yiyebiliyor, ve bilhassa önüne pirzola gibi şeyler getirildiği zaman öfkeleniyordu. Arkadaşlarının ısrarı ve tavsiyeleri üzerine vaktin tanınmış dişçilerinden birine altı, üstlü takma diş ismarladı. Fakat ücretini sorup öğrenmedi.

Dişçi kalfasının elinde 1000 frank rakkamını taşıyan bir makbuzla geldiği gün geçen o gülünç ve garip sahnayı ömrüm oldukça unutamam. Paganini banyodan yeni çıkmış sırtında havlu ile kurulanıyordu. Adamın elinden makbuzu aldı, rakkamı okur okumaz gözleri faltaşı gibi açıldı, sinirli bir hareketle kâğıdı buruşturdu, didiklede yere attı. Ondan sonra da başladı küfürleri basmağa...

Öfkeden lakırdısı güç anlaşılıyor, yalnız boyuna «hırsız», «soyucu» dediği duyuluyordu. Evelâ şaşırın kalfa, san'atkârın çok ağır sözlerine haklı olarak içerledi ve cevap verecek oldu. Paganini büsbütün çileden çıktı adamın gırtlığına atıldı, kalfanın suratını morartıncıya kadar sıktı. Biz araya girip adamı kurtarmak istedikçe Paganini de bir tımarhane kaçkını gibi bağırıp çağırıyordu. Böylece tepinip dövünürken, birdenbire yıldırımla vurulmuş gibi taş kesildi. Kapanmadan açılıp kalan ağzından kan boşanmağa başladı. Dişçinin adamı bu aralık meydanı boş buldu, can havliyle alabildiğine koşup kaçtı. Paganini konuşmak istiyor, bir türlü dilini çeviremiyor, ağzını gösteriyordu. Biz de nüzül indi sanıyorduk. Halbuki iş büsbütün başka imiş!

Ağzındaki takma dişler yerinden oynamış, yayı kırılmış ve Paganini'nin ağzında tersine dönmüş!

Gözünüzün önüne sahnayı getirin.

Paganini ağzından kanlar sızarak, tepiniyor, kollarını telgraf işareti veriyormuş gibi açıyor, kapıyor, bize halini anlatmak için çırpınıp duruyor...

Ne ise güçlükle ağzından takma dişleri çıkarabildik ve Paganini'yi yatağına yatırdık.

San'atkâr ertesi gün dişçiyi mahkemeye verdi, 1000 franktan mâda üstelik bir de mahkeme masarifini ödemeğe mecbur oldu.

Hattâ galiba haksızlığını unutturmak için dişçi kalfasına da güzel bir hediye aldı.

Varyasyon - Paganini

Bu parçanın çalınması oldukça güçtür

197 *Allegretto*

p

VAR. I.

f

VAR. II.

p

VAR. III.

sempre III e IV corda.

mf

VAR. IV.

p

II. I. II. III.

Alman Edebiyatından

Y O L C U

Yazan: GÖTE (1)

Terceme eden: VASFİ MAHİR

Yolcu

Genç kadın! kucagında emzirdiğin çocuğun başı için, müsaade et! şu gölgeli kayalar üzerine yükümü bırakarak yanında bir parça dinleneyim.

Kadın

Böyle günün sicağında bu tozlu yollarda dolaşmanın sebebi ne? Buralarda satmak için şehirden öteberi mi getiriyorsun?... Sualime gülüyorsun, yabancı!..

Yolcu

Şehirden satılacak eşya filân getirmiyorum. Fakat, nerdeyse akşam serinliği basacak; bana su içtiğin çeşmeyi göster, güzel kadın!

Kadın

İşte kayalar içinde bir keçi yolu... biraz ilerle; şu çalılıklar arasındaki yol benim oturduğum kulübeye ve içtiğim çeşmeye gider.

Yolcu

Çalılıklar arasında beşerin san'atkâr elinin izleri... Taşkın güzelliğinde bu kadar zengin olan tabiat! Şu taşları yanyana getiren muhakkak sen değilsin..

Kadın

Biraz daha yukarı!

Yolcu

Yosunla örtülmüş bir sütun başlığı... Se-

ni tanıyorum, ey yaratıcı san'at ruhu! İzini bu taş üzerine naksetmişin.

Kadın

Dosdoğru yürü, yabancı!

Yolcu

İşte bir kitabe üzerinde yürüyorum... Ve onu okuyumamak!.. Oh, ey mermer üzerine bu kadar derin kazılan sözler! Siz ki binlerce nesil önünde devrinizin hayatına şahadet edecektiniz, bugün artık yoksunuz...

Kadın

Yabancı! taşları görünce hayret ediyorsun. Benim kulübemin etrafı onlarla dolu..

Yolcu

Yukarda mı?

Kadın

Çalılıkları geçerken solda.. işte orası.

Yolcu

Oh!...

Kadın

İşte benim kulübem.

Yolcu

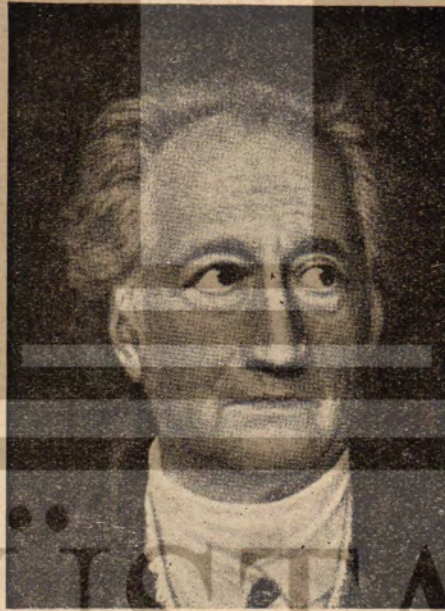
Bir mâbet enkazı...

Kadın

Ve biraz daha aşağıda, yan tarafta su içtiğim kaynak.

Yolcu

Ey ilâhi deha! Yaptığın şaheser, üstüne

GÖTE

[1] Götenin hayatı ve eserleri hakkında mâlumat "Muhitin" 11 ve 12 inci sayılarında vardır.

yıkılmış. Fakat sen lâyemutsun, eserinin harabeleri üzerinde halâ yaşıyorsun...

Kadın

Biraz bekle, su içmek için sana bir tas getireyim.

Yolcu

Zarif ve ilâhî bedialarını şimdi sarmaşık kaplıyor. Ey Tabiat! senin şaheserin olan insanın şaheserlerini bu kadar az mı takdir ediyorsun ki kendi elinle kendi mihrabını yıkarak yerinde otlar bitiriyorsun?

Kadın

Minimini çocuğum ne güzel uyuyor. Yabancı! kulübemde dinlenmek mi istersin, yoksa burada açık havada mı kalacaksın? Hava serinlemeye başladı. Şu çocuğu al da sana su aramıya gideyim. — Uyu, yavrum, uyu!

Yolcu

Nasıl da tatlı tatlı uyuyor! Parlak sıhhati içinde nakadar müsterih nefes alıyor.. Sen ki mazinin bu mukaddes bakayası üzerinde doğdun, mazinin dehası üzerinde tecelli etsin, yavrum. Onun nefesi ile okşanan bir insan bir ilâh gibi hayatın her gününde zevk alır. Ey taze filiz! büyü, çiçeklen, bütün kardeşlerinin karşısında parlak bir ilkbahar neşesiyle açıl ve çiçeklerin döküldüğü zaman, güneşin hararetinde olgunlaşmak için göğsünden güzel bir meyve yükselsin...

Kadın

Allah senden razı olsun. Halâ uyuyor mu? Fakat bu serin su ile beraber sana ikram edecek bir parça ekmekten başka bir şeyim yok.

Yolcu

Teşekkür ederim. Etrafımızda her şey yeniden çiçeklendi, yeniden yeşillendi.

Kadın

Kocam şimdi tarladan avdet eder. Yabancı! kal da akşam yemeğini beraber yiyelim.

Yolcu

Siz burada mı oturuyorsunuz?

Kadın

Evet, şu duvarların arasında. Kulübeyi

tuğla ve enkaz ile babam yaptı. Çoktan beri içinde oturuyoruz. Sonra beni bir çifciye verdi ve kollarımızda öldü. — Güzel uyudun mu yavrucağım? Nakadar da şen, nasıl da oynamak istiyor küçük yaramaz!

Yolcu

Ey bitmez tükenmez Tabiat! Bütün mah-lûkatı hayattan zevk ve neş'e almak için yaratmışın. İyi bir anne gibi servetini bütün çocuklarına taksim ettin... Herkese bir sığınacak yer verdin. Saçaklarda yuva yapan kırlangıç, eserini tevdi ettiği tezyinatı bozduğundan pek az endişe ediyor ve tırtıl, yumurtalarını hıfzedecek melcei bulmak için çiçekli bir dala sarılıyor. İnsan! sen ise mazinin yüksek enkazı ile kendine bir kulübe inşa ediyorsun... Allaha ısmarladık mesut kadın!

Kadın

Kalmak istemiyor musun?

Yolcu

Allaha emanet olunuz! Allah çocuğunuzu bağışlasın.

Kadın

Sana mes'ut bir seyahat tèmenni ederim.

Yolcu

Şu dağ üzerinde görünen keçiyolu beni nereye götürür?

Kadın

Harap olmuş kadim bir şehire.

Yolcu

Daha çok yol var mı?

Kadın

Tamam üç mil.

Yolcu

Allaha ısmarladık. Götür Tabiat! mazinin bu mukaddes harabeleri üzerinde adımlarımı sana terk ediyorum. Beni öyle bir sığınacak yere götür ki orada Şimal rüzgârından masun bir kavak ormanı alnımı Cenubün yakıcı hararetinden muhafaza etsin. Ve akşam, güneşin son zıyaları içinde kızıl bir yüzle kulübeme döndüğüm zaman böyle kollarında çocuk taşıyan bir kadın bulayım.

E L M A

Truva'da

Eski Yunan Edebiyatından Mülhem Serbest Vezin

Yazan: SALİH ZEKİ

Hülasa

Truva hükümdarı (*Priyam*) in gebe karısı *Eküp* bir gece rü'yasında karnından bir ateş düştüğünü ve bu ateşin alevlerinin bütün şehir ufuklarını sardığını kocasına anlatır. *Priyam*, bu rü'yada bir şeamet görür ve karısından doğacak çocuğun yüzünden memleketin mahvolacağı mânasını çıkarır. *Eküp* den doğan güzel *Paris* bir sandığa konulup denize atılır. Çobanlar tarafından sandık içinde ve *İda* dağının eteklerinde bulunan *Paris*, burada büyür ve çok güzel, çok cessur bir çoban olur.

Aşil'in cediti *Pele* ile deniz ilahelerinin kızı *Tetis* in düğünü var. Bu düğüne bütün ilahlar davet edildiği halde, bir bozgunluk çıkarmaması için fesat ilahı çağırılmamıştır. Fesat ilahı bunu haber alınca düğüne kendi yerine meşhur fesat [*Elma*] sını gönderir. Bütün ilahelerin kendilerine mal etmek istedikleri bu elmanın kime verileceği hususunda güzel çoban *Paris* hakem tayin edilir. *Paris*, elmayı *Venüs* e verir ve mukabilinde *Atina* hükümdarı *Ağamemnun* un kardeşi *Menelas* ın güzel karısı *Eleni* yi kaçırma va'dini alır ve bu yüzden *Truva* harap olur.

Eleni ! Eleni !

Seni ;

Gördüm yanan bir şehrin mermer kitabesinde.

"Homer" in semalara halkalanan sesinde..

Bir fesat elmasile alt üst olan düğünde ;

Kızıl ateşler saran şehrin o son gününde...

Mermerlerden dökülmüş, fildişinden oyulmuş,

Bir ilâhî fidandan, bir çiçekten soyulmuş,

O ilâhî, o mümtaz, o süzgün endamını,

Asırlar asırlara naklederler namını.....

"Tetis" le "Pele" nin düğünü vardı ;

Cihanı çıldırtan bir neş'e sardı.

Damla, damla yakutlar kanadı çimenlerde,

Binbir renkli şamdanlar yükseldi perde, perde..

Kendi kudretile süsleyerek düğünü,

İlahlar, ilâhlar toplandı düğün günü,

Akşamların kızları çekti esmer tülleri ;

Çekti bir uçtan bir uca ;

Vâdilerde eridi günün kızıl gülleri.

Yüce

Dağlar başından esti nifak rüzgârı...

Bir mavi atlas uzun ufukları sarmıştı.

Haber, fesat ilâhı "Eris," e de varmıştı.

Yarı

Kaldı "Tetis" kızile "Pele" nin düğünleri

Bürürken ince bir sis ;

Yeri

Gizli ve fena bir his ;

Yavaş, yavaş kapladı neş'eli gönülleri.

Naklederken dinledim bu ilâhî günleri ;

Bize kadar getiren günün kızkardeşından.

Geceleri dinleyen bir heykelin taşından...

Eleni !

Seni ;

Seyrettim göklerdeki yıldızların içinde

Seyrettim aşkınızı kendi gönlümdekinde...

"Eris" altın elmaya yazmış (en güzeline) ;

Üç ilâhe atıldı almak için eline,

Bu sihirli elmayı gören gözler beğendi

"Venüs" sahip çıkınca,

Birden ;

Haset dolo zehirden,

İçmiş gibi gözleri içinden alevlendi.

Hepsi düştü bir hınca,

"Minerv" a heybet verip azametli sesine,

İstedi kendisine..

"Junon"

Öikeyle atılarak gümüş bir yayı gerdi,

Kendinin olmak için ayı şahit gösterdi.

En son ;

Yıldırımlar şakladı çekiçler alev saçtı,

Göğün boşluklarına bakan gözler kamaştı.

— (Kime verilebekte bu sihirli hediye

Paris hakem olsun ona uzaktan diye)

"Jüpiter" doğrularak tek bir işaret etti ;

Üç ilâhe bir anda "İda" dağına gitti..

Yeşil çınarlar, çamlar meşeler kol kol olmuş

Dereler burma, burma akan gümüşle dolmuş

Meşelerin kokusu dağılmış bir rüzgârla

Dokunmuş halıların rengi açmış baharla

Dağlâlesi, kızılık, çidem serilmiş yere

Kıvrık tüylü kuzular uzanmış çimenlere

Gölgeler enginlere uzanıp gitmiş, serin

Vâdinin boşluğunda çobanlar derin, derin,

Bir flütün göksünde bitmez aşkı inerken.
 Bir bahar uykusunun bestesini dinlerken...
 Uzun dallar yorulmuş sürüleri gölgeler.
 Rüzgâr;
 Güllerden gölgelere taze kokular taşır,
 Sedalar yapraklara sarılıp uzaklaşır..
 Bahar,
 Febüs'ün aklarile kızaran ufku deler,
 Soldurur yıldızları,
 Aksederken bir çoban flütünün bestesi,
 Kayalarda dinlenir yorğun suların sesi.
 "Oread" lar "Nayad" lar üryan periler gelir.
 Irmakların kızları,
 Oynaşarak inerler.
 Görünce başındaki kıvrık boynuzlu Panı
 Kaçışrlar, sinerler.
 Artık uyan,
 Ey ihtiyar Pan!
 Ey ihtiyar Kadmus'un ormanında uyuyan,
 Uyan ey güzel çoban.

Hiddetli bir gururun izleri gözlerinde;
 Uç ilâhe sırayla dizildi fecriçinde.
 İda dağlarının en güzel çobanı "Paris"
 Bir bahar bykusunda uyanan tatlı bir his;
 Bir hayal arkasından seyretti birer, birer,
 Hepsı ayrı füsünkâr, hepsi ayrı bir dilber,
 Olan İlâheleri,
 Dinledi rüzgârlardan ilâhî cümleleri.
 "Jünon" ona bütün bir Asyayı vâdetti
 "Minerva" cenklerdeki yüksek şanı adadı
 "Venüe"
 Bu en güzel süs,
 Kendisine gelirse;
 Eğer "Paris" bu korkunç işi yapabilirse
 Adı;
 Şimdi bir hükümdarın sarayına şan olan
 Karşısında periler değil, yıldızlar solan
 Bir kadını vâdetti.
 Elma da ona gitti.

"Oli" sahillerinde korkunç odunlar yandı;
 Boğalar, yaşlı koçlar, ak tekeler kesildi.
 Bir mihrabın önünde genç bir kız boğazlandı;
 Bir anne gözlerinden sızan kanları sildi.
 Buram Buram dumanlar niyaz ederken aya,
 Kurban edilen ruhlar yükselirken Semaya,
 Güneşin son izleri gelip yaladı yeri;
 Kızıl ışıkla yandı suların etekleri..
 Hiddetli "Ağamemnun" atladı gemisine,
 Şemaları titreten bir hal verip sesine,

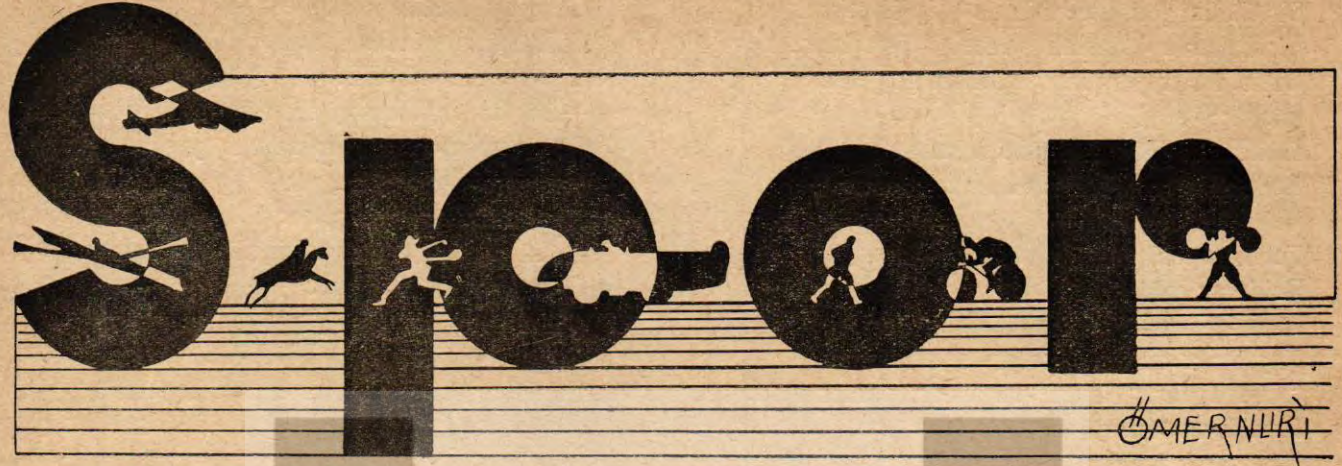
Cengin ilâhesine uzattı ellerini,
 Ta kalbinin içinden kanayan bir yerini;
 Göstererek yalvardı:
 — Minerva, Minerva, zümriüt gözlü Minerva!
 Şu dalgasız, köpüksüz uzanan yeşil ova,
 Yol versin gemimize,
 Bize
 Gönder seri'i kanatlı serin rüzgârlarını
 Gönder rüzgârlarını.....
 (Helespont) önlerinde bekleyelim yarını,
 Deyen gükrek sedası onun tahtına vardı;
 Olimpte görülmedik bir fırtına kopardı...

Deniz birden çalkandı sular kalktı uykudan
 Neş'eler taşı sudan..
 Renkli meş'aller yandı;
 Sahillerden uzakta duran kızlar uyandı.
 Hükümdar kalyonları sıra sıra süzüldü,
 Altın saçlı Sirenler etraflarında güldü.
 Yolcular açılırken suları yara, yara
 Semalardan nağmeler döküldü dalgalara.
 Köpükler alevlerin üstünden alırken renk
 Uçtu gitaralardan yollara coşkun ahenk
 Neş'elerle oynadı denizlerin kızları
 Dinlediler göklerde açılan yıldızları.

Nice:
 Saatlar geçti, gittiler gündüz gece
 Uçmadan Apollon'un altın şarlı atları
 Fecrin lâl kanatları,
 Son günü okşarken kızıl dalları
 Meş'aleli gemiler geldi Trova şehrine,
 Geldi o senelerce uzayan cenk yerine
 Yarı,
 Göğün boşluklarından koğmadan bulutları.
 Kahramanlar atıldı göğsündeki kalkanla;
 Güneş boyandı yerde yeni akan bir kanla...

Mezarlarda oturup tek, tek saçını yolan
 Bitmez ıztıraplardan bir dişi köpek olan
 "Eküb" un son rüyası birer, birer yaşadı;
 Yandı o şehir şimdi mermerde kaldı adı..
 Uyan Eleni uyan!
 Senden sonra sevdanın yolları oldu zindan
 Sisli bir geçit oldu.
 Nayatların sevdiği beyaz Lotusler soldu.
 Uyan!
 Seni;
 Arayorum gölgeni
 Devranı çekip giden gecelerin ardından...

Başka Milletlerde Beden Terbiyesi

Yazan : SELİM SIRRI

Geçen asrın ilk nısfında Avrupada beden kabiliyetlerini yükseltmeğe çalışan ve birbirinden tamamiyle ayrı yollar tâkîp eden üç muhim müessise meydana gelmişti. İngilterede Th. Arnold, hissiyata, heyecana, iddia ve rekabete istinat eden oyun ve sporlarla hayat mücadelesine kadir, gözü pek insanlar yetiştirmeğe çalışıyor.

Almanyada 1811 de Jean, vücudun adelerini irileştiren ve sertleştiren bir usul ile meşakkata dayanan, tuttuğunu koparan kuvvelli bir nesil meydana getirmeğe uğrasiyor, İsveçte Ling, sıhhatli bir millet elde etmek için fizyoloji prensiplerine istinad eden bir terbiyevi usul te'sis ediyordu. Bu usuller yavaş, yavaş dünyayı sarıyor. Önceleri İngiliz ve Alman usulü çok ragbet görüyor fakat bir müddet sonra nazarlar Şimale teveccüh ediyor, bilhassa beden terbiyesi ile iştigal eden Avrupa tabipleri İsveç usulünü her yaşta her kese göre kabili tatbik buluyorlar. İngilizler ve sair milletler İsveç beden terbiyesi mektebi alisine heyetler göndererek bu sıhhi ve terbiyevi usulü yerinde tetkik ederek mekteplerinde tatbika başlıyorlar. Diğer taraftan İsveçliler pek akli ve tahlilî olan usullerini daha alemşumul bir hale koymak için klasik programlarına oyunları da ilave ediyorlar. Diğer milletlerin bazıları İngilizleri, bazıları almanları, bazılarıda İsveçlileri örnek alıyorlar. Bir taraftan o memleketlerin beden terbiyesi müessiselerine muallimler gönderip tahsil ettiriyorlar, diğer taraftan oralardan mütehassıslar getirterek kendi memleketlerinde bu mesaiyi ilmi şe-

kilde tedven edecek müessiseler meydana getiriyorlar. Her ne şekilde olursa olsun fikre ait mesaide bir semere elde etmek için muallim mekteplerinden yetişmiş ihtisas sahibi hocalara muhtacı, bedene ait faaliyetler de böyledir. Pek basit gördüğümüz çocuk oyunlarını ve ya sporları hususi bir müessisede tahsil görmemiş kimselerin ta'lim etmesine ümkân yoktur. Avrupada oyun, cimnastik ve spor gibi vücuda taalluk eden faaliyetleri üzerine alacak olanların evvela yüksek derecede tahsil görmeleri, sonra da bir seminerde altı aydan üç seneye kadar ihtisas kurslarını tâkîp etmeleri şarttır. İşte bu gün dünyanın her tarafında beden terbiyesi mütehassısı yetiştiren bu müessiseler hakkında mücmel bir fikir vermek istiyorum.

İsveç

1813 te Stokholmda cimnastik muallimi yetiştiren bir yüksek mektep te'sis etmiştir; erkekler şubesi üç senelik bir tahsil verir. Zabıtlar şubesinin tahsili bir senedir. Orta mekteplerde ve liselerle muallim olacaklar iki sene okurlar, tıbbî cimnastik muallimi olacaklar üç sene okurlar. Muallimler beden terbiyesine ait nazariyat, teknik dersleri gördükleri gibi oyun, cimnastik ve sporların her nev'ini bilfiil yapar ve yaptırırlar.

İtalya

Napolide, Romada ve Türende üç beden terbiyesi muallim mektebi vardır. Romada 1886 da maarif nezaretine tabi olan bu müessise 1923 tenberi milli beden terbiyesi idaresine geçmiş ve 1927 den itibaren mebusan azasından Renato Ricci nin reyaset ettiği genç faşistler idaresinetevdi' edilmiştir. Fakülteden me'zun tabipler bu mekteplerde bir

sene ihtisas kurslarına devam ediyorlar, orta mekteplerde ve liselerde muallim olacaklar iki sene tahsil görmektedirler. Evvelce mekteplerde eski alman sistemi tedrisat yapılırdı. Pr. Dr. Mosso müessisenin başına geçtikten sonra İsveç usulü tatbik edilmeğe başlandı.

Fransa

1852 de Fransa harbiye nazareti Farnsanın bütün mekteplerine ve orduya muallim yetiştiren (Joinville-le-Pont) muallim mektebini te'sis etti. Bu gün mektebin ismi Beden terbiyesi yüksek mektebi dir. Müdürü miralay Bonvalot isminde bir zattır. Talebesi ordudan seçilmiş zabıtlar ve küçük zabıtlardır küçük zabıtlar dört ay zabıtlar üç ay, ders görüyor. Eskrim hocaları ise üç sene ders görüyorlardı. Geçen senedenberi eskrim şubelerini lagvettiler. 1927 senesi nihayetinde orta mekteplere ve liselere muallim yetiştirmek üzere Paris, Bordeaux, Lyon tıp fakültelerine mülhak, tahsil müddeti bir sene devam etmek üzere müessiseler açtılar.

İspanya

Madridte liselere, muallim mekteplerine, orduya ve kluplere muallim yetiştiren yüksek beden terbiyesi mektebi vardır. Tahsil müddeti iki senedir. Mektep 1909 da te'sis edilmiştir. Müdürü İsveç bedenterbiyesi mektebinden me'zun Dr. Deleito dur.

Avusturya

Viyana'da darülfünuna mülhak Beden terbiyesi müessisesi 1924 te te'sis edilmiştir. Tahsil müddeti dört senedir. Darülfünunun diğer şubeleri gibi aynı ehemmiyeti haizdir.

Almanya

1848-1872 bu müddet zarfında beden terbiyesi muallimi yetiştiren seminerler Spandau, Dresde, Münih, Karlsruhe, ve Wurtemberg te idi; tahsil müddeti yalnız altı aydı; şimdi bir ila üç senedir. Vücut mümaseseleri yüksek mektebi bir darülfünun mahiyetindedir. Tahsil müddeti altı sömestrdir. Beden terbiyesi doktoru diploması veriyor.

Polonya

Darülfünuna mülhak Poznani beden terbiyesi ali mektebi orta mekteplere ve liselere muallim yetiştirir ve lisan şahadetnamesi verir. Tahsil müddeti altı sömestrdir.

Çekoslovakya

Beden terbiyesinin tâminine hizmet eden Sokol teşkilatı yetmiş senedir faaliyette. Milyonlarca insanı bu teşkilat yetiştiriyor. 1891 denberi de liselere muallim mekteplerine ve orta mekteplere cimnastik muallimi yetiştiren muallim mektepleri

te'sis edilmiştir. Tahsil müddeti burada iki sene idi 1919 dan beri üç seneye çıkarıldı.

Romanya

1909 da İsveç tahsile gidreken bir hafta Bükreşte misafir kaldım. Ziyaret ettiğim liselerde ve orta mekteplerde cimnastik pek iptidai bir şekilde ve ehliyetsiz muallimlerin ellerinde idi; spor namına hemen hiç bir şey yoktu. Şimdi aradan yirmibir sene geçti. Romanya akıllara hayret verecek bir faaliyete, girdi. Bütün Romanya dahilinde her nevi vücut faaliyetlerine makul bir cereyan vermek için mekteplere, orduya, hususi müessiselere mütehasıs muallim yetiştiren terbiyei bedeniye mektebi alisini te'sis etti. 1922 de açılan bu mektep şimdi her sene yüzlerce mütehasıs sporcu yetiştirmektedir. Mektep, leylidir, tahsil müddeti dört senedir.

Yunanistan

1918 de bir taraftan maarif nezaretinde terbiyei bedeniye müdüriyeti umumiyesi te'sis edilirken diğer taraftan evvelce te'sis edilmiş olan beden terbiyesi muallim mektebinin programları ıslah edilmiştir. Tahsil müddeti 1918 den itibaren iki seneye çıkarılmıştır. Müessisenin başında yakın zamana kadar İsveç cimnastik mektebi alisinden mez'un Pr. Chrissaffis bulunuyordu.

Bütün bu maruzatımdan anlaşılıyorki dünyanın her tarafında cimnastik ve spor işleri artık ilmi bir mahiyet almış, buda sair ilim şupeleri gibi bir ihtisas şubesi haline girmiştir. Eski zamanlarda orduları idare edenlerin pek okuyup yazmasına ehemmiyet verilmezdi; zabıtlar harp meydanlarında tecrübe görerek yetişirdi. Bizde dahi Abdülhamidin son zamanlarına kadar ismini yazmasını bilmeyen paşalara tesadüf edilirdi. Halbuki bu gün bir fen haline gelen harpleri ümmillerin idare etmesine imkân kalmamıştır, onu ancak erkânharplar idare edebilir. Cimnastik ve spor işleri de aynen böyledir. Top oynamak, yarışta birinci gelmek, gülle kaldırmak, güleş etmekle, cimnastik ve spor işlerini idare etmek ve onların teknik mesailine akıl erdirmek mümkün değildir. Evvelce yüksek bir tahsil gördükten sonra ihtisas mektebinde hiç olmazsa iki sene çalışmak lâzımdır. Bu suretle yetişmiş muallimler ancak tam mânasıyla sporcu yetiştirmeğe muvaffak olurlar. Bilmelidirki sporunda alaylısı, mekteplisi ve erkânı harbı vardır.

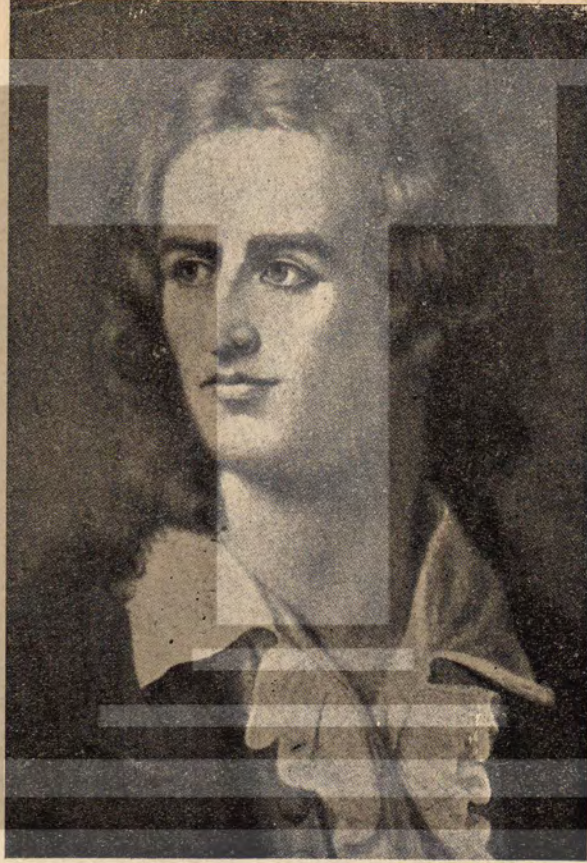
Cihan Edebiyat tarihinin yüksek şöhretlerinden

Ş İ L L E R *

10 Teşrini-Sani 1759 da Vürtembergin Marbah kasabasında dünyaya gelerek 10 Mayıs 1805 de Saksvaymarın merkezi olan Vaymarda ölen Şiller, hayatını ve başlıca eserlerini yine bu sütunlarda mevzuubahsetmiş olduğum Göteden sonra Almanyanın en büyük edip ve şairidir. Göteden on yaş küçük olduğu halde kendisinden yirmi yedi sene evvel de vefat etmemiş olsaydı, aralarındaki mesafe gerçi yine kalkmaz, fakat her halde daha da azalardı. Şu kadar ki, Şillerin elinden kalemini çok çabuk alan kader, Göteye karşı başka lutufkârlıklar da göstermiş ve Verter ile Faust halikinin gözlerini hayata refah içinde açarak müstesna şeraif dahilinde yetişmesine imkân bıraktığı halde, Şilleri fakrusefalet içinde yaşatıp ezmek suretiyle onun san'atten başka hiç bir dert ve endişesi olmamasına imkân vermemiştir. Mamafî, varlığının elem ve isyan dolu senelerinden Şillerin yazılarına öyle bir heyecan, o kadar ihtiras ve âteş gelmiştir ki, bunu şiddet ve kuvveti yanında Götenin en çok dimağıyla sezip yaşattığı iztirapların feryat ve şikâyeti çok kere sönük ve hattâ yapma görünür.

Şillerin dünyaya gelmiş olduğu Marbah, nüfusu üç bine bile yaklaşmayan ve ortasından bir nehir geçen küçük bir kasabadır. Babası, Bavyerada

[*] Almancası : Johann-Christoph-Friedrich.

ŞİLLER

olmak isteyen bir adamdır. Çocuk ilâhiyat tahsil etmek isterken, hukuk sonra da tıp tahsiline mecbur edilir. Ve 1780 senesi sonlarında Akademiyi bitirince, küçük bir maaşla bir alaya cerrah tâyin olunur. Ölüncüye kadar dukanın hizmetinde kalmak mecburiyetindedir.

Hükûmdarın tahâkküm ve kahrını, genç adam ancak iki sene çekebilir. Şarl Öjen onun meşgul olduğu edebiyatın tarz ve nev'inden hiç hazzetmez ve izin almadan Vürtemberg arazisinden çıkıp Mannheim şehrine giderek ilk eseri olan (Haydutlar)ın temsilinde hazır bulunmasını ise on beş günlük bir hapis mahkûmiyetiyle tecziye eder. 17 Eylül 1782 de, Şiller Ştuttgarttan kaçar.

bir *husar* alayında cerrahlık ettikten sonra, Vürtemberg ordusunda zabıt olmuştu. Annesi, Marbahdaki bir lokantacının kızı idi. Çocuk 1773 den yâni on dört yaşından itibaren yatı mektebinde kalacaktı.

Vürtembergin payitahtı olan Stuttgart civarında, memleketin henüz duka unvanını taşıyan hükûmdarı tarafından têsîs edilmiş olup adına *Askeri Akademi* denen bir mektep vardır, ve zabıt oğlu sıfatıyla Şiller bu mektepte meccanen okur. Fakat o bu mektep hayatını hakîkî bir esaret bulacaktır. Çünkü, küçük mülkünde Fransız Krallarının depdebe ve ihtişamlarını yaşatmağa çalışan duka Şarl Öjen, her şeye burnunu sokan ve her şeyin hâkimi-mutlakı

Fakat bu hareketi çok tehlikeli, âdeta mecnunane bir şeydir. Şillerin kudretli bir hamisi yoktur, parası yoktur ve fazla olarakta Haydutları kitap halinde bastırmak için borçlanmıştı. Bütün bunlardan başka, Almanyanın neresinde ele geçse, Stuttgarta gönderilerek Dukaya teslim edileceği muhakkaktır. Kendisini iki sene müddetle, 1784'e kadar, kâh yeni piyeslerini oynatabilmeğe çalıştığı Manhaymda, kâh pis köy hanlarında, bâzan da bir mektep arkadaşının cenahi-lutfuna sığınmış görürüz.

1784 Haziranında, yine Manhaymda bulunurken, hiç tanınmadığı iki erkekle nişanlılarından bir mektup alır. Bunlar Saksonyada oturmakta ve Şiller çok samimî ve hararetili olan dâvete ıycabet ederek bu yeni dostların yanlarına gider. Saksonyada, Laypzik civarında Gohlis köyünde ve onların evlerinde geçirdiği 1785 yazında ikmal edeceği (Don Karlos) piyesi ilk büyük eseridir. Ve bunu hiç tatmadığı bir huzur içinde ve belki bu huzur sayesinde ikmal eder.

1787 de Şiller Vaymardadır. Sakovaymar dukası Şarl-Ogüst, küçücük paytahtını bütün Alman edebiyatının ve hayatı-fikriyesinin merkezi ve kalbi yapmak istemekte ve zamanın en büyük üç edip ve mütefekkeri, Wieland, Herder ve Göte, orada yerleşmiş bulunmaktadırlar. Kendi de meçhul bir isim taşımayan ve kudret ve liyakatinden emin bulunan Şiller, aynı iytiibar ve himayenin kendisine de gösterilerek maişet derterlerinden azade bir halde san'ate vakfı hayat etmesine imkân verileceğine, Dukanın bunu bir saadet, bir şeref ve bir vazife bileceğine kani' olduğu için Vaymara gelmiştir. Fakat ümidi tam iki sene tahakkuk etmeyecek, teşebbüsleri akim kalarak orada azaplı ve acı bir hayat geçirecektir. Vaymar bir şehir değil, bir salondur, yaldızlı bir saray salonu. Bu salonda parlamak ve ilerlemek için Şiller gibi çirkin, kılık ve kıyafetine, hattâ temizliğine bile iytinatsız, kibar meclislerinde nasıl oturulup konuşulacağını tamamen cahili bir adam olmamak ıycap eder. Bundan başka, Şiller gerek (Haydutlar) da, gerek ondan sonra yazdığı (Tiesk fesadı), (Hile ve sevgi), (Don Karlos) piyeslerinde, daima hürriyeti terennüm etmiş, en başında bir saray bulunan cemiyetlerin ayıplarını ve levis-

lerini teşhir etmiştir. Vaymarda Göte bile kendisiyle samimî olmaz, ve nihayet yine onun, fakat barit ve âdeta istihfakâr himayesiyle İyena Darülfünuna tarih hocası tâyin edilir. Eilhassa Göte ve Şillere ait hatıralarına hürmeten Vaymarı ziyaret etmiş olduğum zaman, yarım saatlik bir tren yolculuğundan sonra İyenayı da görmüştüm. Yemyeşil dağlar ortasında ufak ve âsude bir beldedir. Sinesinde yaşadığı seneler hayatının en bahtiyar senelerini teşkil eden bu İyenada da 1790 da, Şiller Şarlot dö Lengfeld ile evlenir, ve bu izdivaç kendisini zevcelerin en müşfik ve faziletkârına mazhar kılar. Etrafında, hürmetkâr ve hayran bir talebe külesi vardır, ve bu külenin kendinden beklemek hakkı olan ilmi seviyeye erişememek korkusuyla, şair bir hayli zaman şiir ve edebiyat ile teveggülden vazgeçer, hummalı bir faaliyet içinde tarih tetebtuatiyle meşgul olur.

1794 senesinden 1805 de vefatına kadar geçen devreyi, Şillerin kemal seneleri sayabiliriz. 1794 senesi içinde, daha yedi sene evvelinden tanışmış ve anlaşılamamış oldukları Göte ile, birden bire anlaşır ve sevişirler. Bu dostluk artık hiç bir sebeple sarsılıp bozulmadan devam edecek, beraber bulunmadıkları zaman uzun uzun mektuplaşmaları hiç fasılaya uğramayacaktır. Cötenin kudretle kavrayıcı, kalp ve ruhu tutuşturucu dostluğunun têsirile, Şiller gömüldüğü tarih ve felsefe tetebbûlarını bırakarak tekrar şiir ve edebiyata döner. Fakat hastadır, 1791 de ölüm tehlikesi geçirmiştir, ve ömrünün kısa olacağından o kadar emindir ki: (— Felâkettten ne kurtarmak mümkünse bari onu kurtaralım!) demekte, başını ve ruhunu sarsan ve yakan şiir ve fikir cihanından ne kadar kabilsse o kadar fazla vermek için gittikçe artan zâfile, gittikçe çoğalan ıstıraplarıyla cenkieşe çenkleşe çalışmaktadır. (Vallenştein), (Maria Stuart), (Orlean bakiresi), (Giyom Tell) gibi şaheserleri hep bu hastalıkla güleştığı senelerde vücude getirir. Vaymarda hâlâ duran ve hürmetle ziyaret edilen mütevazi' evinde, bir mayıs günü, kırk beş yaşında ve dehasının bütün inkişaf ve kemali içinde can verdiği zaman, yazı masasının üzerinde (Demetrius) isminde bir dramı natemam kalmıştır.

ELDİVEN

Schillerden :

Terceme eden: VASFİ MAHİR

Kıral Franz bir vahşi hayvan doğuşu seyretmek üzere aslanlar bahçesinin önünde oturuyordu. Sarayının bütün büyükleri etrafını çevirmişler, ve güzel kadınlar canlı çelenk gibi yüksek balkanları tezyin etmişlerdi.

Kıral parmağıyla işaret etti. Geniş bir kapı açılarak içinden ağır adımlarla ilerleyen bir aslan çıktı: Hiç ses çıkarmaksızın bütün etrafı süzdü, yelesini oynattı, âzalarını uzatarak gerindi ve tam orta yere çöktü.

Kıral yeniden işaret etti. Derhal ikinci bir kapı açıldı ve içinden vahşi sıçrayışlarla ilerleyen bir kaplan fırladı: Aslanı görünce yüksek bir sesle böğürdü, kuyruğunu vurarak korkunç bir daire resmetti, dilini çıkardı, kızgın ve çekingen bir tavurla aslanın etrafını dolaştı. Sonra humurdanarak karşısına oturdu.

Kıral bir daha işaret etti. O anda açılan iki kantlı bir kapı meydana aynı lahzada iki leopar fırlattı: Bunlar kızgın bir doğuş arzusu ile kaplanın üzerine atıldılar. Kaplan yırtıcı pençesiyle her ikisini de yakaladı ve aslan gükreyerek ayağa kalktı. Her tarafta ses kesildi. Birbirini öldürmek arzusu ile yanan müthiş

canavarlar vahşi bir daire çizerek yere serildiler.

Birden bire balkonun kenarından, güzel bir elden, bir eldiven düştü ve tam aslanla kaplanın arasına gitti. O zaman matmazel Kuningunde şövalye Delarges'e dönerek müstehzî bir tavurla:

Şövalyem, dedi, eğer aşkınız her zaman temin ettiğiniz gibi okadar hararetli ise gidip şu eldiveni bana getiriniz!

Şövalye Delarges, içinde Kan ve ölüm havası esen meydana koşu koşu indi ve metin adımlarla ilerleyerek eldiveni canavarların arasından cüretkâr bir elle aldı.

Bütün şövalyeler, asil kadınlar hayret ve dehşetle ona bakıyorlardı. O, ihmalkâr bir tavurla eldiveni geri getirdi. Bütün ağızlar takdirle ismini fısıldadılar ve matmazel Kuningunde saadet vâdeden şefkatli bir nazarla kendisini karşıladı. Fakat şövalye eldiveni suratına fırlatarak:

— Zahmet etmeyin madam, dedi, teşekkür istemiyorum!

Ve aynı lahzada onu terketti.

Fransız Edebiyatından

AŞK PERİSİ

Yazan: EMİL ZOLA

Terceme eden: YAŞAR NABİ

Emil Zola

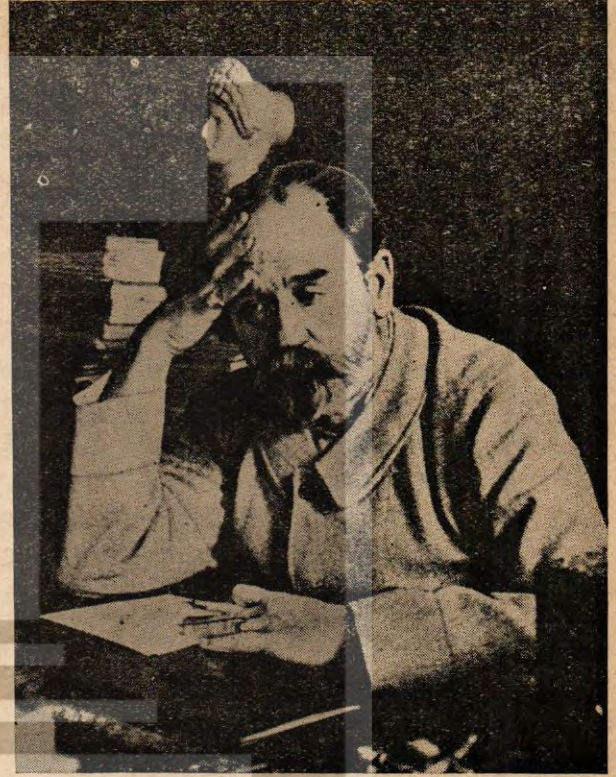
Fransanın en meşhur romancılarından biri ve "natüralist" edebî mektebinin banisi ve reisidir. Mücadeleci ve ateşin bir ruhu vardı. Fikirlerinde inatçı ve azimkârdı. Gençliğinde çizdiği edebî programdan ölünceye kadar ayrılmadı.

Cemiyeti bütün vüs'atiyle kavrayan bir eser yazmak istedi ve Rougon-Macquart serisini vücuda getirdi. Rougon-Macquart serisi, Fransada ikinci İmparatorluk devrinde yaşayan bir ailenin içtimaî ve tabii tarihini teşkil eder ve yirmi ciltten mürekkeptir. Maamafi her cilt tek başına ayrı bir roman teşkil edebilecek tarzda yazılmıştır.

Köylü ve amele hayatını anlatmağa çalıştı. "La Terre" i "L'Assommoire" ı yazdı. Eseri görüş kuveti, ve cemiyeti umumî hatlarıyla kavrayabilmek kabiliyeti itibarıyla çok kuvetlidir. Kendini fennî romancı olarak tavsif ediyor, ve cemiyet denen kadavranın üzerinde teşrih yapan bir cerraha benzetiyordu.

1902 senesinde kazaen odasında muhteniken ölmüştür. Âlemşümül bir şöhreti vardır.

Aşağıda okuyacağınız hikâyesi "Ninon'a Masallar" isimli kitabından alınmıştır ve Zolanın tamamıyla ayrı bir cephesini gösterir. Bu hikâye tezli eserlerinin hilâfına olarak romantik ve hayalidir.

Kânunu evvel yağmurunun camlarımızı kamçılayışını işidiyormusun Ninon? Rüzgâr uzun koridorda iniyor.

Bu fena bir gece, baloda yaldızlı avizeler altında danseden zenginin kapısında fakirin titreştiği gecelerden biri. Saten iskarpinlerini oraya bırak, yanan ocağın yanında dizlerime oturmaya gel. Güzel süzünü bırak oraya, bu akşam sana bir masal, bir peri masalı söyleyeceğim. Öğreneceksin ki, Ninon' eskiden bir dağın tepesinde muzlim ve hüzünlü bir şato vardı. Bu şato, kule, istihkâm ve zincirli köprülerle çevrilmişti. Demir elbiseli adamlar mazgalarda geceli gündüzlü nöbet beklerlerdi. Ve yalnız askerler bu konağın sahibi kont Enguerrand'ın yanında hüsnü kabul görürlerdi.

Bu ihtiyar askeri uzun delhizlerde dolaşırken görseydin, sert ve tehditkâr sedasının gürlemesini

işitseydin, sen de güzel ve dindar bir kız olan yiğeni Odette gibi korkundan titrerdin. Sabah, güneşin ilk buselerinde böğürtlenler ve ısırganlar arasında bir papatyanın açılmasına hiç dikkat ettin mi? Sert şövalyeler arasında bu kız da tıpkı öyle neşvü nûma buluyordu. O, daha çocukluğunda bile, oyun oynarken amcasını görünce durur ve gözleri yaşla dolardı. Şimdi büyük ve güzeldi, kalbi müphem ahlarla doluyordu. Fakat halâ kont Anguerrand'ı her görüşünde onu daha acı bir korku sarıyordu.

Odette تنها kulelerden birinde oturuyordu. Güzel bayraklar örmekle vakit geçiriyor ye yoruldukça dua ederek, yahut pencereden mavi göğü seyrederek dinleniyordu.

Kaç defa geceleri, yatağından kalkarak, yıldızlara bakmaya gelmiş ve orada parlak hemşirelerine kendisini böyle tehyiç eden şeyin ne olduğunu sorarak kalbî ilâhi semalara uçmuştu.

Bu uykusuz gecelerden, bu aşk buhranlarından sonra ihtiyar şövalyenin boynuna sarılmak arzusunu duyardı. Fakat sert bir söz, soğuk bir bakış onu durduruverirdi. Ve titreyerek tekrar iğnesini alırdı. Zavallı kıza acıyorsun, Ninon, o zarafeti ve rayıhası hakîr görülen taze ve kokulu bir çiçek gibiydi.

Bir gün mahzun Odette düşünceli bir tavurla, kaçan iki kumruyu nazarlariyle tâkîp ederken şatonun eteğinde tatlı bir seda işitti. İğildi, şarkı söyleyerek misafirperverlik isteyen güzel bir genç gördü. Dinledi, sözlerini anlamadı, fakat tatlı sesi kalbine helecen veriyordu. Göz yaşları yavaşça yanaklarından süzülerek elinde tuttuğu şepsey dalına akıyordu.

Şato kapalı kaldı. Bir nefer duvarın üstünden seslendi: — Çekiliniz, burada yalnız askerler vardır.

Odette halâ bakıyordu. Gözyaşlarıyla ıslanmış şepsey dalını elinden düşürdü ve bu dal aşağıda, genç adamın ayakları dibine düşü. Genç, gözlerini kaldırarak bu kumral başı görünce dalı öptü ve her adımda dönerek uzaklaştı.

O kaybolduğu vakit Odette uzun zaman dua etti. Niçin olduğunu bilmeden Allahına şükrediyordu.

Bahtiyar olduğunu hissediyordu, fakat sevincinin sebebi meçhuliydi.

Gece güzel bir rüya gördü. Attığı şepsey dalının ürperen yaprakları arasından usulca bir peri çıktı. Bu, alev kanatlı, başında çiçeklerden bir taç taşıyan, uzun bir yeşil, ümit rengi elbiseli küçük bir periydi.

Ahenktar bir seda ile:

— Odette, diyordu, Lois'yi, tatlı sedalı genci bu sabah sana gönderen benim. Gözyaşlarımı görünce onları kurutmak istedim. Ben dünyayı dolaşarak kalpleri topluyor ve iç çekenleri birbirine yaklaşıtıyorum. Sarayı olduğu gibi kulübeyi de ziyaret ederim. Çok defalar çobanın değneğiyle hükümdarın esasını birleştirmekten zevkaldım. Hima-yeme aldıklarımın ayakları altına çiçekler serperim, onları öyle parlak, öyle kıymetli ibrişimlerle bağlarım ki kalpleri sevinçten titrer. Ben yolların çemenlerinde, kış ocağının kıvılcımlı ateşi içinde, sevgililerin yataklarında ikamet ederim. Ve ayağım nereye basarsa orada buseler ve tatlı sohbetler canlanır. Ağlama, Odette, ben iyi kalpli aşk perisiyim, ve gözyaşlarımı kurutmaya geldim.

Sonra yine çiçeğine girdi, ve çiçek tekrar yapraklarını örterek tekrar gonca oldu.

Sen aşk perisinin mevcut olduğunu pekâlâ bilirsin, Ninon, bak ocağımızda onu raksederken gör de güzel perime inanmayacaklara acı.

Odette uyandığı zaman bir güneş hüzmesi odasını aydınlatıyordu. Dışarda bir kuş terennümü yükseliyor, çiçeklere verdiği ilk buseyle rayıhalanan sabah meltemi saçlarının kumral örgülerini okşuyordu. Sevinçle kalktı. Perinin kendisine söylediklerinin sıhhatine inanarak gününü şarkı söylemekle geçirdi. Arasına dışarıya bakıyor, her geçen kuşa gülüyor, yerinden sıçrayarak el çırpma hevesini duyuyordu.

Akşam olunca, şatonun büyük salonuna indi. Kont Anguerrand'ın yanında ihtiyarın hikâyelerini dinleyen bir şövalye vardı. Genç kız örgüsünü alarak çitirdayan ocağın karşısına oturdu, ve fildişi iğ parmakları arasında süratle dönmeye başladı.

İşinin en hararetili yerinde, şövalyeye bakınca, ellerinde şepsey dalını gördü ve tatlı sedalı Lois'yi tanıdı. Sevincinden az kalsın haykıracaktı. Yüzünün kızardığını hissettirmemek için küllere eğildi, uzun bir demir çubukla odunları karıştırdı. Ateş çitirdadı, alevler yükseldi. Demetler gürültüyle tutuştu. Ve birden kıvılcımlar arasından mütebessim ve mesrur aşk perisi çıktı.

İpek üzerinde altın pullar gibi uçuşan kıvılcımları yeşil elbisesinden silkti; salona atladı. Kontun gözlerine görünmüyerek gençlerin yanına geldi. Orada, ihtiyar şövalye kâfirlerle yaptığı müthiş bir muharebeyi anlatırken onlara dedi ki:

— Sevişiniz, çocuklarım. Hatıraları sofu ihtiyarlığa bırakınız. Hararetili ocağın yanında uzun hikâyeleri ona bırakınız. Alevlerin çitirdısına yalnız sizin buselerinizin sesi karışsın. Sonraları bu tatlı sesi birbirinize anlatarak, ıstıraplarınızı avutacağınız zaman gelecektir. Onaltı yaşında sevişildiği zaman söz lüzumsuzdur. Tek bir bakışın bir nutuktan fazla manâsı vardır. Sevişiniz, çocuklarım, bırakınız ihtiyarlık söylesin.

Sonra onları kanatları ile öyle örttü ki Demirbaşlı Buş isimli devin ağır kılıç Jeralda'nın bir darbesiyle nasıl kafası uçtuğunu anlatan Kont, titreyen Odette'in alınına Lois'nin koyduğu ilk buseyi görmedi.

Ninon, sana perinin güzel kanatlarından bahsetmem lâzım. Bu kanatlar cam gibi şeffaf ve sinek kanadı incedirler. Fakat, iki sevgili görülmek tehlikesine mâruz kaldıkları zaman onlar büyüyor, büyüyor, ve o kadar kesif, o kadar kalın olu-

yorlardı ki nazarları geçirmiyor, buse seslerini boğuyorlardı.

İhtiyar uzun zaman hikâyesine devam etti, ve uzun zaman Lois fena kalpli şövalyenin burnu dibinde kumral Odette'i okşadı.

Yarabbim! Yarabbim! Ne güzel kanatlardı onlar! Bana dediler ki genç kızlar arasına bu kanatlara tesadüf ederlermiş, birçokları bu suretle büküklerin gözlerinden sakınmasını bilirlermiş. Doğru mu Ninon?

Kont uzun hikâyesini bitirdiği zaman aşk perisi alevler arasında kayboldu. Lois ev sahibini selâmlıyarak Odette'e eliyle son bir buse gönderdikten sonra uzaklaştı. Genç kız o akşam öyle müsterih uyudu ki rüyasında her biri güneşten bin defa daha parlak binlerce yıldız tarafından aydınlanan çiçek dağları gördü.

Ertesi sabah, bahçeye indi. Karanlık bir çardak arıyordu. Bir askere rasgeldi. Selâmladıktan sonra uzaklaşıyordu ki birden elinde gözyaşlarıyla ıslanmış şepoy dalını gördü ve yeniden tebdili kıyafetle şatoya giren tatlı sedalı Lois'yi tanıdı. Lois onu bir pınar yanında çemenler üstünde oturttu. İkisi de gündüz gözünü birbirlerini görmekten memnun, bakıyorlardı. Ötleğenler ötüyordu. Havadan hissediliyordu ki hayırlı peri oralarda dolaşıyordu. Ketum meşeleri işittikleri bütün sözleri sana söylemiyeceğim; sevgililer o kadar uzun zaman, o kadar uzun zaman gevezelik ettiler ki yakın bir çalılıkta bulunan bir ötleğen bu esnada kendisine bir yuva yapacak vakit buldu.

Birden bire yolda Kont Anguerrand'ın ağır adımları işidildi; zavallı sevgililer titrediler. Fakat pınarın suyu sesini azalttı, ve aşk perisi mütebesim ve mesrur, menbanı berrak sularından çıktı, sevgilileri kanatlarıyla örttü ve onlarla beraber yavaşça ilerledi. Sesler işittiği halde kimseyi bulamadığı için hayrette kalan Kontun yanından geçtiler. Peri, himayesindekilere usulca anlatıyordu:

— Ben sevgilileri himaye ederken, sevmeyen insanların gözlerini kapar, kulaklarını tıkırım. Hiç bir şeyden korkmayınız, güzel sevgililer: sevişiniz. Şa'şaalı güneşin altında, hiyabanlarda, pınarın suyu yanında, nerde olursanız olun, sevişiniz. Ben sizinle

beraberim ve sizi korurum. Allah beni bütün mu-kaddesatı inkâr eden insanların sizin temiz hislerinize karışmaması için yarattı. Bana güzel kanatlarımı verdi ve dedi ki «Git, ve genç kalpler mesut olsun.» Sevişiniz, ben burdayım, sizi korurum.

Ve yegâne gıdası olan çiy tanelerini emerek elleri birleşmiş olan Odette'le Lois'yi neşeli bir raksla döndürüyordu.

İki sevgiliyi ne yaptığını bana soracaksın. Hakikaten, azizim, sana bunu söylemeye cesaret edemiyorum. Korkuyorum ki bana inanmak istemeyeceksin, ve yahut onların saadetini kıskanıp bana bu selerimi iade etmeyeceksin. Fakat ne meraklısın, yaramaz kız, görüyorum ki sana anlatmak iycep edecek. Öğren ki peri akşama kadar bu suretle dolaştı. Sevgilileri ayırmak istediği zaman onları o kadar betbaht, bu ayrılıktan o kadar mahzun gördü ki onlara yavaşça bir şeyler söylemeye başladı. Galiba çok güzel şeyler söylüyordu, çünkü yüzleri parlıyordu ve gözleri sevinçten büyüyordu.

Sözünü bitirdiği ve onlar da muvafakat ettikleri zaman küçük değneğiyle alınlarına dokundu.

Birden... Ah! Ninon, hayretten gözlerin ne kadar açıldı. Bitirmezsem nasıl tepineceksin!

Birden Lois ve Odette birer şepoy sakına tahavvül ettiler, fakat o kadar güzel şepoy ki benzerini ancak bir peri yapabilir. İkisi de yanyana dikilmişlerdi ve o kadar yakındılar ki yaprakları birbirine karışıyordu.

Bunlar ebediyen aşık kalarak koku ve çiyle-rini birbirine geçirecek harikulâde çiçeklerdi.

Kont Anguerrand'a gelince, derler ki, her akşam nasıl büyük kılıç Jeralda'nın bir darbesiyle Demir başlı dev Büşün kafası uçtuğunu anlatarak teselli bulmuş.

Şimdi, Ninon kırlara gittiğimiz zaman Aşk perisinin hangi çiçekte olduğunu anlamak için sihirli şepoyları arayacağız. Belki bu masalde bir ders gizlidir. Fakat ben onu, ayaklarımız ocak karşısında ısınırken, sadece sana camlarımızı kamçılayan Kânu-nu evel yağmurunu unutturmak ve bu akşam genç nakil için sana biraz daha fazla sevgi ilham etmek maksadiyle söyledim.

Sinop—Yarım ada üzerinden umûmi görünüş

Sinopta Candar (İsfendiyar) Oğulları Zemanına ait Tarihî Eserler

H. 855 — H. 740
M. 1451 — M. 1340

Anadolunun, Karadeniz sahilinde pek eski bir şehri olan Sinop'ın ihtiva etmekte bulunduğu tarihi eserler meyanında Türk devrine ait olanlar gerek kesreti ve gerek millî tarihimize alâkası noktasından büyük bir ehemmiyetle tetkîke şayandır.

Bundan yedi sene kadar evvel, Sinobun umumi tarihi hakkında lüzumu kadar tetebbüatta bulunmakla beraber bilhassa Türk devri tarihine, bu devrin alelumum bakî kalan eserleri üzerinde meşgul olmuş ve bu meyanda mevcut kitabeleri de tetkîk etmiştik.

Sinoba dair yazdığımız bir eserin (1) tarihî abidatı tavsif ve izahına hasredilen faslında da işaret ettiğimiz vechile, işbu eserler arasında Candar oğulları ve zamanına ait olanlar mühim bir kısmı teşkil etmesi, hele etrafında henüz ciddi neşriyat yapılmamış olması iytilarile daha çok hususiyet, ve ehemmiyeti haizdir. Bu ve bunu tâkîp edecek bir kaç makale ile Sinopta Candar oğullarına ait bilumum tarihî eserle hakkında kâfi derecede malûmat vereceğiz.

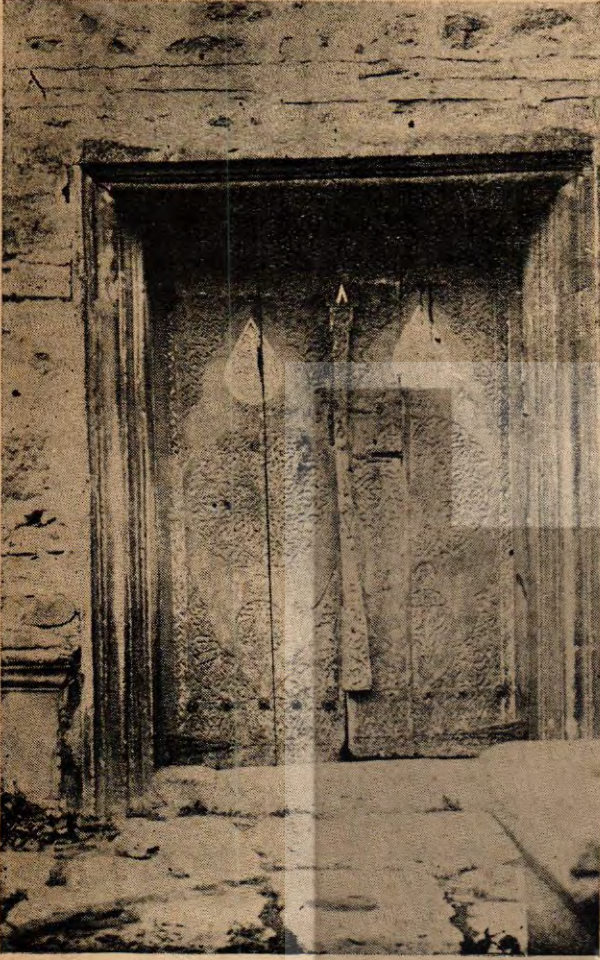
[1] Sinop vilâyetinin tarih, coğrafya, halkiyat ve harsiyatına dair tetkîkatı ihtiva eden bu eserin birinci forması neşrolunmuştur.

Şukadar ki, makalelerimiz doğrudan doğruya tarihî abideler ve alâkası iytilarile kitabelerin—epigrafik malûmatla beraber—kaydi izahına muhtas bulunduğundan, Candar oğulları tarihine dair tafsilat vermesini bunun şumulu dahiline sokmıyarak yalnız asarı mezkûre üzerindeki tetkîklerimiz neşriyle ictifa ediyoruz.

İbrahim bey camii — Candar oğullarının ilk devirlerine ait mahkûke bir vesikayı ihtiva etmekte ve bu itibarla izahı sadedinde bulunduğumuz eserlerin de en kadimini teşkil eylemekte olan bu cami (Gıyasettin İbrahim bey ⁷⁴⁰/₁₃₄₀) tarafından (⁷⁴²/₁₃₄₂) tarihinde ve (içkale)nin şimal kısmında inşa edilmiştir. Halk arasında daha ziyade (içkale camii) namıyla müteariftir. Caminin kitabesinde banisinin adı sarahaten mezkûr bulunmuş olmasına nazaran isminin de (İbrahim bey) olması lazım gelir, (17×15) vusatında ve 10 metro irtifanda olup kesme taştan yapılmıştır. Sakfı ahşaptır. Mimari bir kıymeti de haiz değildir. Caminin şimale nazır kapısı ciheti şarkiyesinde İbrahim beye ait olmak üzere bir kitabe vardır:

Bu kitabe (0,70×0,90) eb'adında ve zeminden (2,5) metro irtifada olup beş satır üzerine mürekkeptir. Yazısı orta hurufatlı selçuk neshidir.

Aslan camiinin kapısı

Bundan mâda kapının şark ve garp taraflarında biri selçukî padişahı (İzzetin Keykâvüsü evvel) zamanına ait, diğeri de Osman oğullarından (Birinci Selim-yavuz) in $\left(\frac{925}{1511}\right)$ kaleyi tâmir ettirdiğine dair iki kitabe mevcut bulunmaktadır.

Bu cami, bir kaç sene evvel yol inşaatı esnasında hedmedilmiş fakat bu kıymetli kitabeler kadirşinas eller tarafından ve tâkibimize rağmen maa-lesef ziyaa uğratılmıştır.

Aslan Camii — kasabanın şimal tarafında ve isimiyle yadedilen mahallede kâin olan bu cami (11) metro tulinde ve (12) metro arzındadır, âdi kesme taştan inşa edilmiş olup sakfı da ahşaptır. (2,5) metro arzında ve (4,50) tulunde içi oymalı ve nehayeti-ulviyesinde armudiyüşşekil tezyinatı basiteyi havi mermer bir mihrabı mevcuttur.

Müezzin mahfili önünde ikisi kırmızı ve biri de mavimsi olmak üzere üç mermer sütun vardır. Bu sütunlar kaideleri ulvide olarak, yâni tersine konulmuştur. Kırmızı olanlardan biri rengindeki çok hususî, cazip letafet ve baş tarafı iyonik tezyinatı havi olmak itibarile onu' cidden nefistir. Bunlar Roma veya Bizans devrine ait bir binadan nakledilmiştir. Kezalik aynı mahallin üstünde arabesk tezyinatı havi hususî mahfil de dikkate şayandır.

Camiin, kenarları mermerden mas ve şarka nazır çift kanatlı tahta bir kapısı mevcuttur. Mezkûr kapı, Selçuk tarzımimarisinde ve başlı başına bir kıymet teşkiledecek kadar bedî bir eseri sanattır. Türk sınaatnahtiyesinin ince bir nümunesi olmak iytibariyle bu kapının bir müzede muhafazası şayanı temennidir. Kapısının üst kısmı sonuna yakın mahallinde biri sağ diğeri sol kanadı üzerinde girift bir yazı ile kabartma olarak arapca bir kitabe mahkûktur.

Mezkûr caminin cenup duvarı üzerinde girlant ve iki öküz başıyla müzeyyen 75 santim tulunde bir relyef ile, bu relyefin şark tarafınca ve küçük bir mermer lavha üzerinde kabartma olarak ayrıca bir üzüm salkımı resmi de mevcuttur. Her iki eser de kezalik kadim bir binaya ait olup bilahara buraya gelişi güzel konulmuştur.

İç kalenin methali

D İ L E N C İ

Yazan: ÇEKOF

Terceme eden: L. R.

Antuan Çekof

Rusların *Mopasanı* denilen ve kırk dört yaşında veremden ölen Çekof, Rus edebiyat tarihinde başlı başına bir şöhrettir. Edebiyat âlemi onu en ziyade küçük hikâyeleri ile tanır. Çekof, bir kaç satırda büyük bir roman yaşatmak kudretine maliktir. İlk yazılarını (Antoşu Çehonte) imzası ile yazmıştır.

İlk muharrirliği daha tıp fakültesinde talebe iken başlamıştır. 1860 senesinde fakir bir köylü ailesinden dünyaya gelen Çekof az bir zaman içinde meşhur olmuştur. 1898 senesinde Rus akademiasından Puşkin mükâfatını almış, sonra da akademyaya âza intihap edilmiştir. Fakat Rus Çarı aynı akademyaya Maksim Görkinin intihabını ret edince Çekof ta azalıktan istifa etti. Eserleri her lisana terceme edilmiştir.

— Beyefendi, afedersiniz, bu dertli ve aç adama dikkat ediniz.. Üç gündür açım. Geceyi handa geçirmeliğim için bile param yok. Allah şahit olsun ki nahye müdürünün entrikaları yüzünden sekiz senelik muallimliğimden oldum; bir iftiranın kurbanıyım. Bir sene var ki işsizim.

Avukat Skvortzof bu dilencinin yırtık, rengi atmış paltosuna, bulanık ve süzgülü gözlerine, yüzündeki kırmızı lekelere baktı. Ve bu fikirayı evelce başka bir yerde gördüğünü hatırladı.

— Kalüçki vilayetinde şimdi toprak veriyorlar, fakat oraya gitmek için param yok; Allah aşkına bana yardım ediniz... Böyle istemenin ayıp olduğunı biliyorum, amma ne yapayım, mecburum.

Skvortzof dilencinin ayağındaki lastiklere dikkat etti. Birisi alelade, diğeri konçlu idi. Baktı ve birden bire hatırladı.

— Bana bak. Öyle zannediyorum ki evelisi gün size [Sadova] da rasladım, fakat o zaman bir muallim değil Darülfünundan tardedilmiş bir talebe olduğunuzu söyleyordunuz.

Fakir :

— Hayır bu olamaz diye mahcûbane mırıldandı. Köy muallimiyim isterseniz vesikalarımı göstereyim.

— Valancılık yetişir. Hatırlarmısın o zaman talebe olduğunuzu söylerken Darülfünundan niçin çıkarıldığınızı da anlatmıştınız.

Avukat kızdı yüzünü buruşturarak dilencinin yanından uzaklaştı. Sonra sert ve yüksek sesle bağırdı :

— Efendi, bu bir alçaklıktır, dolandırıcılıktır, sizi polise teslim edebilirdim fakat Allah cezası versin... Fakîrsiniz, açsınız, lakin bunlar size utanmamak, yalan söylemek haklarını veremez,

Fakîr kapının tokmağını tuttu, yakalanmış bir hırsız gibi sofaya ve etrafa bakındı.

— Ben.. ben mi.. Yalan.. söylüyorum? Vesikalarımı gösterebilirim. Diye mırıldandı.

— Size kim inanır? Avukat el'an kızgındı. Cemiyet talebeye ve muallimlere çok güzel hislerle bağlıdır, siz bundan istifade ediyorsunuz. Bu alçaklık, adilik ve sefil bir haldir.

Avukat bunları söylerken daha çok kızdı ve daha çok hiddetle azarladı. Ruhunda küstahane yalancılıktan mütevellit bir tiksınmeyi dilenciye hissettirdi. Çünkü bu dilenci sevdiği ve pek kıymet verdiği hislerini yaralamıştı: yumuşak kalplilik, bedbaht insanlara acımak... Onun temiz kalbinden doğan ve bol bol vermesini sevdiği sadakayı kendi yalancılığıyla bu adam telvis etmişti dilenci evelce özür dileyip yemin ediyordu, sonra mecnunane başını eğdi ve sustu. Nihayet elini kalbinin üzerine koyarak:

— Hakikaten yalan söylemişim. Ben ne talebeyim ne de muallim. Hepsi yalan. Ben (Rus hora) sırda çalışıyordum. Fakat oradan sarhoşluğum dolayısıyla koğuldum. Lakin ne yapayım, yaşamak için bâzen yalan söylemekten başka çare yok. Hakikat söylenildiği zaman hiç kimse aldırıyor. Doğruluk yüzünden ölebilirsiniz. Gece yersiz yurtsuz kalabilirsiniz. Sizin sözleriniz çok güzel, anlamıyor değilim, fakat ne yapayım?

Avukat :

— Ne mi yapmak lâzım? Soruyorsunuz değil mi? diye bağırdı. Çalışınız. İşte bir kelimecik cevap çalışınız. Çalışmak lâzım.

— Çalışmak ha.. Ben de isterim fakat nerede?..

— Saçma... Gençsiniz, kuvetlisiniz; sıhatsızsınız, nerede isterseniz iş bulabilirsiniz. Yalnız isteyiniz... Fakat, siz tenbelsiniz, sarhoşsunuz, ağzınız meyhaneye gibi kokuyor, yalan içinize sinmiş, siz şimdi ancak yalan söyler ve sadaka isteyebilirsiniz, bir an çalışmak ıycap etti mi Allaha ısmarladık, değil mi? Çünkü çalışmadan para kazanmak istersiniz... Fabrikada çalışmazsınız, bekçilik yapmazsınız, emek sarfetmek arzusunda değilsiniz.

Dilenci :

— Sahiden siz çok güzel şeyler söylüyorsunuz, dedi ve acı acı güldü. Bana iş gösteriyorsunuz fakat ben bir dükkânda çırak olamam çünkü bu işe çocukken alışmalıydım. Bir bekçi olamam çünkü bana

sen diye hitap etmelerini tabii göreceklersen siz diye hitap etmek mecburiyetini hisseder gibi olacaktır. Fabrika amesi de olamam, çünkü elimde san'atim yok, hiç bir şey bilmem.

— Yine saçma. Anlaşıyor ki hep siz haklı çıkmak isteyorsunuz. Şimdi odun kesmek de işinize gelmez mi?

— Pek âlâ, bunu kabul edelim; fakat şimdi hakiki oduncular bile ekmezsiz kalıyorlar...

— Evet, çalışmayı sevmeyenler böyle cevap verir. Şimdi size odun kesiniz desem, biliyorum, kesmezsiniz... İsterseniz bizim odunları kesiniz...

— Peki, keserim.

— İyi öyle ise... Bakalım... Pek âlâ...

Avukat bir yalan yakalamış insan gibi ellerini oğuşturarak hizmetçiyi mutfaktan çağırdı.

— Olga, bu efendiye odunluğu göster, odunları kesecek...

Dilenci omuzlarını kaldırarak, mütereddit hizmetçinin arkasından yürüdü. Tereddüdü yürüyüşünden belli idi, aklıktan kurtulmak yahut para kazanmak için değil utandığı, incindiği ve ağzından (peki) sözünü kaçırdığı için gidiyordu. Ve yine yürüyüşünden rakının verdiği sıhatsızlık, hastalık, çalışmak arzusunun yokluğu da anlaşılıyordu.

Yemek odasının penceresinden odunluk kapısı ve odunluğun bir parçası görünürdü. Avukat bunun için yemek odasına geçti ve oradan hizmetçi ile dilencinin nasıl küçük kapıdan avlıya ve sonra kirli fareleri çiğneyerek nasıl odunluğa girdiklerini gördü.

Hizmetçi yanındakine hiddetle bağırdı. Odunluğun kapısını hızla açtı. Avukat hizmetçinin hiddetini, içmek üzere olduğu kahveden alı konulduğuna hamletti.

— Ne hiddetli mahlûk...

(Skorktzof) un sahte muallim ve sahte talebenin bir odun kütüğü üzerine nasıl oturduğunu iki elini kırmızı yanaklarına dayadığını ve düşündüğünü gördü. Kadın baltayı dilencinin önüne attı. Dudaklarının hareketlerine bir takım küfürlere yol verdiği anlaşılıyordu.

Dilenci odunlardan bir tanesini yavaşça önüne çekti ve iki ayağının arasına alarak baltayı acemice indirdi. Odun sallandı ve düştü. Soğuktan üşümüş parmaklarını hohladı, odunu yine eskisi gibi önüne çekti baltayı mütereddide indirdi, sanki ayağındaki lastiklerini ve parmaklarını kesmekten korkuyormuş

gibi idi. Odun yine düştü. Avukatın hiddeti geçmişti. Bu şarhoş, şımarık belki de hasta insanı soğukta ağır bir işle çalıştırmak istediğinden merhametle karışık bir hissi hicap içinde kaldı, yemek odasından çalışma odasına giderken:

— Olsun... Onun faydası için. Diye düşündü.

Bir saat sonra Olga odunların kesildiği haberi verdi.

— Al ona elli kapık ver. İsterse her ayın ilk günü odunları kesmeğe gelsin. İş her zaman bulunur.

Dilenci ayın birinci günü geldi ve vücudunun sallanmasına rağmen yine kazandı. Bu zamandan sonra dilenci avlıda sık sık görünmeğe başladı. Her zaman ona iş bulunuyordu: Ya kar kürüyor, ya odunluğu temizliyor, veya yatakların tozunu alıyor. Her zaman bu işler için 40-20 kapık alıyordu. Bir defa da kendisine eski bir pantolon da gönderilmişti.

Avukat bir evden diğerine taşınırken yardım için onu da getirtmişti. Bu defa sarhoş değildi. Asık suratiyle sessiz sessiz, başı eğik mobilyaya isteksiz isteksiz dokunuyordu. Yalnız soğuktan titreyordu ve omuzlarını kaldırıp indirerek müteesir olduğunu gösteriyordu. Arabacılar onun haline, kuvetsizliğine tenbelliğine güldükleri zaman o yalnız utanıyordu.

Eve taşındıktan sonra avukat dilencinin çağrılmasını emretti ve bir lira verirken:

— Pek iyi görüyorum ki sözlerim size tesirini göstermiş dedi. İşte sayınızın semeresi. Artık içkiyi terketmiş, çalışmaktan kaçmaz görünüyorsunuz. İsminiz nedir?

— Lüşkov.

— Şimdi size başka bir iş, daha temiz bir iş verebilirim. Okur yazarmısınız?

— Evet.

— Öyle ise bu mektupla yarın bir arkadaşına gidersiniz. O size bir mübeyyizlik vazifesini verecek. Çalışınız, işleyiniz ve söylediklerimi unutmayınız. Al-laha ısmarladık.

Skvortzof bir insanı doğru bir yola sevkettiği için memnunane Loşkovun arkasını okşadı, hatta ayrılırken elini de uzattı. Loşkov mektubu alıp gitmiş ve o zamandan beri de hiç bir işten geri kalmamıştı.

Aradan iki sene geçti. Bir gün Skvortzof tiyatrosunda para verirken yanında paltosunun yakası uçuz kürklü, başında yarı eskimiş bir kalpak

olduğu halde, o kısa boylu adamı gördü. Adamcağız biletiye bir paradı için bozuk paralar uzatıyordu. Skvortzof bu adam da eski oduncusunu tanıdı.

— Loşkov siz misiniz? Nasılsınız? Ne yapıyorsunuz? Rahat mısınız?..

— Ehh. Fena değil işte.. Şimdilik (Töter) de çalışıyorum. 25 rublelik aylığım var.

— Oh, oh, hamdolsun. Çok, çok seviniyorum, Loşkov. Siz benim âdeta mânevi evladımsınız. Sizi doğru yola ben sevkettim hatırlıyor musunuz. Sizi nasıl azarlıyordum. Az kaldı utancınızdan yerin dibine geçecektiniz azizim. Sözlerimi unutmadığınıza müteşekkirim.

— Ben de size teşekkür ederim. O zaman size gelmeseydim ihtimal şimdi yine kendimi talebe muallim diye takdim edecektim. Evet sayenizde kurtuldum, çukurdan dışarı çıktım.

— Çok, çok memnunum.

— Eyi sözlerinize ve işlerinize teşekkür ederim. O zaman siz çok doğru söyleyordunuz. Size ve hizmetçinize teşekkür borçluyum. Allah bu eyi ve hayrihah kadına ömürler versin, siz o zaman çok güzel söylemişsiniz. Hiç şüphesiz size ölünceye kadar minnettarım, fakat beni asıl kurtaran hizmetçinizdir.

— Nasıl?

— Nasıl olacak size her odun kesmeğe geldiğim zaman o «sarhoş herif, mel'un herif, nasıl oluyor da ortalıktan kaybolmuyorsun» diye başlardı. Sonra karşımda oturur müteesirane yüzüme bakardı. Ağlarken: «bedbahtsın, dünya ve ahirette sana sevinç yok. Cehennemde yanacaksın, zavallı-cık» ve hep bu tarzda.... Benim için ne kadar göz yaşı döktü ve ne kadar acı dakikalar geçirdi, anlatamam. Fakat en mühimi benim yerime odunları o keserdi. Efendi ben sizde bir tek odun kesmedim. Hep o... Ona bakarak içkidən vaz geçtim. Niçin değiştim, o keni nasıl kurtardı, bunu size izah edemem... Yalnız bir şey biliyorum ki onun sözlerinden ve âlicenabane hareketlerinden ruhumda bir değişiklik oldu. O beni islah etti, ben onu asla unutamam.... Fakat tiyatrosun zili çalıyor vakit geldi.

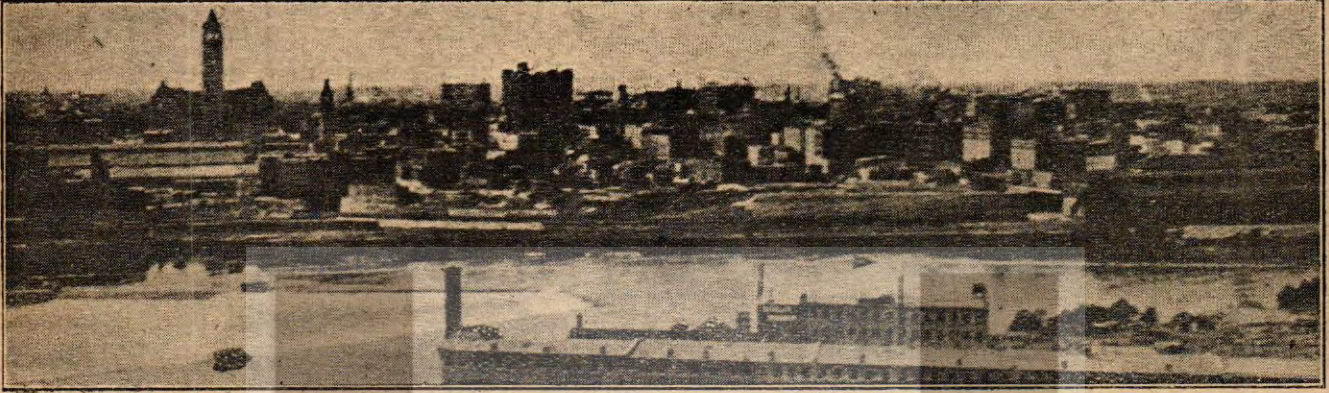
Loşkov selamladı ve paradıye doğruldu.

Amerikada Çifçilik Hayatı Nasıldır?

Amerika Mektupları : 2

Yazan : A. EŞREF

Mineapolis'in güzel bir manzarası—Sol taraftaki bina belediye binası ve adliye dairesidir.

Conson çifliğinde çalışmaya başladım. Bulduğumuz yer bir dört yol ağzında, Mariyon istasyonundan altı mil uzakta. Etrafımız ağaçsız ova.

Kumpanya hakikatte bir arazi kumpanyası. Mister Conson ve oğulları Senpol'da yaşıyorlar; idarehaneleri orada. Civarda sahip oldukları binlerce dönüm toprağın mühim bir kısmı evvel emirde hükümet tarafından demir yolu kumpanyasına bahşedilmiş (1). Kıymeti o zaman bir dolardan bir az fazla olan arazi, müstâmirlerin yavaş yavaş yerleşmesiyle fiatce yükseliyor; demir yollarının malik oldukları vâsi araziyi işletmek ve aynı zamanda fiatlar üzerinde oynamak üzere Conson kumpanyası gibi kumpanyalar çıkıyor. Dönümü bir dolarlık toprak onbeş yirmi sene içinde elli dolara, bâzı yerlerde seksen doksan dolara satılabiliyor. Fiatların yükselmesinde iylanın mühim bir mevki var. Büyük sütçülük, büyük tavukculuk çiftlikleri iyi bir iylan oluyor.

* *

Nisanın ilk üç haftası içinde hemen he- gün yabani kaz sürülerinin cenuptan şir male gidişlerini seyir ettik. Mevzun ve intizamlı uçuşlarla rüzgâr önünde eğilip büküle-

(1) Garpta demir yollar inşa edilmeğe başlandığı zaman hükümet yol boyundaki her ikinci mil murabbaini kumpanyalara bıraktı. Amerika Müttehidesinin her tarafında bu suretle kumpanyalara verilen arazi 200,000 mil murabbai, yâni bütün Anadolu yarım adasından geniş bir sahayı kaplar.

rek uzanan bir filamayı ondan hareketle kâh kâh yerini deyiştiren kabileler semanın donuk rengi üzerinden sür'atle sıyrılıp geçiyorlar. Sessizliklerin fevkinde, mesafenin verdiği boğuk bir revnakla imtidat eden hank... haank.. ları ovayı yavaş yavaş bir el gibi okşıyor. Geceleri kaz sürülerinin çığırtılarını uzun fasıllarla işitiyoruz. Kışın keskin günlerinde bir iki arşın derinliğe kadar donan toprağın buzları yavaş yavaş sökülüyor. Geçen son baharda hasat bitimi ile kış arasında sürülebilen tarlalar, don erir erimez sürgü ile düzeltilmeğe, yeni mahsul için hazırlanmağa başlanacak.

Mevsimin müsait haftalarından istifade ederek henüz sürülmemiş tarlaları sürmek, bütün arazi üzerinden sürgü ile ikinci defa geçmek, sonra daneyi toprağa koymak, ve bir kerre daha sürgülemek, beygirleri ve çiftçileri kışın geçirdikleri oldukça tenbel günlere bol bol karşı gelen ağır bir sây yükleyiyor.

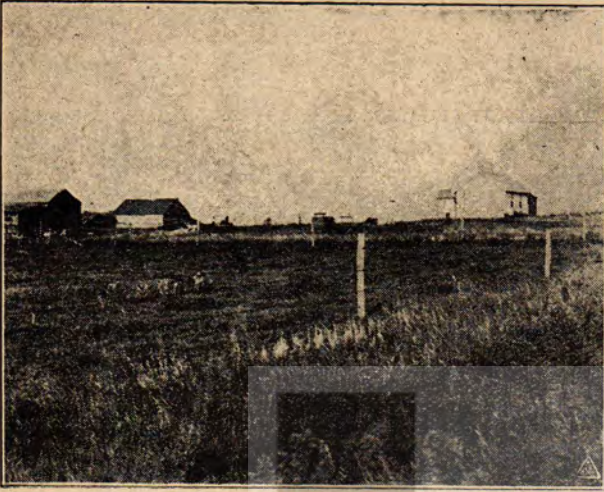
Uzaktaki komşumuz Norveçli Siverson'un oğullarını gucuklara bürünmüş, kocaman eldivenlerle hayvanların dizginine sarılmış, boyuna tarlaların öte başına gidip geldiklerini görüyorum.

Akşamın karanlığında hâlâ çalışıyorlar.

* *

Bu Perri'lerin iklim ve toprağı hububat ziraati için elverişli. Kırk, kırkbeş sene evvel bu civarda tek tük homestet (Homestead)

Maryondan beş mil uzakta bir çiftçi evi.

ler (1) kurulmağa başlayalı beri ilkbahar buğdayı başlıca mahsul olagelmiş, ketenin yeni açılan topraklarda muvafakîyetle yetiştirebilmesi onu da ziraatin esasları arasına koymuştur. Arpa, yulaf da yetiştiriliyor. Bütün bu mahsul-ler vasi mîkyasda ziraate müsait.

Çiftçi ailesi arazinin ayrıldığı mil murabbainın dörtte biriyle کافی derecede para kazanmadığı için yarım mil mürabbainı ve daha fazlasına yazılmış. Amerika müttehidesinin 1890 tahriri bu civardaki çiftliklerin vasatı sahasını 368 dönüm gösteriyordu, 1900 de 400 den fazla, 1910 de 500 dönüm kadar.

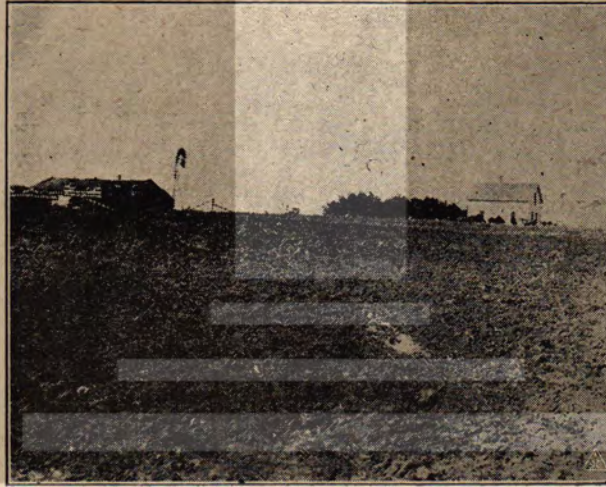
Çiftliklerin bu vüssati arazinin büyük bir kısmının tek bir mahsule tahsis edilmesi, hububat ziraatinin senenin muayyen zamanlarında seri ve devamlı sâyi iyecap eden hususiyeti ziraat aletlerinin seciyesini tâyin ediyor; bey-

(1) Amerika'nın ismarı arasında rüştime varmış herkesin boş olan milli arazide mil murabbainın dörtte birine yani 160 dönüm kadar bir yere tasarruf hakkı vardı. Homestet her hangi bir aile meskeni demekse de Amerika en ziyade bu müstâmir çocuklarına verilen isimdir.

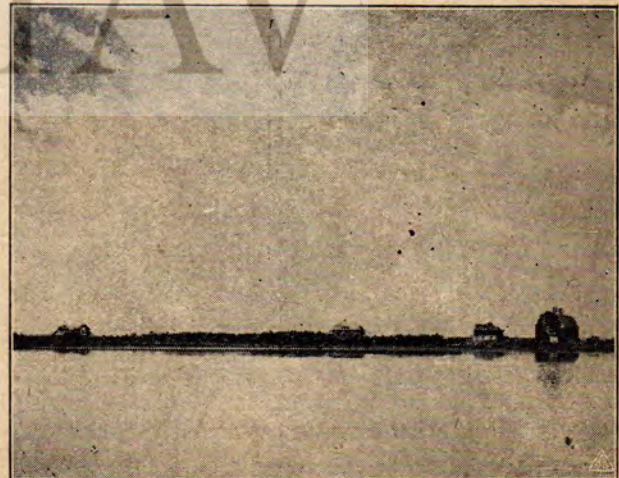
girlere ihtiyacı de artırıyor. Çiftçinin arkasından yürüyerek elle idare ettiği sapan hiç istimal edilmediği gibi tek demirli sapan da az kullanılıyor. Bunların yerine tekerlekli ve iki yahut üç demirli sapanlar kullanılıyor ki üç, dört yahut altı beygir koşulmak suretiyle bunlardan biriyle —kerrat ile fazla— iş görmek mümkün. Sair ziraat aletleri de bu nisbette büyüyor. Bunların bir neticesi kullanılan beygirlerin miktarını artırmak. Bir çiftçinin hiç olmazsa beş altı beygiri olmalı. Ekseri çiftliklerde iki sapan, iki sürgü, yahut iki üç tohum dikme makinesi birden işletmeğe lüzum görüldüğü için beygirlerin sayısı onbeşe, yirmiye kadar yükseliyor.

Buğday kolayca satılabilir bir mahsul. Bu havalide yetişen sert buğday ise un yapmak için en makbul. Bütün mahsul Mineapolis'a gidiyor. Çiftçi, buğday mukabilinde aldığı para ile evi için kerestesini, kış için odununu alacak, ailesine erzak tedarik edecek.

Denebilir ki buralarda çiftlik hayatı buğday yetiştirme etrafında döner. Fakat bu tek mahsule tamamiyle bağlananlar en ziyade ilk

Dört yüz dönümlük bir buğday çiftliğinde yegâne binalar.

Düm düz bir arazinin ortasında görünen bir çiftlik deniz ortasında bir oda manzarasını vermektedir.

Mineopolasta Kereste borsası

yerleşme senelerindeki müstamirler, yahut yerleşmekten ziyade para yapmağa bakanlardır. Yerleşici çiftçiler hayata sabitlik vermeğe bakıyorlar. Bunun neticesi olarak beygir yetiştirmeye, sütçülüğe, domuzculuğa, tavukculuğa az çok meyil var. Bu suretle iklimin müsaadesi nispetinde evin erzakına yardım edilmek mümkün.

Fakat sebze yetiştirmek pek güç; meyve ağaçları ise nadir, mevcut olanlarından meyva almak mümkün değil.

Kumpanyanın buharla ısınır büyük kuluçka makinesi etraftaki ehalinin piliç yetiştirmesini kolaylaştırıyor. Kendi kümeslerinden yumurtalarına yatırmak için getiren bir çok çiftçilerle bu vesile ile görüşebiliyorum.

Aralarında Amerikada doğmuş büyümüş olanlar az. Ekserisi Norveçli, İsveçli.

Bir kaç Holandalı; yolun öte yanındaki komşumuz Belçikalı, fakat Amerikada uzun müddet bulunmuş, buraya Minesotadan yeni geliyor. Mariyon'un öte yanından bir kaç Alman aile bize yumurta getiriyorlar.

İsveç'ten yeni gelmiş, gece gündüz çamurlar, gübreler içinde çalışarak ekmeğini çıkarmağa uğraşan orta yaşlı Conson, dizi dirseği yamalı elbisesiyle, tıraşsız, kirli yüziyle Amerikalı işçilerin istihzasını kazanıyor. Adamcağızın sahididen gülünç İngilizcesini kahkahalarla alaya tutuyorlar. O, etrafındaki eğlenceyi işitmez gibi boyuna derdini anlatıp duruyor. Zavallı Consonu dinlemeğe çalışıyorum.

Bu adam civardaki en fakirlerden biri idi. Fakat çiftçilerin hemen hepsinin kıyafetinden pek sade hallilik belli.

Dar ve zahmetli maişet ortasında her gün karanlıklara kadar çalışan bu adamları biraz daha tanıdıktan sonra bomboş tarlalar ortasında kaybolmuş ufak ahşap evlerin, köhne kulubelerin verdiği ilk fikir de kuvvetlendi. Ve şimdi biraz uzaktan müşahedelerini bir araya koyduğum zaman Mineopolas ile Norsdakota arasındaki bağları görmek mümkün oluyor. Hububat ticareti merkezinde muntazam caddeleri sıralayan büyük binaların temellerine, şehrin kırlara nisbetle tantanalı hayatı uğruna ne geniş bir sahadan ne azim bir sâyin döküldüğü görülüyor.

Minnesota da Fort Snelling Köprüsü

İ T A L Y A N E D E B İ Y A T I

İtalyan Edebiyatı nasıl doğdu — Teşekkül devri — Tekemmül devri — Milli edebiyat devri — Birinci devrenin şöhretleri: Dante — Hayat ve eserleri Cehennem — Cennet — Âraf Dantenin İtalyan edebiyatı ve Rönesans devri üzerine têsirleri.

İtalyan edebiyatı, Latin edebiyatının sukut devresinden sonra bu lisanın ıslahı ile yer bulmuş bir edebiyattır. Üç devreye ayrılır. Birinci devre (Teşekkül devri—on üçüncü ve on dördüncü asır) İkinci devre (Tekemmül devri—on beşinci ve on altıncı asır.) Üçüncü devre (Ecnebi edebiyatının taklidi ve milli edebiyatın doğuşu — on yedinci ve on sekizinci asır.

Birinci Devre

Bu devrenin en yüksek edebî kıymetleri Dante, Petrark, Bokas tır.

Dante

Gençliğini Floransa'da geçirerek bilâhıra siyasî hayata karışan ve bu yüzden pek çok meşakkat ve azap çekmiş olan Dante, İtalyanın olduğu kadar dünyanın da en büyük şairlerinden birisidir. Dante, 13 üncü asrın sonlarına doğru Floransada doğmuş ve daha 25 yaşında dahilî muharebata iştirak etmiştir. Asıl ve şerefli bir Guelf ailesine mensup olan Dante Guelflerin siyasî muvaffakiyetini temin etmek için mücadeleye başladı. Fakat siyasî hayatı baştan aşağı inhizamlar, nefiyler ve azaplar içerisinde

geçti. Dante nin mensup olduğu fırka beyazlar ve siyahlar diye ikiye ayrıldı. Dante, evvelâ beyazlara mensup olduğu halde bilâhara onlar tarafından reddedildi; bu sefer yalnız başına bir fırka teşkil ederek mücadelâta başladı, fakat muvaffak olamadı. Dante, Papa VIII inci Bonifas tarafından ittiham edildi, iydama mahkûm oldu, bilâhara Veron belediyesinin tevassutuyla iydamı, «nefyi ebedî» ye tahvil edildi. Dante 20 sene kadar menkûp bir hayat yaşadı, mamafî bu müddet zarfında da fırsat buldukca siyasî faaliyetine devamdan fariğ olmadı. Dantenin bu meşakkatli ve azaplı hayatı eseri üzerine fevkalâde müessir olmuştur. Eğer Dante Floransada asürde ve müsterih bir hayat yaşamış olsaydı ebedî şöhretini têmin etmiş olan büyük eserini belki de vücuda getiremezdi. Çünkü Dante kadar kimse ihtirasatı, fenalıkları ve beşerî ıstırapları yakından tanımamış ve onun kadar muvaffakiyetle tasvir edememiştir.

Dante son mücadelâtında İtalya haricine tardedilerek bir Fransız asilzadesi tarafından himaye gördü ve Fransada öldü. Dante nin bütün arzusu İtalyayı yabancı tahakkümünden kurtarmak, siyasî fırkalar arasındaki münafereci kaldırarak bir vahdeti mâneviye têsîs etmektir.

Dante samimî bir hiristiyandı, katolikti; kuvvetli ilâhiyat ve felsefe tahsili görmüş ve Aristo mesleğine intisap etmişti. Bütün eserlerinde ve bilhassa (Divine comédie) de Aristo felsefesinin aşikâr têsiri görülür.

Dante çok küçük yaştan itibaren şiir yazmağa başladı, fakat bunlardan büyük bir kısmını imha etti. İlk neşrettiği eseri (Yeni Hayat) ismini taşır. Bu kitap bir takım Kanzoni (şarkı) lerden mürekkeptir, ve Dantenin bütün şahsiyetini gösteren bazı soneleri ihtiva eder. Manzumeler zahiren Dante nin sevgilisi olan Beatris için yazılmıştır. Fakat bir çok münekâtler Beatrisin bir senbol olduğunu ve Dantenin (Béatitude yâni (hayrı İlahî) ye ulaşmak için tasavvufî aşka Beatrisi bir vasıta olarak kullandığını söylemektedirler.

Rivayete göre Dante Beatrisi 9 yaşında seymiştir. Bilâhara manastırda hukuk ve ilâhi-

yat tahsil ederken ikinci defa olarak bir köprü üzerinde görmüş ve büyük bir baş dönmesi geçirerek ilk sonesini yazmıştır. Ondan sonra bütün şiirleri Floransada köprü üzerinde vakî olan bu tesadüfün muhtelif intibâlarıdır.

Dante ilk kitabından sonra daha bir takım manzum ve mensur eserler yazdı. Mensur eserlerinin birisinde mev'izelerini toplamış, ve (monarchie) ismini taşıyan ikincisinde İtalyayı siyasî buhrandan kurtaracak bir monarchie tasavvur etmiştir. Fakat Dante yi lâyemut kılan eserler bunlar değildir. Bu 30 sene zarfında mütamadî ve yorulmak bilmez bir çalışma ile vücuda getirilen ve her mısraı için günlerce düşünülmüş olan (Divine comédie) dir.

Divine comédie (İlahî Komedyâ) üç kitaptan müteşekkildir :

Cehennem, ârâf ve Cennet.

Bu üç kitap ruhun üç safhasını gösterir. Azap çeken ruh, kefaret eden ruh, hayır ve hakîkate erişen ruh.

Eser hayra ve fazilete doğru tedricî bir yükseliştir. Dante, en süflî ihtirasat içinde yaşamakta olan ve kendi tâbirine göre fesadın âzamisine varmış olan o günkü İtalya halkının içerisinden geçerek onların noksanlarını, süfliliklerini tasvir ederek gittikçe yükselmiş ve ruhulkudüsün huzurunda Beatrise mülâkî olmuştur.

Dantenin bu hitabı evvelâ bir dinî edebiyattır. Fakat onun hususiyeti dinî edebiyat yapmasında değildir. Onun dehası beşerî tipler yapmak, insan seciyelerini ve ihtiraslarını tasvir etmek hususundaki harikulâde meharetidir.

Dante bütün eserini terzarıma denilen bir kafiye ile yazmıştır. (Cantique) denilen üç manzumeden her biri üçer mısralık birer kıt'adan müteşekkildir. Her kıt'anın ikinci mısraı, altındaki kıt'anın birinci ve üçüncü mısraı ile kafiyevidir. Bu surette kafiyeler üçer, fakat yekdiğerine mütedahil olarak devam eder.

Dante, eserinde en ziyade Cehennem kısmında muvaffak olmuştur. Burada işteha ve

süflî ihtiraslara hâkim olamamak en mühim vasfı teşkil eder.

Dante, cehennemine atmış olduğu insanları bu noktai nazardan tasvir etmiştir. Ona nazaran cürümler aileye karşı işlenen cürümlerden başlayarak Allaha karşı işlenen cürümlere kadar bir çok cürümleri ihtiva eder. Dante, Cehenneminde eski mitolojiden bir çok isimler kullanmıştır. Meselâ, cehennem bekçisi Karon, sandalcı Serber, kendisine rehberlik eden Virgil gibi. Dantenin cehenneminde Hazreti Muhammet, Ömer ve Ali de vardır.

Bazıları Dantenin bunu yazmadığını ve bilâhara mutaassıp katolik muhit tarafından Dantenin eserine ilâve edildiğini söylerler. Filhakika bulunmuş olan en eski Divine Comédie nüshasında bu parça mevcut değildir. Son zamanlarda bâzı meşhur İspanyol ve Fransız müsteşrikleri İlâhî komedyanın menşeiini tetkik ettiler.

Bunların iddiasına göre Dante mevzuunu (Muhiddini Arabî) nin (Fütuhatı Mekkiyye) sinden almıştır.

Muhiddin bu eserinde Hazreti Muhammette olduğu gibi kendisine de vakî olan bir mîracı tasvir etmektedir.

Muhiddinin mîracı şüphesiz gayrı vakî, senbolik, tasavufî bir mîraçtır. Orada ismi geçen bütün eşhas ve tasvir edilen bütün vaziyetler vahdeti vücuda ait birer remizdir. Fakat Muhiddini Arabinin eseri Dantenin eserini hakîkaten çok andırmaktadır, ona tekaddüm eder ve ondan evel İspanyolca ve İtalyancaya tercüme edilmiştir. Dantenin onu görmüş, olması muhtemeldir. Fakat bu, büyük şairin eserinin orijinalitesine hiç bir nakise getirmez. Çünkü Dante'de eserin kıymeti mevzuda değil, yazılışındadır.

Divine Comédie bir girizgâhla başlar. Bu girizgâh Dantenin ormanda yolunu kaybetmesidir. Orada ağaçlıkların arasında, dikenler ve çalılardan kurtulmak için uğraştıkça bin türlü mevanie rasgelen Dante nihayet bir ihtiyarla karşılaşır. O, kendisine hakikat ve selâmete ulaştıracak yolu, yâni ahret kapısını gösterir.

Dante, bu sırada üzerinde iri ateşten harflerle bir kitabe yazılmış olan cehennem kapısına varır. Karon, cehennem kapısında çok meşhur olan bir parçayı söylemektedir. Buradan giren Dante evvelâ üç köpeğin taarruzuna uğrar, kendisini onlardan müşkülâtle kurtarır. Bu üç köpek üç beşerî ihtiras ve iştihayı temsil etmektedir. Bir müddet sonra Dante, Virgile'e tesadüf eder. Virgil, kendisine bütün cehennem seyrince rehberlik eder. Dante ve Virgil, içinde mahkûmların kıvrandıkları ateşten bir okyanusun ortasından demir bir sandalla geçerler. Bu sandalı mitolojik simalardan Serber idare etmektedir. Dantenin en güzel tasvirleri okyanusu geçerken görülen insanlara ve onların ihtiraslarına aittir. Bir çokları sandalın kenarına yapışır ve kendilerini kurtarması için Danteye yalvarırlar. Dante onlara niçin cehenneme düştüklerini sorar, onlar fânî haryattaki günahlarını ve yaptıkları fenalıkları anlatırlar. Bunların içinde bilâhara İtalyan edebiyatına, hattâ diğer edebiyatlara roman ve tiyatro mevzuu olacak mahiyetle bir çok tasvirler vardır. Filhakika Bokastan başlayarak Danonçiyoya kadar bir çok İtalyan şairleri Dante nin cehenneminde tasvir etmiş olduğu bu mevzulardan her hangi birisini alarak ondan çok güzel şiirler ve ya tiyatrolar vücuda getirmişlerdir. Dante'nin eserindeki en meşhur şahıslar Rimini ailesi, Aigolen ailesi, Rügyeri ailesi, Alfonzo ve daha bir çok mevzulardır... Rimini bilâhara Danonçiyoye ve Meterlink tarafından tiyatro haline konulmuştur. Ügolen müteaddit defalar tiyatro haline konulmuş, bes-telenmiş, ve Roden tarafından meşhur bir heykeli yapılmıştır. Rügyeri evvela Bokas, bilâhara da diğer bir çok şairler tarafından terennüm edilmiştir.

Rimini bir Guelf ailesidir. Bu bir şato sahipleri olan üç kardeşin hayatını tasvir eder. Bunlardan en büyükleri kör, ortancaları güzel topal, en küçükleri güzel bir adamdır, kör Rimininim bir zevcesi vardır. Büyük Rimini kendi ailesiyle Gibileri isimindeki diğer bir aile arasındaki meşhur muharebelerden birisine iştirak eder. Muharibin zevcesi küçük Riminiyi

sever, fakat topal olan ortanca Ramini bunları kıskanır ve her ikisini de öldürür. Dante'nin rivayetine göre bu hadise hakikaten vakî olmuştur.

Ügelen, muhasımları tarafından açlığa mahkûm edilmiş bir aileyi tasvir etmektedir. Burada Ügolenin karısı ölmüştür ve çocukları ondan ekmek istemektedir, fakat o çocuklarına yiyecek bulamamaktan dolayı yêsinden kıvranmaktadır. Gözünün önünde onlardan bir çoğu ölmüştür. Ügolen yesinden ve ıstırabından yumruğunu kemirdiği zaman çocukları bunu ekmek zannederek babasına hücum etmeğe başlamışlardır. Ügoleni bu vaziyete getiren şey, Dantenin tasvir ettiği siyasî ihtirasları ve ruhî düşüklüklüdür.

Rüzyeri büyük bir rahiptir. Kilise ve insanlar ona emanet edilmiştir. Halbuki o, bu emniyeti siyasî ihtirasatına ve iştihihalarına kurban etmiştir..

Dante'nin cehenneminde daha buna benzer fevkalâde mükemmel tasvir edilmiş yirmi otuz kadar mevzu vardır.

Dante'nin ârâfı, günahlarını kefaretle tasfiye etmeğe çalışan insanların âlemidir. Dante, burada mütereddit, kararsız ruhları vazife ve akilla ihtiras arasındaki mücadelede perişan olmuş insanları tasvir etmektedir.

Dante'nin cenneti doğrudan doğruya her türlü süflî temayüllerden münezzehtir insanlara tahsis edilmiştir. Yalnız, şu kadar var ki Dantenin eserinde en zaif olan cihet cennettir. Çok realist ve ihtirasatı tasvirde fevkalâde mükte- dir olan Dante, her türlü şaibeden uzak, mu- saffa bir âlem gibi tasvir etmek istediği cen- nete o derece muvaffak olamamıştır.

Dante, Beatrise vüsulden sonra rehberi Virjili terkederek Beatrisin delaleti ile göklerin tabakatını kateder. Hazreti Meryemin, Ruhül- kudüsün ve nihayet Allahın rüyetine mazhar olur. Eser bu suretle biter. Bütün Divine co- médie bir haftalık bir seyhattır.

Eserin ilk tab'ında katedilen semavî taba- kaların harita halinde bir pılanı mevcuttur. Eser çok tenkît edilmiş ve münekîtlere bilâhara tahrif edilmiş olan bâzı noktaları meydana çı- karmışlardır.

Dante'nin eseri meydana çıkmalı 600 sene oluyor. Fakat buna rağmen, ve İtalyan lisa- nındaki çok büyük kaide lehçe tahavvüllerine rağmen eser bütün kıymeti-edebiyesini muha- faza etmektedir. 30 senede ikmal edilmiştir. Dante her mısraını bir mîmar dikkat ve ciddi- yeti ile vücuda getirmiştir.. Eser, Dante'nin vefatından ancak bir asır sonra lâzım geldiği şekilde takdir edilmeğe başlamıştır.

Bütün hayatını nefiyler ve menkûbiyetler içinde geçiren Dante eseri hususunda da tâli'li olmamıştır.

Dante ye biz rönesansı açan en büyük adam diyebiliriz. Fakat o rönesansın adamı değildir, onda hâkim olan tarzı tefekkür, Ku- runu Vustanın en büyük üstadı olan Sen To- ma vasıtasıyla Aristo tarzı tefekkürdür. O, edebiyatta dincidir, rasyonalisttir, bu âlemin haricindeki bir âlemde mahzı hakikat ve hay- rın mevcut olacağına kani'dir ve ona göre biz bir takım aklî ve dinî kıdemattan gecmek su- retiyle bu süflî âlemin ihtiraslarından kendimi- zi kurtarabiliriz. Dante, Goethe gibi semayı ar- za indirmemiş, belki arzı ve arzileri semaya çıkarmağa çalışmıştır.

Dante den sonra gerek edebiyatta, gerek plâstik san'atlarda, gerekse ilim ve felsefede rönesans bütün kuvvetiyle inkişafa başlamıştı. Dante'nin hazırlamış olduğu yeni lisan Lâtin- cenin yerine kaim olmuştur. Dante'nin açtığı şiir havası edebî bütün İtalyan san'atkâr ve mütefekkirlerine bîpayan bir mevzu teşkil et- miştir. Bunların içinde Petrark ve Bokas gibi büyük şair ve edipler vardır....

Orman içinde yaşayan bir münzevinin medeniyet hakkında telekkisi

Fransızcadan nakleden :

SENİHA SAMİ

Kanadada on bir sene vahşet hayatını ihtiyar etmiş olan ve o hayati musavvir bir romaniyle geçen sene Goncourt mükâfatını ihraz eden M. Konstantin-Weyer'in "La Clairière" unvanlı eserinden bir parça.

...Yüzde yüz Amerikalı olan ve Kanada toprağında bile Amerikalılığını muhafazaya kat'î karar vermiş olan James Sullivan (1) ağzında çiğnediği tütünü tükürdü; kapımıza kadar getirilen medeniyetin niyetlerini, iptidaî insanlara hâs tatvili kelâm ile, tâdat ediyordu. Medeniyet mi? Oh, kendinin olsun! Ben o niyetlerden kurtulmak için Avrupayı terketmişim.

... O akşam kendi kendime dedim ki: «Fakat ben medeniyetten bahsederken renklerden bahseden körler gibiyim. Hakikatıhalde tam mânasıyla medeniyet nedir? Çabuk! Larousse a bakalım!»

Lugat kitabını açtım ve okudum :

Konstantin Weyer

«Medeniyet: temdin fi'li. Mütemeddin olanın hali.»

İki satır aşağıda:

«Temdin: ictimaf ve terbiyeli bir hale getirmek. Urfeleri nazikleştirmek.»

Bakınız, lugat kitabından ne eyi malûmat alınır! Bu iyzahat her şeyi iyzah etmek iddiasına rağmen hiç bir şey iyzah etmiyordu. «Medeniyet» tâbiri benim için mânasız kalıyordu. Lugat kitabının ianesiyle medeniyete ancak elöpme adabı, İngiliz usuli konfor ve merkezî teshinatı isnat edebilirdim... Bu üç şey, orman ortasında yaşayan bir insan için

ne kadar mânasız idi!

Bilmem dikkat ettiniz mi? Büyük bir dâhinin nasihatlarından ziyade — James Sullivan

[1] Hikâyedeki şahıslardan biri.

gibi — bir aptalın sözlerini teemmül etmek faidelidir.

O akşam sürülerimi ahıra kapattıktan sonra şu «medeniyet» tâbiri hakkında bir kanaat etdim. Madamki, Schawaschkwan ın (2) tâbirince, beyazların ilmîni ihtiva eden kitaplar bana vâzih bir malûmat veremiyordu, ben de kendi nefsimde ve muhitimde müşahedatta bulunacağım.

* *

Kanada gecelerinin neşideler ve factalar ile yüklü olan her günkü ahengi, açık pence-reden gelirken muhayyilemin bir cehdiyle bir kaç sene evveline, pek baît ecdadımızın devrine rücu' etmek kolaydı.

... Bu akşamki gibi kurtlar ayaklanmış, av kovalamaktadırlar. Fakat ormanda dolaşan şu çıplak insanlar, kendi yedikleri ve yahut kendilerini yiyen hayvanlar gibidirler. Humma aşıl原因 böcekler onları sokar. (Şu esnada *maringouin* lar (3) etrafımda vızlamaktadır.) O insanlar, geceleyin, titreyerek, her günkü gıdalarını bin zahmetle ararlar. Aç ve yorgundırlar.

Açlığın feci' kuvveti o derecedir ki talı'lı avcı, halinden emin değildir: talı'sizliğin cinayete sevkettiği bir sefil, belki onu takip etmektedir; avcı, öldürdüğü meşgul iken öteki onu arkadan vurur, «katl hakkı» sayesinde o gıdaya sahip olur.

... Her şey iğretidir, çünkü aşk da açlık gibi bir haset menbaıdır. Bir sefilin sevdiği bir kadına bir başkası göz dikmiş, onu elde etmek için iycabında rakibini öldürmeye hazırdır. Aşk ve şefkat da yine adavet ve ölüm tevlit etmektedirler.

... İşte sefil beşeriyet münhasıren öldürmekle ve öldürülmekten korunmakla uğraşmaktadır. Nihayet bir gün en kuvvetli, en akıllı bir insan, bir dehâ ve cür'et eseri — daha doğrusu bir insanîyet mucizesi — olarak ailesini etrafına topladı, kanunlar vaz'etti, bunları

[2] Hikâyedeki şahıslardan bir Kızıl-Derili.

[3] Amerikaya mahsus bir nevi sivrisinek, sokması müthiştir.

Genç İhtisaslardan :

BULUTLAR

*Yeşil gözlerinde akşamın rengi
Mor kanatlarında fecir, bulutlar ;*

*Tükenmez bir karga sürüsü gibi
Dağlar arkasından gelir bulutlar ;*

*Bulutlar, sanılır, çapraz bir dizi
Halinde batıya dikilmiş putlar ;*

*Bulutlar, her akşam, içip denizi
Ufukta bir meclis kuran mâbutlar ;*

*Bulutlar ki tıpkı, karlı dağlardan
Derin vadilere inen mamutlar ;*

*Ve gözlerimize dolup ta bâzan
Döker içimize zehir bulutlar ...*

AHMET MUHİP

kuvvetiyle tēyit etti, o geceye biraz ışık verdi. Zannederim ki işte bu, doğan bir medeniyettir.

... O halde «medeniyet» kelimesi tam bir mâna ile zenginleşerek izzah edilmiş oldu: «Sefalet» ve ölüme karşı mâseri müdafaa.»

* *

Asıl tabiatı ben etrafımdaki ormanlarda müşahede ettim. Tabiatı acaba Jean-Jacques Rousseau nerede görmüştü? Mekân ve gıda için mücadele senelerce gözümün önünde bütün feci' güzelliğiyle devam etti. Kürt karacayı yer, karaca otu yer, ot komşusunu öldürerek türabı nebatîyi bel'eder. İnsanlar arasındaki mücadelede tevekkuf devrelerine tesadüf ediliyorsa bunu, inzıfattan ibaret olan bu medeniyete borçluyuz.

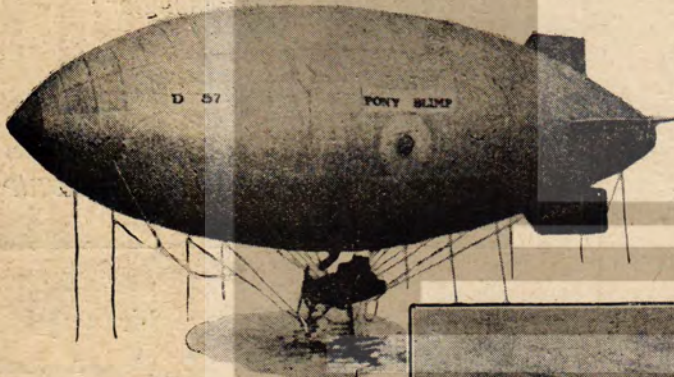

Balık avı kaç türlü olur?

Bâzi balık avcıları ok, mızrak ve kaparı oltaya tercih ediyorlar; bâzıları da aynı işi kuşlara gördürüyorlar. Dünyanın her tarafında mergup olan bir eğlencenin muhtelif şekilleri hakkında garip ve enteresan resimler.

1.— Dipsiz bir kuş kafesi biçiminde bir balık kaparı ile soldaki Filipinolu kadın sıg yerlerde dolaşiyor, bir balık görür görmez kafesi üstüne geçiriyor, sonra tepedeki delikten elini sokarak avını yakalıyor.

2.— Meğerse balonla balık avcılığı çok kârlı bir işmiş. Üç Amerikalı balıkçı soldaki balonu balıkçı sandalı yerine kullanmışlar, ağlarını Bahri-Muhit-i-Kebirin açıklarına atmışlar ve bir tek gün zarfında 75 kilo balık avlamışlar.

3.— "Smelt" balıklarını hareket etmeyen olta çengeline yavaşladıklarını bilen Alman balıkçı, rüzgârla ittifak ederek fırıldaklar sayesinde oltasını mütemadi hareket halinde bulundurnyor.

4.— Her sene *Sonunu* akını mevsiminde kırmızı Hintliler uzun mızraklarla sahilde sıralanırlar. Bir mevsimde bütün seneye kâfi gelecek kadar *Sonunu* avlarlar.

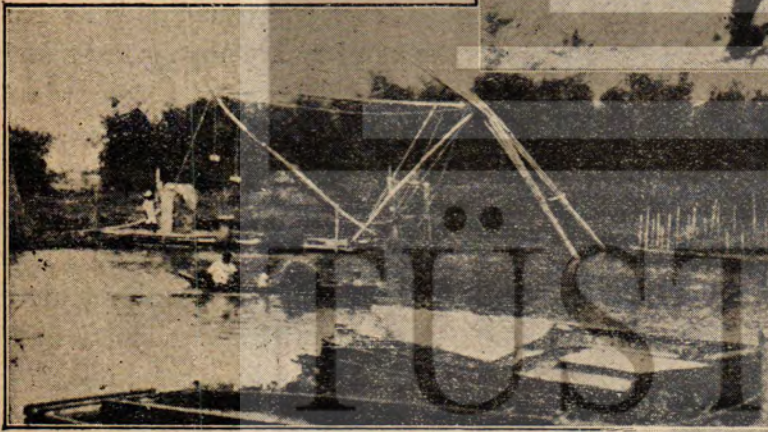

5.— Bakın, oltayı ta açıklara fırlatmak için parlak bir fikir: Bu avcılar karadan denize doğru rüzgâr estiği günlerde, oyuncak lâstik balonları motosikletlerinde taşıdıkları hamızı karbon gazı ile şişirip oltanın çengelini ve balık yemini bu balonlara bağlıyorlar. Fırlatıldığı zaman, rüzgâr balonları oltalarla beraber, açıklara sürüklüyor.

6.— “Babana bak, nişan öğren!” Bu güzel fotoğraf Javalı bir baba ile oğlunun balık avına çıkmalarını gösteriyor. Oltta ve çengel yerine yay ile üç uçlu oklar kullanıyorlar. Denize doğru uzanan bir kayaya yürüyorlar, sonra bir balığın yaklaşmasını bekliyorlar. Balık görünür görünmez ok şimşek gibi uçuyor, hedefe saplanıyor. Bu cins av sahici bir spor, çünkü keskin bir nazara ve gayet çevik ve hatasız bir nişançılığa vabeste.

7.— Filipin adalarının birinde kullanılan cesim balık dalyanlarından biri. Balıklar uzun bambu çu buklardan asılan ağılar vasıtasile yakalanıyor. Balıkçı küçük bir iskelede duruyor ve ipler ve ağırlıklar vasıtasıyla ağıların icabında suya indirilmesini, icabında çıkarılmasını idare ediyor.

8.— Cenubi adalar sakinleri ekseriyetle, ağ ile balık avını olta ile ava tencih ediyorlar. Katlanmış kurşunlu ağıları koltuklarında açıklara doğru biraz ilerliyorlar. Sonra bir balık sürüsü görür görmez şayanı hayret bir çeviklikle ağı fırlatıp sürüyü yakalıyorlar.

TIYATRO

Gedikpaşa tiyatrosundan sonra — Beş sene süren yeni bir Devre: Bursa tiyatrosu — Ahmet Vefik paşanın tiyatro tarihine büyük himmet ve hizmetleri — Tomas Fasulyeciyan — Hayatı — Kaprisleri — Sefalet içinde ölümü — Minakyan sahneye ilk defa kadın rolünde çıkmıştır.

Yazan: REFIK AHMET

Tiyatro tarihimizde Gedikpaşa devresi geçtikten sonraki zaman içinde ehemmiyetle mütalaa edilebilecek olan üç isimle karşılaşırız: Fasulyeciyan, Mınakıyan, Fehim. San'atkârlık kıymet ve kabiliyeti itibarile belki bunlardan yüksek sayılabilir kimseler geçmiştir, fakat tiyatromuza hizmetleri itibariyle bu üç isim hususî bir alâka ile tetkik edilmiye liyakatlidir, üçü de tiyatro tarihimizde birer devir sahibidirler.

Tomas Fasulyeciyan 1843 te İstanbulda doğmuştur. 1858 te Hasköyde ermeni mektebinde verilmekte olan temsillere iştirâk etmiş, buradan Beyoğlundaki Şark tiyatrosuna intikal etmiştir. Burada verilmekte olan ermenice temsillerde jönprömiye olarak az zamanda dik-kati celbeden Fasulyeciyan 1862 de İzmirde Eksiyan idaresindeki tiyatrodâ gene ermenice temsiller esnasında asıl aktörlük kabiliyetini göstermiş ve büyük bir şöhret kazanmıştır. Fasulyeciyanın bu ilk yetişme senelerini şöylece umumî bir bakışla gözden geçirdikten sonra asıl türk tiyatrosuna olan hizmeti bahsine geçeceğiz. Fasulyeciyan İzmirde vlenmiş, karısı

Madam Baytazar Fasulyeciyanı da sahneye çıkarmış, Trabzonda karısıyla gene ermenice temsiller vermiş, kaskasyaya gitmiş, Cenubî Rusya ve Kafkasya ermenileri arasında şöhret kazanmış, Türkiyeye döndüğü zaman Üsküdar da Azi-ziye tiyatrosunda temsiller vermiş, sonra Güllü Agobun dâveti üzerine Gedikpaşa tiyatrosunun faaliyetine iştirâk etmiştir. Fasulyeciyan burada aynı zamanda rejisor olarak çalışmış ve arkadaşları üzerinde müessir olmuştur. Fasulyeciyanın Türk tiyatrosuna hizmeti bundan sonra başlar. 1880 de Güllü Agobun kat'î surette uzaklaşması üzerine Fasulyeciyan, teşkil ettiği trupla birlikte Bursaya gitmiş, orada uzun müddet türkçe temsiller vermiştir. O zaman Ahmet Vefik paşa Bursa valisi idi. Fasulyeciyan tiyatrosunu azamî derecede himaye etti, san'atkârların, eserlerin hazırlanmasıyla bizzat meşgul oldu. Bilhassa Molyer külliyyatı baştan başa türkçeye çevrildi, muvaffakîyetle oynandı. Bursada güzel bir tiyatro binası yaptırılmıştı. Tiyatro işleriyle meşgul olmak üzere Türk ve ecnebi meraklılardan mürekkep bir heyet teşkil edilmişti. Ahmet Vefik paşa Bursada vilâyetin

malı olarak yaptırdığı tiyatro binasını senede iki defa memleket hastanesi menfaatine temsil vermek şartıyla Fasulyeciyan heyetine meccanen terketmişti. Fransanın Bursa konslosu Mösyö Jemargi, konslosane tercümanı Mösyö Greguvarbay, Avusturya konslosu Mösyö Falgeyzin, aşar nazırı Vizental efendi, eşraftan Rasim Bey, Şakir ve İbrahim efendiler Ahmet Vefik paşa tarafından tiyatronun işlerini mürakabe ve himaye etmiye mêmur edilmişlerdi. Bunlardan İbrahim efendi san'atkârlara türkçe edebiyat ve inşat dersi verirdi. Bir çok defalar Ahmet Vefik paşa kendisi de provalarda hazır bulunur, artistleri tenkît eder, jestlerini tashih eder, kendilerine yol gösterirdi.

1885 te Ahmet Vefik paşa Bursa valiliğinden ayrıldıktan sonra Fasulyeciyan trupu da Bursayı terketmek mecburiyetinde kalmıştır. İstanbula gelindiği zaman heyet dağılmış, Fasulyeciyan Avrupaya gitmiş, üç sene sonra dönmüş, yeni bir heyet yaparak Samsuna gitmiş, 1891 de Tekirdağında temsiller vermiş, bir sene kalarak dönmüş, tekrar ermenice temsiller vermek arzusuna düşmüş fakat seyirci bulamamıştır. Bunun üzerine Türkiyeden ayrılmış, sekiz sene Bulgaristan ve Romanya ermenilerine temsiller vermiş, Bulgaristanda hastalanmış, tedavi için Parise gitmiş, oradan İskenderiyeye geçtiği zaman orada 1901 senesinde sefalet içinde ölmüştür.

Tomas Fasulyeciyan Türk tiyatro tarihinde Gedikpaşa tiyatrosu devresinden sonra beş senelik bir Bursa tiyatrosu devresi yaşatmıştır, İstanbula döndükten sonra kaprislerine kapılmadan sebat ve intizam ile türkçe piyeslerin temsiline devam etmiş olsaydı sahnemize hizmeti çok daha fazla olacaktı, fakat ruh itibariyle pek serseri olması ve tekrar ermenice temsillere dönmek istemesi kendi aleyhine olmuş ve Fasulyeciyan hayatının son senelerinde ehemmiyetini kaybetmiş. Nihayet sefalete düşmüştür.

Mardıros Mınakıyan 1839 da doğmuştur.

Genç İhtisaslardan :

KAYAŞTA GURUP

Güneş ufka yaslandı,
Mavi dağlar paslandı,
Kar gibi yandı Kayaş!...

Genç söğüt ağaçları,
Suya inmiş saçları,
Dua eden birer baş!...

Kalbimde derin bir ah,
Bugün de geçti eyvah,
Gözümde bir damla yaş!...

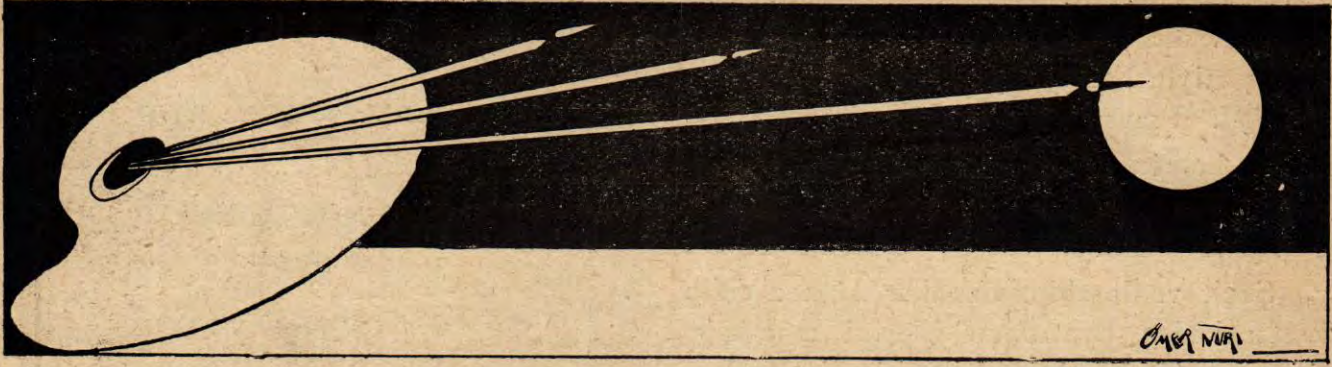
CAVIDAN SAIM

O da Fasulyeciyan gibi Hasköy ermeni mektebindeki temsillere iştirâk etmek suretiyle sahneye çıktı. 1860 ta Beyoğlundu Naum tiyatrosunda Molyerden ermeniceye tercüme edilmiş olan Aristodem dramı oynanılacağı zaman Aristodem'in kızı İksira rolünü temsil edecek bir kadın san'atkâr bulunamamıştı. Hasköyden muallim Mınakıyan bunu haber aldı, talip oldu, oynadı. Bu suretle dikkati celbetti. İşte Mardıros Mınakıyanın ilk mühim rolü bu idi.

Mardıros Mınakıyan uzun müddet ermenice temsillerde rol aldı, muhtelif heyetlere dahil oldu, turnelere iştirâk etti, bunları uzun uzadıya krydetmiye lüzum yoktur. Mınakıyanın asıl Türk tiyatrosunda açtığı devir 1885 den 1908 senesine kadar bütün şa'saasiyle devam etmiştir. Filvakî tiyatro tarihimize Gedikpaşa ve Bursa devlerinden sonra Mınakıyanın idaresindeki Osmanlı komedi ve dram kumpanyasının faaliyetini kaydetmek iycaap eder.

Mardıros Mınakıyan. meşrutiyetin ilânına kadar bir rubu asıra yakın bir zaman Türk sahnesine tek başına hâkim olmuş, bir taraftan aktörlük, bir taraftan rejisörlük etmiş, aynı zamanda türkçeye iki yüz eser tercüme etmiştir.

R O Z A B O N Ö R

Roza Bonör! İşte bir isim, bir kadın ismi ki namı, şöhreti bugün dünyanın her tarafında yarım asıra yakın bir zamandan beri yayılmıştır.

Bu kadın kimdir ve neden şöhret bulmuştur?

Bu kadın bir ressamdır ve şöhretini de yaptığı resimlerin orijinalitesine, yâni pek az kimsenin düşünüp fırça kudretiyle temsil ettikleri mevzu'lara hasretmesine borçludur.

Roza Bonör hemen hemen umumiyet itibariyle hayvan resimleri yapan, her cins hayvanların en ince hususiyetlerini fırçasında yaşatan kıymetli bir artisttir. Eserleri, dünyanın her tarafında ve bilhassa tedaris sahasında çok mühim bir mevkî alır. Her milletin çocukları bu san'atkârın bir kaç tablosu ile mutlaka mekteplerde, sınıflarda karşılaşmışlar ve o eserlerden dersleri için istifade etmişlerdir.

Roza Bonör san'atına tedaris vasıtası olacak bir gaye vermediği halde onun eserleri bugün

ROZA BONÖR

hem müzelerin en yüksek mevkilerini hem de mekteplerin en faydali bir şekilde duvarlarını süslemektedir. *Roza Bonör*, resimlerini yaptığı hayvanların canlı bir koleksiyonuna da malikti. O, kendine tamamen alıştırdığı bu hayvanlar içinde hem yaşar hem de san'atına çalışırdı.

Aslan yavruları, ev köpekleri gibi arkasından koşarlar ve onu görmedikleri anlar âdeta ağlardı.

San'atkârın *Fontainebleau* daki evinde vahşi ceylanlara, keçilere, gazallere, geyiklere, maymunlara, her çeşit hayvanlara hususî daireler ayrılmıştı.

Roza Bonör hayvanları oldukları gibi etüt etmiş bir san'atkârdı.

Pariste bir çok hayat müşkilatı ile mücadele eden babası onun ilk hocası olmuştur.

Evleri beş katlı bir apartmanın beşinci katında ve tavan arasında idi.

Roza nın babası çocuğunun daha pek küçük yaşta iken başlayan resim hevesi ile pek

Çift sürerken

Bir at başı

yakından âlakadar oldu. Ona sık sık küçük oyuncak hayvanlar getirir, *Roza* da bu hayvanların resimlerini yapıyordu.

Küçük *Roza* yavaş yavaş büyümeğe başlamıştı. Artık yalnız oturdukları beşinci kat evin tavan arasında kalmıyor, Paris müzelerini geziyor, buralarda gördüğü meşhur ressamların tablolarını kopya ediyordu. *Rozanın* en ziyade sevdiği şey hayvanların kıvrak hareketleri ve yüzlerindeki, gözlerindeki mânalı ekspresyonları idi. Bir çok defalar ağabegisinin erkek elbiselerini giymiş, Paris hayvanat müzesinde ve bahçesinde kesik saçlı, fakat zeki bakışları ile hayvanları tetkik etmiştir. Hatta *Roza*, hayvanların kesildikleri mezbahalara gitmiş, buralarda onların beden teşekülâtını dikkatle etüt etmiştir.

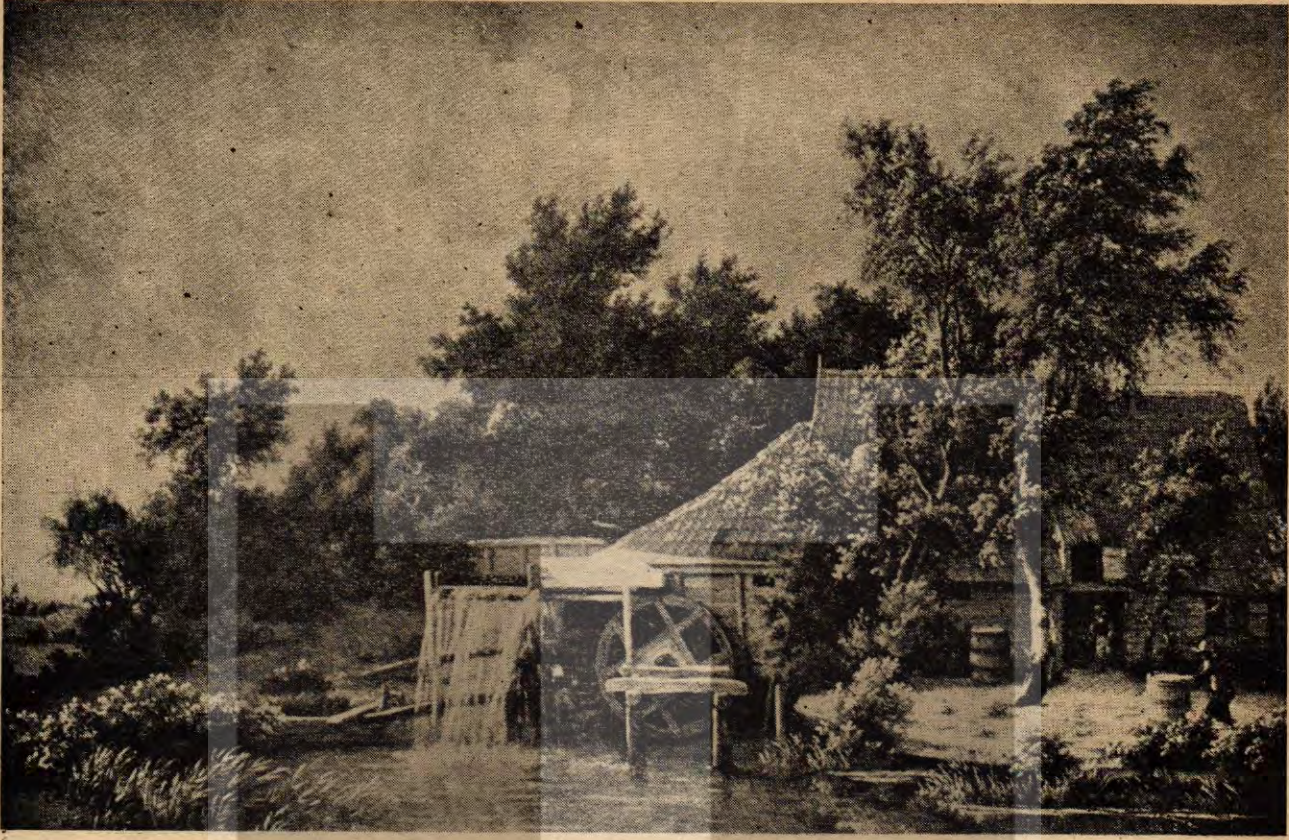

Bir merkep başı

Çiftin değiştirilmesi

Su değirmeni

Meraklı bir hikâye

Daha henüz on sekiz yaşında idi ki (iki tavşan) tablosu Paristeki artistlerin her sene açtıkları sergiye kabul edildi.

Beş sene sonra yine Paris resim sergisinden bir altın madalya aldı. Bu madalyayı ona bizzat Kıral Louis-Philippe verdi.

Dört sene sonra ise *Roza Bonör* artık Fransa'nın sayılı şöhretlerinden biri olmuştu.

34 yaşına geldiği zaman resimlerinden elde ettiği servetle güzel bir köy evi yaptırdı.

Resim yapmak için, süje bulmak için olan ufak tefek seyahatleri nazarı itibare almazsak diyebilirizki *Roza Bonör* hayatının mütebakî senelelerini hep bu köy evinde geçirdi.

1822 senesinde doğdu ve 1899 senesinde öldü. Fransa'da kadın ola-

Sürü... dinleniyor

rak ilk *Lejyon donör* nişanını alan *Roza Bonör* dür.

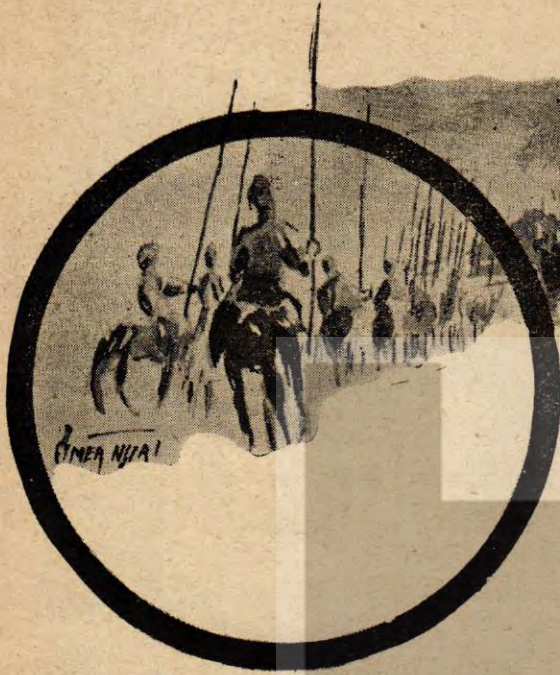
En meşhur eserleri

Bütün eserleri ayrı ayrı birer kıymet halinde müzelerin seçme mevkîlerinde yer alan bu mâruf kadının ressamın bilhassa *otlağın değiştirilmesi* tablosu şayanı dikkattir. Köylerde yeşilliği kalmamış bir otlaktan başka bir otlığa kayıkla nakledilen köyün sürüsünü tasvir eden bu tablo sade müzelerde değil, mekteplerde de yer bulmuştur. *Roza Bonör* ün kendi yaptığı kendi resmi ise çok şayanı dikkattir.

Köpek

Milli Türk Destanı :**Geçen nushanın hılasası**

İki bin iki yüz sene evvel Asyanın göbeğinde, Altın dağın eteklerinde Kara Han isminde bir Türk hükümdarı yaşıyordu. Bu hükümdarın bir kederi vardı. Hiç erkek evladı olmayordu. Bir gün tab'asını topladı. Onlardan rica etti. Hep beraber Tanrı diye tapıkları kılıçları önünde diz çöküp yalvardılar: Hakanımıza bir erkek evlat ver! Altın yurdun altın tahtı sahipsiz kalmasın.

Bir sene sonra Kara Hanın nur topu gibi güzel bir oğlu oldu. Bu çocuk, annesinden bir kere meme emdi, sonra emmedi, yiyecek istedi. Doğduğu gün yürümeye başladı. Çocuğa usulen her kesin önünde isim konacaktı. O, kendi ismini kendi koydu.

— Benim adım Oğuzdur.. dedi, Oğuz pek çabuk büyüdü. Aylar, hatta haftalar onun hayatı üzerinde sene tésirini yapıyordu. Ak atına biniyor, altın dağına çıkıyor, avlanıyordu. Bir gün babasına sordu — Sizin Tanrı dediğiniz nedir? Babası bu en büyük kuvvet hakkında ona mâlumat verdi ve (Tanrımız işte şu elimizdeki kılıcımızdır) dedi. Oğuz bunu kendi düşüncesine uygun bulmadı. Bir gün babasının kılıcını aldı, altın dağın tepesindeki Kara Taşın yanına gitti. Kılıcı taşa çarptı. Kılıç kırılınca Oğuz kızdı. Ben böyle insanların elinde kırılan kılıca Tanrı diyemem. Tanrımı ben kendim arayıp bulacağım.. dedi.

Oğuz, cins atının üstünde Altın dağının sedef renkli kaya yollarından aştı, zümrüt renkli ormanlarından geçti, çağlayanların başında durarak buz gibi akan sulardan hararetini teskin etti.

Fakat her vakit şen, şakrak olan Oğuz'un

Oğuzhan

Yazan :

KEMALETTİN ŞÜKRÜ

halinde bugün bir başkalık vardı. Zekâ fıskıran gözleri bugün esrarlı ve derin bir düşüncenin ağır bulutları altında dalgındı.

Oturduğu kaynak başından kalktı. Atının üstüne sıçradı. Altın dağın ormanları içinden inmeğe başladı. Kendi kendine söyleniyordu:

— Tanrı... Tanrı... Babam bana Tanrının en büyük kuvvet olduğunu söyledi. Sonra da.

— Tanrınız işte bu kılıçtır... dedi. Yalnız babam değil, bütün milletimiz Tanrı diye kılıçlara tapıyorlar. Yeri, gökü, dağları, taşları yaratan Tanrı eğer babamın dediği gibi bir kılıç parçası ise... o kılıcı bir az evvel ben kendi elimle parçaladım, kırdım. «Benim gibi bir çocuğun elinde kırılacak bir kılıç nasıl Tanrı olabilir? Kılıcı kıran ben im, şu halde ben ondan kuvvetliyim, Tanrı da ben im demek..

Oğuz tekrar düşünceye vardı ve tekrar söylendi:

— Hayır, ben kendim Tanrı isem beni yaratan kim? Mutlaka bir kuvvet, bir Tanrı var, fakat bu Tanrı öyle insanların ellerinde oyuncak gibi kırılacak bir kılıç, bir demir parçası olamaz.

Nallarından kıvılcımlar çıkararak atı rüzgâr gibi ağaçlar arasından geçiyordu. Oğuz birden hayvanın gemini kıstı...

Gözleri, önünde uzanan geniş sahaya, Altın ovaya dalmıştı.

Dağın, ovaya hâkim bir noktasında bulunuyordu. Kızgın bir güneş ovanın altın başaklı ekinleri üzerine nurdan hüzmelerini döküyordu.

Oğuz başını kaldırdı, güneşe bakmak istedi. Fakat gözleri kamaştı...

Aynı zamanda da dudaklarından bir sevinç sayhası çıktı...

— Buldum... Tanrıyı buldum. Hiç kimşenin irişemeyeceği yükseklikte parlayan bu nur... bu güneş benim Tanrımıdır. O ne kırlır, ne de parçalanır. Ben artık güneşten başka Tanrı tanımıyorum.

Allahını bulmuş olmanın sevinci içinde atından indi ve güneşe karşı mâsum ruhunun bütün safiyeti ile tapınmağa başladı.

Fakat... yavaş yavaş akşam oluyor, güneş, gittikçe kuvvetini kaybederek gurup ediyordu.

Oğuzu yine üzüntü aldı.

— Eyvah, dedi, Tanrım gidiyor... güneş sönüyor...

Ve güneş tamamen gurup edip etrafı gecenin karanlığı sarmıya başladığı zaman Oğuz yeni bir düşünceye daha daldı.

— Güneş de Tanrı değil... dedi. Eğer Tanrı olsa idi gurup etmezdi. O halde onu da idare eden ondan daha büyük bir kuvvet var. İşte hakîkî Tanrı bu kuvvet olacak. Fakat nerede? Onu nasıl bulmalı?

Oğuz, kararını verdi: bekleyecekti. Bir Allahın mevcudiyetine kalben iman ediyordu.

Kâinatı yaratan ve idare eden büyük bir kuvvet vardı. Bu kuvvete karşı olan imanını kalbinde saklayacak ve hakîkî Tanrıyı buluncaya kadar onun namına kalbinde hürmetle yer verecekti.

Görülüyorki zeki Oğuz, bir olan Allahın

mevcudiyetini ve hakîkî Tanrının ancak insanların kalplerinde, vicdanlarında yaşadığını daha o zaman yalnız başına idrâk etmişti.

— 4 —

Koca Canavar

Oğuz'un, vakit geçtiği, gün battığı ve gece bastırıldığı halde çadira gelmediğini gören babası Kara han telaşa düşmüştü.

Ovanın her tarafına haber salındı. Küçük Oğuz yoktu. Yalnız birisi onu daha sabahtan Ak atının üstünde Altın dağına giderken görmüştü... o kadar.

Kara han:

— Eyvah, diye bağırdı... ya Oğuzu *Koca Canavar* yemiş ise...

Filhakika Altın dağın içinde *Koca Canavar* ismi verilen bir hayvan vardı.

Bütün atları, koyun sürülerini ve insanları yiyen bu canavarın peşinden aylarca koşulmuş, uğraşılmış fakat onu hiç kimse öldürememişti. Kara hanın oğlu hakkındaki endişesi işte bu yüzdendi. Artık muhakkaktı. Geç vakte kadar dağda kalmış oğlunu bu canavar yemişti.

Hanlarının kederine bütün altın ordular da iştirâk ettiler. Her kes ağlıyor, her kes Tanrının bir hediyesi olan küçük Oğuzun *Koca canavarın* pençesi altında ölmüş olmasından derin bir keder duyuyordu.

Tam bu sırada Kara hanın büyük çadırı önünde soluk soluğa gelen bir Ak at durdu. Bu, Oğuzun atı idi.

Kara han, oğlunu sapa sağlam görünce hemen boynuna atıldı. Gözlerinden sevinç yaşları boşandı. Oğuzun sağ selim geldiğini haber alan halk da çadırın önüne toplanmış, yine kılıçlarının önüne diz çökerek şükretmeye başlamışlardı.

Bu sevinç karşısında küçük Oğuz şaşırıldı.

— Ne var, ne oluyor, neden şükredip seviniyorsunuz?

Diye hayretle sordu.

Babası cevap verdi:

— Oğlum, biz seni öldü zannediyorduk ve bu yüzden matem tutuyorduk.

— Neden ölecektim?

— Sen dağdan gelmiyormusun?

— Evet.

— Hiç korkmadın mı?

— Kimden?

— Koca Canavardan!

— Koca Canavar dediğiniz ne oluyor?

— Yıllardan beri bize musallat olan bir hayvan. Ne sürümüzü bırakır ne de insanlarımızı. Kimse güneş battıktan sonra altın dağa çıkamaz. Çünkü dağ gecedden sabaha kadar koca Canavarındır. Sen ise geç vakte kadar dağdan gelmedin. Artık Canavarın pençesine düştüğüne hükmettik. Sakın ha oğlum bir daha dağda geç vakte kadar kalayım deme.

Küçük Oğuzun gözlerinde kahramanca bir ışık çaktı. Hiç sesini çıkaramadan babasının çadırına girdi. Fakat içinden kararını vermişti. Yıllardan beri altın dağa musallat olan bu koca canavarı öldürecek.

Ertesi sabah yine erkeden Ak atına bindi.

Mızrak, ok, yay, kılıç ve kalkanını aldı. Beline altın işlemeli kemerini bağladı. Eline kılıcını aldı. Altın dağ yolunu tuttu.

Babası, arkasından seslenmişti:

— Sakın geç kalma oğlum.

O, bu tavsiyeye karşı:

— Peki cevabını vererek atını sürdü.

Maksadı Canavarla karşı karşıya gelmek ve onu öldürmekti.

Bütün gün aradı, ormanı, dağı altüst etti. Bulamadı. Akşam yaklaşıyordu Babasına (erken gelirim) diye verdiği sözü hatırladı. Yalan, Oğuzun indinde çok fena bir şeydi:

— Ben Türküm ve Türk yalan söylemez Gün batmadan dönmeliyim...

dedi. Fakat canavarı bulamadığına da üzülüyordu. Tam bu esnada önünden rüzgâr gibi koşan bir geyik geçti. Bu geyiğin geçmesi Oğuzun kafasında şımşak gibi bir zekâ ışığı çaktırdı, ve hemen ak atını kaçan geyiğin arkasından sürdü. Geyiği diri diri yakaladı. Onu, elindeki kılıcının ipi ile bir ağaca bağladı. Kendi kendine:

— Bu, dedi, burada bağlı kalsın, bakalım gece Canavar gelip onu yiyecekmi?

Ve sonra, babasını fazla merakta bırakmamak için erken erken çadıra döndü.

Ertesi sabah daha gün doğarken ormana koştu. Canavarın, gece geyiğin parçalayıp yediğini, kemiklerini braktığını gördü.

Oğuz, o günü diri diri bir ayı yakaladı ve bunu da belindeki altın işlemeli kemerle bir gün evel geyiği bağladığı ağaca bağladı.

— Bakalım, dedi, canavar bu gece yine gelip Ayı yı da yiyecekmi?

Ertesi sabah koca canavar geyik gibi ayıyı da yemişti.

Demek babasının ve halkın dedikleri doğru idi ve geyikle ayıyı yiyecek olan bir canavar her halde müthiş bir hayvan olmalı idi.. Düşündü ve kararını verdi:

— Bu canavar artık buraya alıştı. Evelsi gün geyik, dün de Ayı buldu ve yedi. Bu gece mutlak yine gelir. Onu burada ben bekleyeceğim ve öldüreğim.

O sabah ava çıkarken babasını görmemiş, erken geleceğim dememişti. Buna sevindi.

Erken geleceğim demediği için bu geceyi ormanda geçirmek suretiyle yalan söylemiş olmayacaktı.

Ağacın altına oturdu okve yayını soluna, mızrağını sağına koydu, kalkanını önüne dikti, kılıcını kucağına koyarak bekledi.

Güneş batmış, her tarafa gecenin karanlık perdesi inmişti.

Oğuz, bir taraftan geceyi ormanda geçirmek suretiyle babasına verdiği kederi düşünerek üzülüyor, diğer taraftan bu gece mutlaka öldüreceği canavarla bütün Altın ova halkını bir beladan kurtaracağı sevinci içinde yüzüyordu :

Saatlerce bekledi... Gece yarısına doğru... Ormanın sık ağaçları arasından bir kalın ses ve rüzgâr gibi esen ılık ve vahşi bir nefes duydu. Hazır oldu.

Koca Canavar, kan ve taze et kokusu duymuş, burnunu havaya dikmiş, iki gecedir hazır bulunduğu av yerine geliyordu.

Tam yaklaştığı sırada Oğuz birden bire yerinden fırladı.

Küçük vücudundan beklenmeyecek bir kuvvet ve çeviklikle sağ tarafındaki mızrağını kaptı ve canavarın beynine sapladı. Koca hayvan, debelenmeye bile vakit bulamadan cansız yere yıkıldı.

Oğuz hemen kılıcı ile kafasını kesti. Sabahın olmasını beklemeden kesik canavar kafasını Ak atının eğrine bağladı ve dağdan altın ovaya dolu dizgin indi.

Halk yine Kara hanın çadırı önünde toplanmışlar, o gece dağdan inmemiş olan Oğuz için yine matem tutuyorlardı.

Oğuz, atını bunların arasına sürdü.

Koca canavarın kesik başını üzerlerine doğru fırlatarak bağırdı :

— İşte topunuzun da korktuğunuz canavarın kafası. Onu ben kestim. Leşini de gidin ormanda, yeşil pınar başındaki kara ağacın altında bulun.

Her kesin hayret ve takdirden ağızları bir karış açık kalmıştı.

Ertesi sabah dağa çıkıp ormana girenler yeşil pınarın yanındaki kara ağacın dibinde baş sız yatan dev gibi bir hayvan leşi gördüler. Koca bir akbaba bu leşin karnını deşmiş, bağırsaklarını meydana çıkarmış yiyordu...

(Bitmedi)

ASKER KOŞMASI (1)

*İstiklâl savaşı gençleriyiz biz ;
Tarihe koç Türkler diye şan verdik,
Yurdumuz azizdir, çiğnetmeyiz ;
Uğruna bu kadar kahraman verdik.*

*Aç, çıplak savaştık tipide karda,
Kartallar avladık sarp kayalarda,
Sakarya önünde, Dumlupınarda
Ulu Gazimize imtihan verdik.*

*Soğuklar zalimdi, kışlar amansız ;
Kuşlar yuvalardan düşerdi cansız ;
Vuruştuk yaralı, hasta, dermansız ;
Ne aman istedik, ne aman verdik.*

*Yıllarca ufukta yedi renk bayrak
Salındı, bizimdir diye bu toprak ;
Hepsini allara boyadı şafak,
Göklere içtiği kadar kan verdik.*

*Kılıç kınlarından süzüldü kanlar,
Al döndü akından kır küheylârlar,
Açtı baharımız hep erguvanlar,
Dağlara çiçekler armağan verdik.*

*Murat dağlarından indik aşağı
Göründü uzaktan Gediz ırmağı
Kuruldu İzmire Türkün otağı
Vatana yeniden bir vatan verdik.*

SAMİH RIFAT

(1) Bu güzel koşma Afet Hanım tarafından yazılmış ve himayei etfal cemiyeti tarafından basılmış [Askerlik vazifesi] isimli çok değerli bir eserden alınmıştır.

Birazda Musiki

Yazan : OSMAN CEMAL

Geçen akşam تنها, havadar, yeşillik, güzel bir yerde oturmuş, tatlı tatlı bir kitap okuyor ve arada bir karşıki sisli dağların lâcivert tepelerine ve bu tepelerin üzerini tenteliyen nohudî bulutlara bakarak gönül oyalıyordum.

Biraz ileride baharın taze, nemli, gürbüz çimenlerini geveliyen koyunlarla hafif ağız şapırtılarından başka ortada çıt yoktu.

Nasıl oldu birden, ense kökünden doğru yüksek bir «Yahey!» dir koptu. İhtimal bir serhoş cuşa gelip nâra atıyor diye hayretle geriye döndüm, bir de baktım ki kiminin şapkasi elinde, kiminin ceketi omuzunda, kiminin göğsü, bağı açık saçık altı kişilik laübali bir kafile, arkamdaki yeni belenmiş tarlanın içinden bana doğru ilerliyorlar ve içlerinden biri sağ elini şakağına dayamış, ağzını bir karış açmış, avaz avaz bağırıp duruyor. Önce birdenbire nâra zannettiğim bu bağırışın bilâhara yayık, ezik, baygın, lüzucetli bir takım nağmelere tahavvül etmesi üzerine anladım ki, adamcağız galokuyor. Ama ve okuyuş! Ne dediğini, ne demek istediğini anlıyana bilene aşkolsun!.. Esasen damdan sapsız balta düşer gibi birdenbire pek tizden gazele başlayan zat, tam kulağımın dibinden geçerken daha tizden bir de meyan basıp kulak zarlarımı büsbütün yırttıktan sonra, yanındakilerin:

— Yaşsa!.. Nurol!.. Yavrum!..

Gibi bayat, soğuk, teşvik ve iltifatları arasında bağların arasına doğru süzülüp gittiler. Gittiler ama,

benim oradaki huzur ve sükunumu, rahatımı, şevkimide kökünden ihlâlettiler, ne demin tatlı tatlı okuduğum kitabın lezzeti, ne de bu sümübü bahar akşamının letafeti kaldı. Hatta biraz evel neşeli neşeli otlayan koyunlar bile bu soğuk yaygara üzerine fena halde ürktüler; kuyruklarını korkak ve şiddetli kalçalarına çarpa çarpa uzaklaşıp aşağıki dereye kaçtılar.

Sözde bu, bir musiki, idi hanendei şehir efendi, bu güzel bahar akşamından ilham almış, teganni ediyordu. Hay etmez olaydı! Koyun ki, hayvanların içinde oldukça musikiden anlıyan, musikiyi seven bir hayvandır; koyun ki kavalla suya iner, kavalla uykuya yatar, o bile gazelhanın okuduğu şeyden ürküp kaçarsa benim gibi bir insanın, bu şenlik görmemiş sestem rahatsız olmamasına imkân var mıdır?

***

Dünyada en ziyade sevdiğim şeylerden birisi de musikidir. Böyle olduğu halde şimdi senede ancak bir kere bile musiki dinlemeğe gidemiyorum. Ziyra musiki nerede ki gidip dinleyeyim? Vakıa memlekette bir çok musiki cemiyetleri, saz takımları, operetler, orkestralar (!) var. Fakat ortada benim özlediğim, benim aradığım musiki yok . . . . . Alaturkasına gid-

dersiniz hep o bayat, soğuk, aşure, günlük, pilâki, lâkârda kokan ve güfesi bestesinden, bestesi güfte-

sinden berbat olan gay gaylı, goy goylu, ay ayılı, vay vaylı şeyler... Alafrangasına koşarsınız, bunlardan da kimisi bizim zavallı bedbaht, mağdur ve mâhut nihaventle rasttan tornistan edilip tersine çevrilerek sözüm yabana alafrangaya kalbedilmiş alaca bulaca, yamalı, paytak, tatsız tuzsuz nesnelere... Kimisi de asıl alafrangamın en basit, en âdi, paldır küldürlü, tangır tungurlu, külüstür parçaları...

Nihavende niçin mağdur, bedbaht dedim biliyor musunuz? Ta meşrutiyetin ilânından bugüne kadar biçarenin başına gelmiyen kalmadığı için...

Memlekette bestekârlığa hevesli ne kadar sazende ve hanendei şehir varsa hürriyetten sonra hep birden bu biçare, canım, nazenin makamın başına hücum ettiler ve ondan milli şarkılar, marşlar, valsler yapacağız diye zavallıyı öyle didik didik ettiler, öyle içiğini, çiciğini çıkardılar ki, ihtimal makamın kendisi bile nihavent olduğuna bin kere pişman oldu. Fakat, bütün bunların, sazende ve hanendei şehirlerimizin nihaventle rasttan meydana getirdikleri marşların, şarkıların, valsların, fantazilerin hepsini bir araya toplasanız yine meşhur Osman beyin nihavent peşrevinin birinci hanesi, havesi, yahut Asım beyin rast peşrevinin ikinci hanesi musikî noktai nazarıdan bunların hepsine yüz bin kere taş çıkarır, bunların hepsinden pek çok ağır gelir. Bu iki peşrevdeki eski musikimiz, belki tamamiyle bir Türk musikîsi olmadığı halde yine zamanlarına ve kendilerine göre onlarda bir incelik, bir güzellik, bir kibarlık vardı, onların hakikî birer san'artâr kafasından çıktıkları belli idi. Halbuki yenilerden dinlenecek bir tane olsun güç bulunur.

Yalnız bunlar değil, eski şarkıların, peşrevlerin, longaların, küşatların, saz semailerinin hepsi güzel, hep-

si enfes olduğu halde şimdiki neden böyle tatsız, tutsuz, eciş bücüş oluyorlar acaba? Meselâ şu on, on beş sene içinde bestelenen yüzlerce şarkıdan hiç birinde Selânikli Ahmedin: «Atfetme sakın hançeri müjgâmnı ey mah» şarkısındaki ahenk, letafet, tatlılık yok...

Son zamanın parmakla gösterilen yegâne bir bestekârının şarkıları ise ahenk ve lâhın itibariyle hep birbirine benziyen ve her birinin her nağmesinden sandık burnu kokusu fişkıran piyasa havalarından ibaret...

Darül elhamın sabık alaturka kısmından çıkanlarla Şark musikî cemiyetinin ve Darüttalimin ustalıklı çaldıkları eski havalar istisna edilirse bugün alaturka namına memlekette dinlenecek hemen hemen başka bir şey yok gibidir.

Tabii «Cura» ve bağlamalarla çalınan Anadolu ve Rumelinin hakikî Türklük kokan bazı havaları müstesna... Çünkü bunların içinde öyleleri var ki, ben bazan bunlardan birini kemanî, yahut udiî şehir bilmem ne beyin otuz altı makan dolaşarak yapmak istediği mülamma ve lüzucetli taksime de-ğişmem...

em artık taksimlerin, gazellerin modası çoktan geçmiştir. Değil öyle geçen akşam kırda Horasan şivesi, Hemedan kaidesi.

«Pek muztaribem ey güli-ter zahmı dilimden»

diye sinirlerinin zaafını avaz avaz haykıran hanendei şehirin külüstür gazeli, hatta bugün meşhur Hafız Sami yenden dile gelse de bülbülleri bile sersem edip epkem bırakan o emsalsiz sesi ve oku-

yuştaki orijinalitesi ile en nadide bir makamdan «Hey hey» çekse yine artık pek makbule geçmez.

Çünkü karşımızda öyle dört başı mâmur bir Garp musikîsi var ki insan bunu dinledikten sonra, artık bizim gazellerimiz, taksimlerimiz, peşrevlerimiz ona sivri sinek vızıltısı gibi gelir. Garp musikîsi di-yince hâlâ bizim bir çok alaturkacıların aklına cazbant mazbant, yahut Şehzade tiyatrolarının orkestraları (!) veya Beyoğlundaki kör Rus dilencisinin çökük

avurtlarını zorla şişirerek kocaman askeri fangal ile çalmağa uğraştığı tapon şeyler gelir. Hayır, ben bunları demiyorum, ha bunlar, ha bizim zurnalar, çifte nağralar, meyhane ve kiriz havaları...

Benim söylediklerim bunlar değil, ben Garbın hakikî musikîsini söylüyorum ki, onu da bundan yedi, sekiz sene evvel doya doya «Ünyon Fransez» de dinledik. Şimdi Ankaradaki Riyaseti Cumhur orkestrası, o zaman her Cuma akşamı orada konser veriyordu.

Aman yarabbim onlar, orada çalınan şeyler ne idi ?

«Bethoven» in o muazzam, muhteşem, harikulâde senfonilerinde acaba neler yoktu ? O kemanların, viyolensellerin, flütlerin, klarinetlerin, obuvaların çıkardıkları sesler, yaptıkları nağmeler insana musikinin adeta canlı, elli, ayaklı bir mahlûk olduğu hissinin veriyordu.

Hangi senfonide olduğunu hatırlıyamıyorum, galiba «Senfoni pastöral» de idi: bir yaz günü köylüler dere boyuna yağmur duasına çıktılar, dua oldu, dereden ördekler, kazlar bağırsaarak kaçıştılar, sonra şimşekler çaktı, gökler günledi, yağmur boşandı, seller aktı, ortaya taze bir çayır, çimen, toprak kokusu yayıldı ve biraz sonra koyunların, ineklerin neşeli böğürtüleri arasında hava açıldı,

köylü şevkle tekrar dere başına toplandı, cümbüşe başladı. Bu hali yapan bir sinema veya tiyatro değildi, musikî idi, çalgı idi. Sonra gene galiba «Yedinci senfonide» idi «Sabrın eleme karşı tebesümü» diye bir parça çaldılar, bu parçayı dinlerken hayat, dünya herşey gözümde başkalaştı, ve oğün bu gündür hâlâ o güzel parçanın têsirinde olarak bütün sonradan gördüğüm katmerli elemlere karşı acı acı gülümsiyebiliyorum. Orada dinlediğimiz daha böyle neler vardı. Meselâ şimdi demode olduğu söylenen «Çaykovski» nin «Kapris İtalyan» ı çalınır-

ken geçen asırda Akdeniz sahillerinden limon toplanan İtalyan köylü kızlarını aynen görür gibi oluyordum.

Şimdi Beyoğlundaki bazı yarım yamalak orkestralar tarafından yarım yamalak ve kafası gözü yarılarak çalınan «Borodin» in «Asyayi vusta» sını o zaman Riyaseti cumhur orkestrası ile dinlerken okadar şaşırılmış, o kadar kendimden geçmişim ki olur şey değildir... Orkestra başlar başlamaz derhal gözümüm önüne Eyüpteği «Özbeyler tekkesi» gelmişti. O insanı gâşyeden nağmeler okadar mahallî idi ki nerde ise orkestranın arkasına bandodan ilave edilmiş olan kalın basoların ağızlarından uzun, yağlı kollu, torbalı, sakallı Buharahılar çıkıp :

— Haniya pıçak bileriz, mahas bileriz!

Diye bağıracaktılar sanmıştım. Biraz sonra katırların çingirakları ve arkasından kamış bir zurna ve dümbelek sesi gelmeğe başladı. Artık kârvan Semerkantten yahut Hiveden hareket etmiş Türküstanın öte hududuna, Çin sınırlarına mal gölünüyordu.

Yolda kuyu başlarında molamı vermediler, çıkırlık sarnıçlardan sular mı çekmediler, katırlar, develer mi sulamadılar, akşam mehtabında kımış içip keyfe mi gelmediler, hayvanları çayırlara salıp millî oyunlar mı oynamadılar, neler de neler... Orkestra sustuğu zaman kendimi sanmıştım ki, şimdi İstanbuldan çok uzak, Türküstan ellerinde, Tibet yaylalarında garip, kimsesiz bir seyyahım!

Daha bunlara göre neler dinlememişim. «Reymanski Korzakef» un «Kapris İspanyolunu» dinledikten sonra ondan aldığım ilhamla o zamanın mizah gazetelerine belki ondan fazla İspanyolca ynni Yahudice manzume yazmıştım.

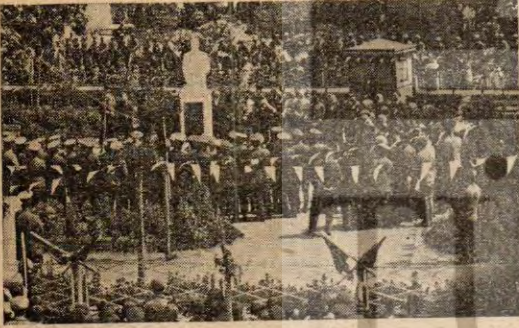
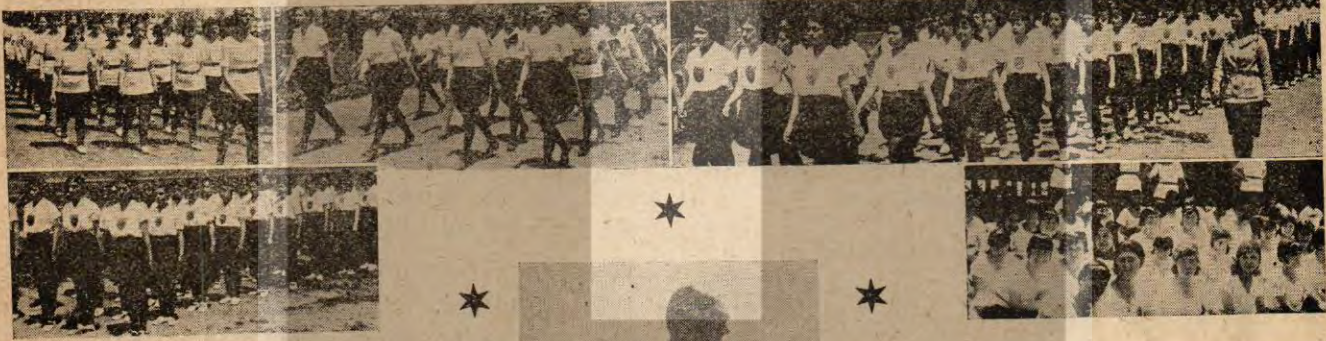
İşte musikî bunlar, çalınacak, dinlenecek şeyler, böyle şeyler... Yoksa elini şakağına dayayıp Allahın kırında yahut Vasilâkinin gazinosunda manasız manasız ulumak, kapının önündeki çinko yağmurdanlar gibi «tin tin tin... ti tin ti tin... tin» diye utla hiç değişmiyen o köhne, bayat taksimleri tekrar etmek musikî değil, olsa olsa tavla, dama, domino, bilâhdo oynamak gibi bir nevi' âdi ve bayağı eğlencedir.

AYIN HATIRALARI

İstanbul mekteplileri her sene olduğu gibi bu sene de idman bayramını büyük bir muvafakiyetle yaptılar. Resimlerimiz mekteplilerimizi idman sahasına çıkarken ve idman esnasında gösteriyor.

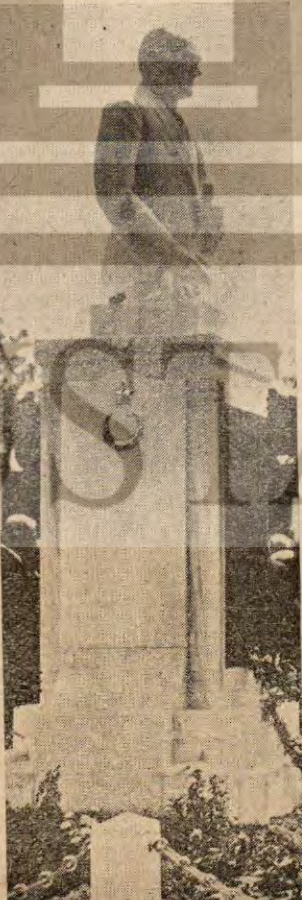
Kırklarelinde Gazi Heykelinin 'Kuşat' resmi.

Diyarbakir muallim mektebi temsil heyeti.

Bitliste çocuk bayramı ve müsamere veren mekteplilerin Muhit'e hatıraları.

Kırklarelinde Gazi Heykeli

Diyarbakir erkek muallim mektebi talebeleri konser heyeti.

Sıhhi Musahabe

Dr. İHSAN ARIF Bey

Böbrek Taşları Nasıl Teşekkül eder?

Muktedir Mütehassıslarımızdan Dr. İhsan Arit Beyin
ehemmiyetli bir makalesi.

Böbrek taşları nasıl teşekkül eder? Mevcudiyetleri nasıl anlaşılır? Vucutta ne gibi zararları mucibolur? Bunlara karşı ne tedbirler alınabilir?

Pek çok insanları alâkadar edecek mahiyette olan bu dört sorunun cevabını bir mekaleye sığdırmak müşkül olduğundan bunları muhtasaran mutalâa edeceğiz.

İnsan bedeninde böbreklerin çok mühim vazifeleri vardır. Hazım ve imtisas ile kana karışan gıda maddelerinin vucutta yanmasından bir taraftan kuvvet tevellüt ederken diğer taraftan da vücuda muzur bir takım zehirli maddeler hasıl olur. Bu zehirleri harice çıkaran böbreklerdir. Eğer vücudun süzgeci makamında olan böbreklerin vazifesi yolunda olmaz, halipte serbest olmazsa (üre, asit ürik) denilen bu zehirli maddeler böbrekten süzülmediğinden kanda kalır ve böylece kani zehirlenen hastada (üremi) dediğimiz hastalık hasıl olur. Evvelce geçirilen ve bazan nazarı dikkati celbetmeyen bir takım sebepler veya hastalıklardan dolayı böbrekleri hastalanan insanlar bu tehlike ile karşılaşır. İşte idrar yollarında husule gelen taşlar (mes. halip taşları) zamanla böyle bir akıbet hazırladıkları için bu taşlar hakkında bazı malûmat edinmek pek faydalıdır.

Bu taşların teşekkülünde, arazinin, iklimin, sin ve ırk meselelerinin têsiri vardır: arazinin ve içme sularının kireçli olması o mıntakadaki insanlarda mevcut taşların çokluğunu izah

eden canlı delillerdendir. (Abderhalden, Lichtwitz) bu mutalâanın mürevvicidirler. Râtip soğğun ve sıcaklığın da têsiri vardır. Irk meselesine gelince: bunda sin meselesinden ziyade beslenme tarzlarının büyük rol oynadığı muhakkaktır. Şöyle ki: yumurtalı gıdalarla beslenen küçük çocukların gıda tarzlarının değiştirilmesi sayesinde Almanyanın Württemberg şehrinde o zamana kadar kesretle görülen taşların azaldığı görülmektedir. Fazla gıda almak buna mukabil az kuvvet sarfetmek te bu işte müessirdir deniliyorsa da bunu yapamadan yukarıda da bu taşların görüldüğü vakidir. Şu halde «wildbolz» un hulâsasına göre: taşların teşekkülünde yaşayış tarzlarının çok büyük tesirini kabul etmek lâzımdır. Pratorius; son dünya harbinde ve bunu takip eden senelerde evvelki senelere nispeten pek fazla alınan (kakao, çikolata, domates) gibi gıdalar yüzünden hazım cihazında ve ayrıca sinirlerde husule gelen bozukluklardan dolayı Hannover dehummaziyeti kils taşlarının çoğaldığını iddia etmektedir. Hollanda da dahi % 46 nispetinde arttığı söylenmektedir. Dalmaçya çocuklarında daha ufak yaşlarda taş teşekkül etmesi de bu çocukların şaraplı, likörlü gıdala, ispanak, tuzlu sardalya, kızarmış salçalı etler ile bol bir surette beslenmelerinden ileri geldiğine atfedilmektedir. İrsiyet ve bünye mes'elesine gelince: bunun taş teşekkülündeki rolü tamamen ispat edilememiştir, ancak hem bünye ve hemde beslenme bozuklukları ile birlikte böbrekte irsî veya kispî bir tahavvül mevcut olursa o zaman taş teşekkülü kolay olur.

Buraya kadar olan mutalâat gösteriyor ki taş teşekkülünde hakiki sebebin ne olduğu henüz tamamen te'eyyüt etmiş değildir. Son zamanlarda idrarda bulunan kolloit maddesinin höcrelerin ve bunların ifrazatının üzerine tazzu etmesi ile taş teşekkül etiği, (hayvanlara oxamid vermekle veya cilt altına butyloxalat

zerketmekle hatta kobaylara mikrop zerketmekle de taş zuhur ettiği ispat edilmiştir.

Aceba vucutta taşın teşekküle başladığı yaş hangi yaşır?

Burası pek az malûm olmakla beraber 14 yaşına ve 70 den sonrasına kadar pek az olmak üzere 20-50 yaşlar arasında (30-40 arasında en fazla olmak üzere) fazla görülür. Böbreklerde öyle büyük taşlar husule gelir ki hasta bunun farkına varmadan senelerce bu taşı taşıyabilir. İdrarı mikropsuz olanlarda taş; gayet batî olarak teşekkülde devam etmesine mukabil mikroplu olanlarda gayet çabuk teşekkül eder ve pek kolaylıkla da nükseder. Taşlar erkeklerde kadınlara nispeten daha ziyade tesadüf edilir.

Böbrek taşlarının mevcudiyetini anlamak :

Gizli araz verenlerde her zaman kolay olmazsa da umumiyetle hastanın bir veya iki taraf belinde yerleşmiş veya aşaya doğru giden ağrılar, ara sıra sancılı veya sancısız kanlı veya cerahatlı tebevül taşın bulunduğu bir alâmet olabilir. Bu saydığımız ıztırapları vermeyen ve uzun zaman hastanın nazarı dikkatini celbetmeyen ve ıztırabının yalnız midesinden geldiğini zanneden fakat hakikatta bir veya iki böbreğinde büyük taşlar taşıyan bir çok hastalar görülmüştür. Netekim cerahata veya kana delâlet eder bir şey bulunmadığı halde böbreğinde taş mevcut olduğunu ispat etmiş olduğumuz hastalar hayrete düşmüşlerdir. Bu hususta yegâne yardımcımız Röntken muayenesidir. Mamafi Röntken muayenesiyle anlaşılamayan fakat Bevliye mütehassıslarının tatbik ettikleri diğer usullerle (yine Röntken yardımı ile) meydana çıkarılan taşlar da vardır. Şu halde saydığımız arazi gösteren insanların yapacakları iş; vakit geçirmeden bu işin mütehassısına müracaat etmekten ibarettir.

Böbrek taşları ne gibi zararları mucip olurlar ?

Taş uzun zaman böbrekte kalırsa ya böbreği sertleştirerek veya genişleterek vazifesini bozmaya veya mikroplanarak böbreğin harap olmasına sebebiyet verir ki bundan ziyan gö-

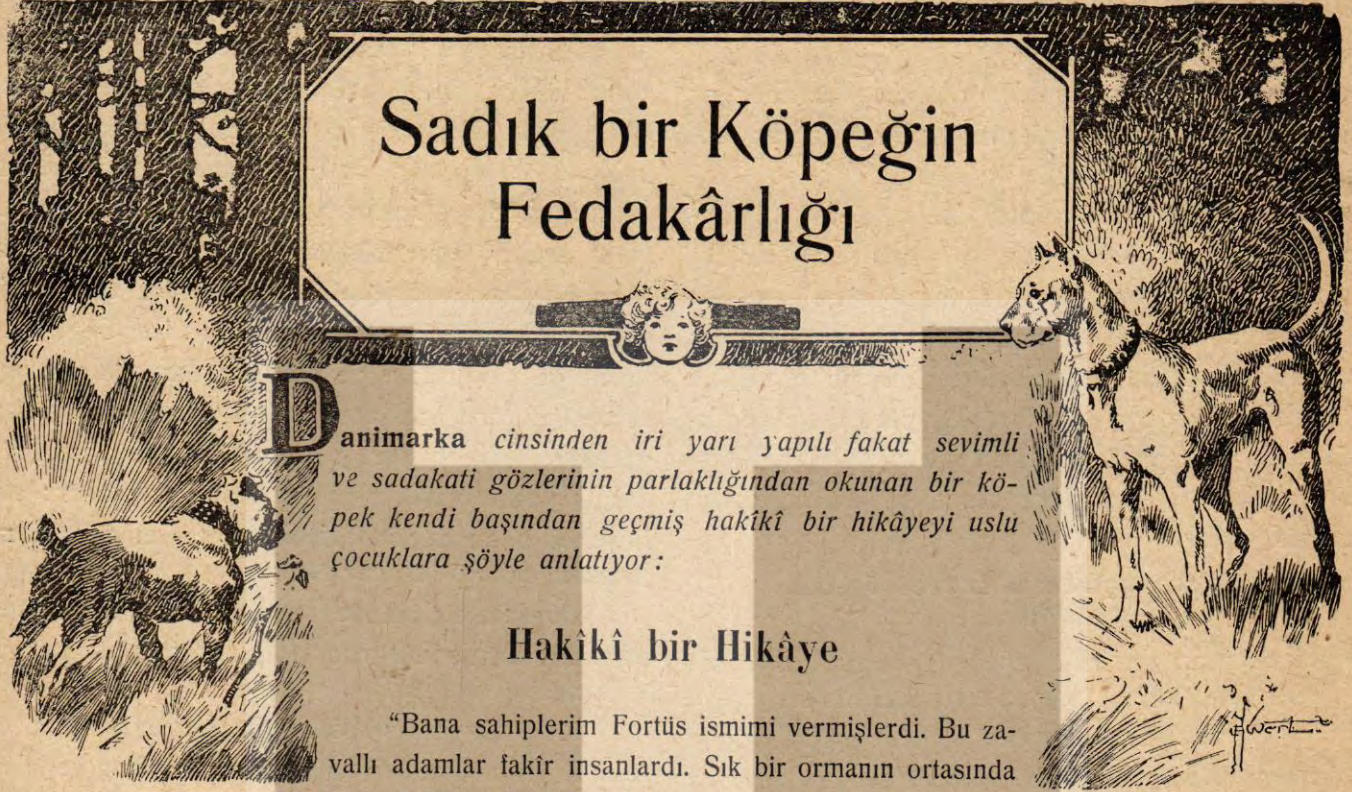
recek diğer taraf böbrek ve neticede vucuttur, ve işbu raddeye geldikten sonra halâs ümidi az ve ya hiçtir. Eğer taş; böbrekte olmayıp talipte olsa ve hatta küçük te olsa, böbrekteki kadar belki daha fazla ve pek az zamanda tehlikeli olur. Bir mercimek kadar küçük olduğu halde sağ taraftaki halibi tıkadığından dolayı 5 gün zarfında «Üremi»yi mucip olan bu mercimek kadar taşın düşürülmesi sayesinde hasta derhal hayatını kazanmıştır. Şimdi iyice anlaşıldı ki taşın zararı büyüklüğü ile değil bulunduğu mevki ile de alêkadardır. Bunun için serbestce cereyana mani olan gerek huveyza ve gerekse halip taşlarını mümkün ise düşürtmek değilse ameliyatla çıkarmak akıllılık olur; aksi hareket o taraf böbreğinin yine ileride çıkarılmasını mucip olacaktı.

Böbrek taşlarının teşekkülüne karşı veya teşekkül etmiş ise vucuttan ihracı için ne gibi tedbirler alınabilir?

1.— Eğer taş böbreğin huveyzasında teşekkül etmiş ve bir mercimek kadar ve daha küçük ise ve yerleşmemiş ve pürtüksüz olduğu Röntken ile de görülürse; 2.— Eğer taş yine böyle ufak olupta talipte ise bu gibi taşların bol su içmeleri ile düşürülmesi kabil olur. Bu kabil taşlar için sabah akşam iki yemek arasında bol iyi sular: çırcır, alemdağ, şifa, tomruk, mai mukattar suları içirilir. Taşın kimyaca hangi cins taş olduğu belli değilse mutedil sular veya ihlamur menkuu içirilir, taşın cinsi hamızı bevelden ise senede bir kere birer ay kalevî sular içirilir. Yemek bahsine gelince: *Hamızı bevel taşında*: unlu, sebzeli, meyvalı gıda tercih edilir. Karaciğer, beyin, sucuklar, etler memnudur. *Hamızı hummaz taşında*: hazımı kolay ve ekşisi olmayan gıdalar alınır kakao, kahve, çay, ıspanak, tomates, alkol beyin gibi gıdalar alınamaz. *Hamızı fosfor ve karbon taşında*: gıda lüzumu kadar olmak üzere etli ve yumurtaya hasredilir; sebzeli ve meyvalı pek azalınır ve kalevî sular alınmaz. Görülüyorki böbrek taşlarına karşı yapılacak tedbirlerden başlıcası böyle bir şüpheye düşenlerin idrarlarını arasıra tahlil ettirmek ve lüzumunda mütehassısına müracaat etmektir.

Çocuk Hikâyesi

Sadık bir Köpeğin Fedakârlığı

Danimarka cinsinden iri yarı yapıtl fakat sevimli ve sadakati gözlerinin parlaklığından okunan bir köpek kendi başından geçmiş hakikî bir hikâyeyi uslu çocuklara şöyle anlatıyor :

Hakikî bir Hikâye

"Bana sahiplerim Fortüs ismini vermişlerdi. Bu zavallı adamlar fakir insanlardı. Sık bir ormanın ortasında ufak, kulübe gibi bir evcikte oturuyorlardı.

Sahiplerimin mini mini ve Florans isminde bir çocukları vardı. Ben onunla o da benimle her gün oynayırdık. Florans gittikçe büyüyor, at gibi arkama bindiği zaman daha ağır gelmeye başlıyordu. Fakat ben bu küçük arkadaşımı çok sevdiğim için onun her şeyine katlanıyordum.

Yaşadığımız yerde mevsimler hep yağmursuz ve kuru geçirdi. Hele Mayıstan Eylüle kadar kızgın güneş her tarafı yakar kavururdu. Böyle zamanlar ormanlar için çok tehlikelidir. Kuru ağaçlar hemen tutuşurlar ve yangın yeşil ağaçları da sararak ormanı küll eder. Tabii ormanda bulunan evleri de beraber yakar. Hikâyemde size işte böyle bir yangın hatırasından bahsedeceğim.

Ormanda yangın var !

Ağustos ayı idi. Bizim olduğumuz yerin Şimal tarafındaki ormanları müthiş bir yangın kasıp kavuruyordu. Günlerce gök yüzüne çıkan sarı dumanları uzaktan seyrettik. Rüzgâr garba doğru estiği için bizim olduğumuz yerde tehlike yoktu.

Bir gün bize doğru yorgun, kan ter içinde kalmış biri koşarak gelerek şu haberi getirdi :

— Şimal ormanları yangını çok büyüdü. Aman imdat !..

Floransın anne ve babası bütün köylülerle beraber yardıma gittiler ve küçük kızı bana bıraktılar. Çünkü onu yalnız başıma her tehlikeye karşı koruyacağıma emindiler.

Kapıyı üstümüze kilitlediler

Biz, Floransla ben, kapısı üstümüze kilitlenen evde yapa yalnız kaldık. Epiy bir müddet beraber oynadık. O, beni giydirmesini, boynuma mavi bir kurdele takarak hanım yapmasını pek severdi. Ben de hiç sesimi çıkarmazdım. Fakat doğrusunu isterseniz kuyruğuma bir de yeşil kurdele taktığı zaman canım sıkıldı. Yine itiraz etmedim. Bir az sonra bir eli boynumda olduğu halde uyudu.

Aradan bir müddet daha geçti. Burnuma keskin kir duman kokusu geldi. Rüzgâr değişmiş ve yangın bütün şiddetiyle bizim ormana da sirayet etmişti.

Gök yüzünü koyu bir duman kaplamıştı. Pencereden içeri sıcak bir hava dalgası hücum etti.

Düşündüm, yangın ormanımızı kavuruyordu ve pek az sonra da kulübemizi bir dakika içinde yiyecekti.

Küçük Floransı derhal dişlerimle kaldırdım ve alevlerin arasına atıldım.

Hemen havlamaya ve bütün kuvvetimle dışardan kilitli kapıyı sarsarak kırmağa çalıştım, muvaffak olamadım. Pencerenin ancak üst kısmı açıktı, alt tarafı kapalı idi. Tabii pençelerimle pencereyi açamazdım. Florans uyanmış, korkmuş ağlıyordu. Küçük kızın bu vaziyeti gözümü büsbütün kızdırdı.

Şimdi ne yapacaktım ?

Düşünülecek zaman kalmamıştı. Pençe ve kafamla camı kırdım. Dişlerimi Floransın entarisine geçirdim. Küçük vücudunu ağızımla kaldırdım ve derhal camını kırduğım pencereden atladım. Fakat atlar atlamaz da şaşırıp kaldım.

Etrafım duman ve alevle çevrilmişti. Artık kurtuluş imkânı yoktu. Tam bu esnada alevlerin arkasından bir ıslık ve bir ses duydum, sahibinin sesini tanıdım.

Bana haykırıyor :

— Buraya Fortüs, buraya yavrum... diye sesleniyordu. Artık bir saniye bile durmadım. Yangının arasından yıldırım hızı ile geçerek sahibimin yanına vardım. Ben de Florans da kurtulmuştuk. Floransın pek az yeri yanmıştı. Kısa bir zaman içinde iyi oldu.

Bana gelince... ben uzun müddet hasta yattım. Başımda ve boğazımda bir iki yara vardı. Buralardaki bütün kıllarım döküldü. Gözümün biri de o kadar iyi görmüyor. Bunlar hep o meş'um yangının yadigarları.

Hoşlanmadığım şey !

Şimdi beni her kes daha fazla seviyor, takdir ediyor ve birbirlerine gösteriyorlar. Ben ise böyle şeylerden hiç hoşlanmam. Köy ahali cesaretimden dolayı bana üstü yazılı gümüşten bir tasma hediye etti. Fakat doğrusunu isterseniz bunu takmak bana gösteriş gibi geliyor. Bir kaç gün evvel köy ettaiesinin yaptığı bir merasimde beni, üzerime çiçekler koyarak yürüttüler. Bando muzika çalıyor, bütün halk ellerini çırpıyor, haykırarak beni alkışlıyordu. Bunlar içimi sıktı. Havlamak istedim, Fakat utandım ve sustum.

Çocuklar ! Bizim gibi dilsiz hayvanları sevin, bizim hakkımızda iyi şeyler düşünün. Çünkü biz hepimiz hepinizi severiz.

Üstüme çiçekler koydular bütün Köylüler beni alkışlıyorlardı.

Garba Doğru

Muharrirlerimizden **Kâzım Sevinç** Bey tarafından bu aydan itibaren **Garba Doğru** isminde bir İlim, Fikir ve San'at Mecmuası neşrine başlanmıştır. Bu Mecmuayı tavsiye ve arkadaşımıza muvaffakiyet dileriz.

Yazlık Ev Elbiseleri

1.— Pembe muslin dö suadan yazlık elbise. Robasının altı ile eteklerinin kloş parçaları. 2.— Beyaz zemin üzerine çok renkli çiçekli ev elbisesi. Cepleriyle yakası beyaz. 3.— Emprime etaminden genç kız elbisesi. Kalçaların üzerinde ensiz bantlardan müteşekkil bir ampyesman ve yakasından başlayarak aşağıya kadar açılarak inen geniş bir band bu elbisenin hususiyetini yapıyor. 4.— Mavi tual dö sua spor elbisesi. Plastronu beyazdır. Sedef düğmelerle tezyin edilmiştir. 5.— Bluzu düşük beyaz etamin elbise. Omuzlar, bluz ve eteğin yukarısı renkli müline ile işlenmiş, eteğin alt kısmı plise.

6.— Caketiyle gündüz, caketsiz gece elbisesi olan kibar bir takım. 7.— Emprime tual dö suadan kullanışlı bir elbise. Küçük pelerini ile sokak elbisesi ciddiyetini iktisap eden hafif ve zarif bir yazlık takım.

Aile Bahçesinde Temmuz Ayı

Çiçek bahçesi

Havalar artık adam akıllı ısınmıştır bu sebepten Temmuz ayı içinde çiçekleri sık sık sulamak lazımdır. Eğer bahçenizde şimşir ve Taflan ağaçları varsa bunları bu ay içinde kırpmalısınız. Güllere yaprak aşısı yapın. Eğer sarı ve kırmızı şebboyların tohum sürmüş yerlerini keşecek olursanız tekrar çiçek açar. Çiçekleri geçmiş

ilk bahar çiçeklerini tarhlardan çıkarıp yerlerine son bahar çiçekleri dikmeli. Yedi veren güller bir daha çiçek açmaları için bu ayda tekrar budanır: Karanfil, Sardunya, Begonya gibi çiçekler *daldırma* ve *çelik* yapmak suretiyle çoğaltılır. Yaprakları kurumuş olan Sünbül, Zerrin, Lale sovanları sökülüp biçilir, ayıklanır. Saksılarda yetiştirilmiş kasım

patları bahçeleri süslemek için münasip mahallere konur. Açık kalmış tarhlara pesent Karanfilleri dikilir.

Sebze bahçesi

Son baharda yetişen bazı sebzelerin tohumları bu ayda ekilir. Vakıa bir sene sonra yetişecek sebzelerin tohumları da Temmuz da ekilebilirse de bunları Ağustos ayında ekmek daha münasiptir. Bu ayda havalar ekseriyet üzerine kurak gittiğinden

sebzelere bolca su vermek lâzımdır.

Domatesler sııklara bağlanır. Kemale ermiş tohumlar toplanır. Sovanlar toplanmazdan evvel başları büyümek için dövülür, çignenerek yatırılır. Taze Sovan ve Sarmısak dikilir. Pırasa evliklerine su verilir. Frenk semizotu biçilir ve tekrar ekilir. Kış için Lahana, Marul, Turp, Şalgam, Salata, Ispanak dikilir. Son Pırasa yastıkları ayın sonuna doğru dikilir ve sulanır. Tarlaları ıslah ve kirizme amelîyesinin bu ayda yapılması çok münasiptir.

İtalyanın meşhur Sanderson İtiryat fabrikası

Hasan Kolonyası

İçin bütün dünyada emsaline tesadüf edilmeyecek kadar nefis ve ruhnüvazdır diyor. Halis ve tabii limon çiçeklerinden yapılmıştır, 90 derecedir. Nezle, baş ağrısı, hafakan, baygınlık, her türlü ruhi ve asabi hastalıklarda kullanılır. Têsiiri derhal görülür. Tuvalet âleminde de büyük şöhret vardır. Fiyatlarda muvakkat bir zaman için yüzde 30 tenzilat yapılmıştır. İstifade ediniz.

Hazır

İsmarlama

İbrahim Ağa Zade
Eyüp Mustafa
ZERRİN

Kundura imalâthanesi ve lâstik
mağazası

Yeni postahane karşısında Büyük Kınacıyan
hanı ittisalinde No 8

Matluba muvafık olmadığı iddia edilen
sipariş geri alınır.

Kemalettin Şükü Beyin
Son Çıkan Eserleri

— Folklor —

Nasrettin Hocanın Çocukluğu.
Nasrettin Hocanın Gençliği.
Nasrettin Hocanın İhtiyarlığı.
Nasrettin Hoca ve Temürlenk.

Halk Hikâyeleri

Ebu Ali Sina.
Hatem Tay.

Tercemeler

Robenson Krüzoe.
Don Kişot.
İnatçı Kahraman Aga (Jül Ver-
nin Türkler hakkındaki eseri).

Bu Eserler

Kanaat Kütüphanesinde satılır.

Mütareke acıları

İşgal faciaları

Maarif Vekâletini bilhassa takdirini
kazanmış olan ve Kemalettin Şükrü bey
tarafından nefis bir üslûpla kaleme alın-
nan bu eser iki cilt halinde tab edimek-
tedir. Şimdiden tavsiye ederiz.

Gençlik Kütüphanesi : 6

Viktor Hügo nun şaheseri

Sefiller

Kısaltılmış metni resimli olarak in-
tişar etti.

Bu büyük ve çok kıymetli, mâruf
eseri her kese tavsiye ederiz.

460 Sahife dir.

Fiâtı 175 - Bez ciltlisi 200 kuruştur.

Sipariş için İstanbul Dilsizzade Han
1-2, « Muhit » mecmuasına müracaat
olunabilir.

FLI-TOKS

FLY-TOX

BÜTÜN HAŞARATI ÖLDÜRÜR

KOKUSU SIHHİ VE LÂTİFTİR KATİYEN LEKE YAPMAZ

Yavrunuzun gürbüz olmasını istemez mi siziz ?

Hasan Kuvet Şurubu

İçiriniz. Bu şurup, büyük küçük, yaşayan her insan için hayat, sıhhat ve kuvettir. Kansızlık, romatizma, verem, kemik ve göğüs hastalıklarına karşı koyduğunu bütün Doktorlar tastik ederler.

Elbise Kalıbının Tarifi

Bolero ve kısa caketlerin bu yaz pek çok giyildiğini söylemeğe hacet yoktur. Bu kadar sevilen bir modelin kalıbını karilerimize vermekle kendilerinin bir ihtiyacını tatmin etmek ümidindeyiz.

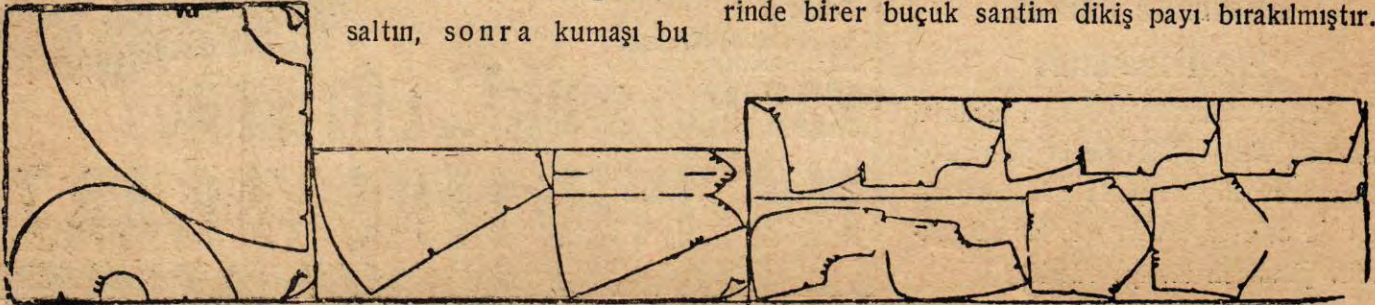
Bu takımın kolları istenilirse elbiseye, istenilirse boleroya dikilebilir, çünkü her ikisinin de kol evleri eş biçilmiştir.

Kalıbı evvelâ kendi üzerinize ölçün, ve lâzım olan ufak tefek değişiklikleri yapın. Elbiseyi kısaltmak isterseniz, kalıbın göğüs hizası ile kalça hizasının bir az aşağısından pliler yaparak kâağıdı kısaltın, sonra kumaşı bu

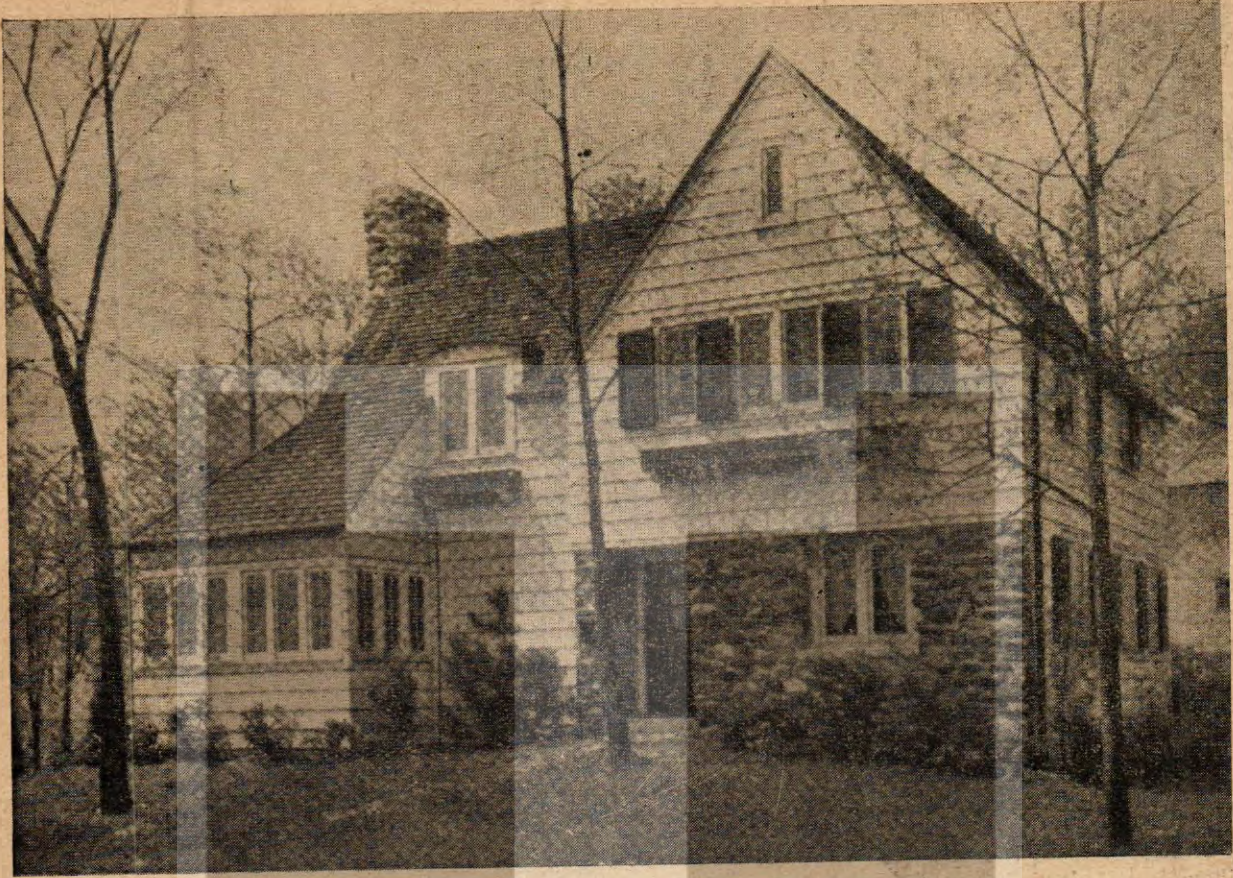
kısalınmış kalıpla biçin. Kollar için de kalıbı dirseğin bir az üstünden ve bir az altından kısaltın. Eteğin yan parçasını biçmek için, iki en kumaşın yüz taraflarını üst üste getirin; kolun volanı da buradan çıkar. Eteğin ön ve arkasını biçmek için kumaşı tam ortasından iki kat devşirin, diğer parçaları biçmek için kumaşın üçte ikisini iki kat yapın, kalan üçte birini de tek kat bırakın. Elbise bedeninin ön parçasını, bolero ve elbisenin arka parçalarını bu devşirilmiş kısma yerleştirin ki kumaş açıldığı zaman bu parçalar yekpare olarak çıksın. Boleronun ön parçalarıyla, kolların üst kısımları tek kat kumaşın üzerinde ve teker teker biçilir. Kuşağı kalan parçaları ekleyerek yapın.

Bu takımı doksan santim eninde bir kumaştan yapmak için bes biçuk metre lazımdır. Yalnız elbise için kollu beş, kolsuz dört metre kırk santim kumaş lâzımdır.

Dikmeğe başladığımız zaman evvelâ ön etek parçasının plilerini teyelleyip ütöleyin, sonra diğer etek parçalarını birbirine dikiin. Bütün dikiş yerlerinde birer biçuk santim dikiş payı bırakılmıştır.

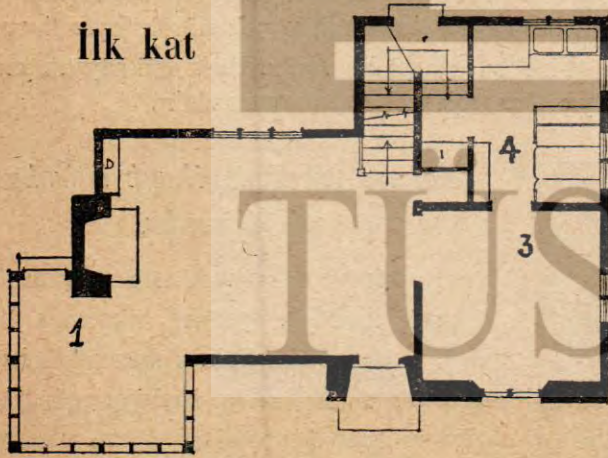

PRATİK BİR SAYFIYE EVİ

İlk kat

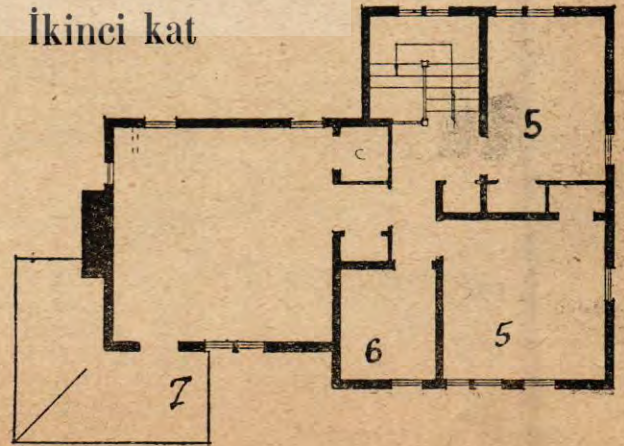

tertibat sayesinde misafir kabul salonundan yemek odasına geçebilir, ev sahibi de hizmetcisi yoksa bile yemekleri taşımak, kirli tabakları kaldırıp mutfağa götürmek hususlarında sıkıntı çekmez.

İkinci kat ailenin istirahati içindir. Burada üç yatak odası, banyo, sandık odası ve merdivenden çıkar çıkmaz da ufak bir sofa vardır.

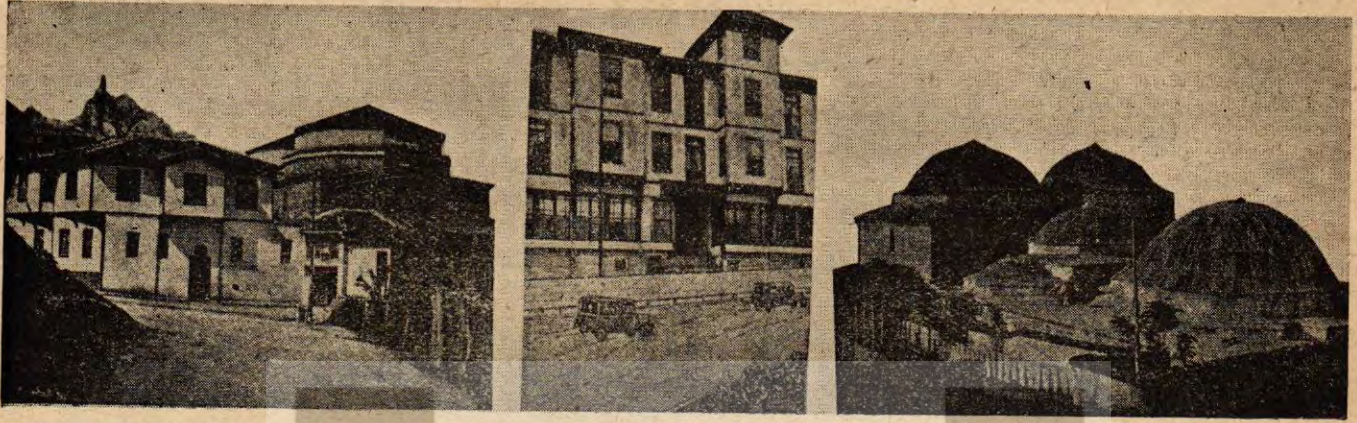
Planın târihi : 1.— Veranda. 2.— Kabul salonu. 3.— Yemek odası. 4.— Mutfak. 5.— Yatak odası. 6.— Banyo. 7.— Sandık odası.

İkinci kat

Bu ay "Muhit" kari'lerine [sayfiye [veya şehir haricinde yapılacak bir evin fotoğraf ve planını veriyoruz. Bu evin, ilk katı taştan, üst katı ise hususî surette kesilmiş ufak tahta parçalarından yapılmıştır. Mafai istenilirse bu ufak parçalar yerine bütün kereste de kullanılabilir. İlk katta bir oturma veya kabul salonu, yemek odası, veranda, mutfak ve kiler vardır. Bu çok pratik bir tertiptir. Misafir ilk katın salonuna kabul ediliyor. Yemek odası salonun yanı başında mutfak da yemek odasının yanında. Aynı katta ve bitişik olan bu

Yeşil Bursa Kaplıcaları

(171 inci sahifeden devam)

ki Bursada bulunan suların hepsinden fazla radyoaktiveye malik demektir. Mevaddı madeniyesi mecmuu (0,5) gramdır.

*
**

Hangi hastalıklara yarar ?

Bursa kaplıcalarının iyi geldiği hastalıklar: Hazım cihazı hastalıkları, miyde, barsak, kara ciğer, böbrek, başta Siyatik olmak üzere Nevraljiler, kemik hastalıkları, kemik kırıkları, Romatizma, kadın hastalıkları, Nekris... v. s. dir.

Kaplıca sularının Kalp hastalıklarında te'siri yoksa da tazyikî şiryanisi fazla olan hastalarda gerek banyo ve gerek içme suretiyle istifade edilir.

Tedavi müddeti ne kadardır ?

Tedavi müddeti: Romatizma, siyatik ve kadın hastalıkları için bir, bir buçuk ay, diğer hastalıklar için üç haftadır.

Kaç banyo alınmalıdır ?

Banyo adedi:— İlk günlerde bir, bir hafta sonra günde iki banyo yapılabilirse her halde mütehasıs bir doktorun fikrini almak lâzımdır.

Kaplıcalardaki şeraihi hayâtiye.— Kaplıcalara geleceklere edeceklere istifade yalnız sudan, banyodan değildir. Yaşadıkları hayâtın muntazam olmasının ve kendilerini o hastalığa ilka eden esbaptan uzaklaşarak daha sıhhi bir hayâta girmelerinin çok büyük kıymeti vardır.

Yine bu sebeplerle kaplıcalarda asri hayatın yorucu ve yıpratıcı eğlenceleri bulunmamalıdır.

Yalnız vücut değil ruh istirahatı de lâzımdır.

Kumar ve bar hayatı tamamen uzaklaştırılmalı ve böyle yerlere gitmekten tamamiyle ictinap edilmelidir. Yalnız ruhu okşayan güzel bir musiki, erken başlayıp erken biten (nihayet saat ona kadar) tiyatro ve sinema hayatı kaplıca tedavisine yardım eden büyük ve kıymetli unsurlardır. Kaplıcacıların bu maksatlarla sık sık güzel ve nezih eğlenceler tertip etmeleri çok lâzımdır. (*)

[*] Bursa kaplıcaları hakkında daha mufassal mâlumat, bu makalemize esas tuttuğumuz Dr. Nüzhet Şakir bey efendinin (Bursa ılıcalaa ile tedavi) isimli çok kıymetli eserinde mevcuttur.

Hem yemek... Hem ilaç!

Hasan Zeytin Yağıdır

Halis ve saftır. Kum, taş, böbrek, safra, sarılık ve kara ciğer hastalıklarıyla zayıflığa karşı en kuvvetli ilaçtır. Nefis ve şerbet gibi tatlıdır. Salatada, mayonezde, yemeklerde, hatta pilavlarda bile kullanabilirsiniz. Bilhassa miyde rahatsızlığı çekenler yalnız Hasan zeytin yağını içmelidirler. Londra, Roma ve Fransada en büyük mükâfat kazandığı resmen musadaktır. Fiyatlerde yeni ve çok mühim tenzilat yapılmıştır.

Yerli Mallar

167 inci sahifeden devam

Dört fabrikamız, ki Hereke, Fesana, Bakırköy ve Beykoz dur, bunların faal ve memleketce tanınmış müdürleri Reşat, Mitat Recai, Fazlı ve Sabit beylerin teşkil ettikleri idare heyeti, idarî ve ticari bütün müşkilatı iktihâm etmekte ve Yerli Mallar pazarı için lâzım olan çeşitleri en esaslı bir isabet ile tîmin eylemekte dîrler. Bu itibarla amirlerle müstahdemler arasındaki ahenk, fikir, çalışma tarzı, intizam ve disiplin, güzel yerli mallar pazarını yarımın ideal bir müessesesi sekline koyacağından eminiz.

* * *

Yerli mallar pazarının idaresinde eski ve kıymetli bir gazeteci arkadaşımızı gördük. Uzun zamanlar matbuat âleminde idareciliği ile tanınan Şükrü bey bu müşkül ve millî vazifeyi de kendinden haklı olarak beklenecek bir muvaffakiyetle başarmıştır. Şükrü bey bir gazete idarecisi, yâni hem bir ilim, hem bir idare hem de ticaret adamıdır.

Gazeteci arkadaşımız, eski devirlerin idarecileri gibi (idarei maslahat) sistemi hilafına iş başına geçer geçmez bir müdür gibi değil, bir amele gibi faaliyete girmiş ve az bir zaman içinde eski mâlul gaziler pazarını bugün tanınmayacak zarif bir şekle koymuştur. Bilhassa bu mağazanın eskiden bir yer altı deposu vardı. Bu depo, karanlık, pis, ru-

tubetli bir yerdî. Arkasına işçi gömleği giyen ve akrepleri, çyanları kendi toplayan Şükrü bey, eski mezbeleden sanayi ve maaden banbasının genç ve güzide iki kîmetli müdür ve diğer rûkûnlerinin mütemedi yardım, direktif ve sayı zatileriyle bugün çok cazip bir satış kısmı meydana getirmiştir. Yalnız bu gayreti bile binanın eski halini bilenler için takdirle karşılanacak bir himmettir.

* * *

Yerli Mallar Pazarının bu pek kısa zaman zarfındaki muvaffakiyetini gördükten ve bu vadede atılan hayırlı adımların faideli ve hayırlı neticelerine şahit olduktan sonra bu aziz müessesenin müteşebbislerini candan ve hararetle tebrik etmeği kendimize bir borç biliriz.

Fayda Hasan

Tahta kurusu, sivri sinek ve bütün Haşerata karşı hayat, rahat ve sıhhatınızı sigorta eder. Her evde bulunması lazımdır.

Uyku Sigortası

Sihhat ve hayatın yegâne ilacı

Dantos Diş Macunudur!

Dişlere ebedi hayat verir, inci gibi beyazlatır, çürümekten korur. Diş etlerini kuvvetlendirir. Diş ağrı ve nezlelerine, ağızdan gelecek her türlü hastalıklara mani' olur. **Dantos** diş macunu yalnız memleketimizde değil, Avropada da şöhret almıştır. Altın madalya, nişan, takdirnameler birinciliğini ispat eder. **Hasan ecza deposu** nda yirmi Kuruşa satılır.

Aynştayn

(179 uncu sahifeden devam)

Çünkü dünyanın en büyük filozofu, en büyük âlimi, en büyük riyaziyecisi *Aynştayn*'in ismini işitmemişsinizdir.

Çünkü *Aynştayn*, sizin kara cahilce dediğinizi iddia ediyor ve iki nokta arasında en kısa yolun düz hat değil, eğri hat olduğunu ilmen ispat ediyor: *Aynştayn*'in cihanı hayrette bırakan keşfi yalnız bu değil. Onun daha başka ve ilim noktasından insanı hayrete sevk edecek prensipleri de var.

Mesela harakette bulunan her hangi bir cismin, sabit bulunduğu zamankinden daha küçük olduğunu; düz bir istikamette hareket eden bir cismin, daima harakette bulunduğu takdirde milyonlarca sene sonra aynı noktaya geleceğini; tamamen düz zannettiğimiz satırların hakikatte düz olmadığını ve buna mümasil şimdiye kadar öğrenmediğimiz, yüzlerce sene kabul ettiğimiz *hikmet* ve *hendese* kaidelerine mugayir iddialarda bulunuyor.

Yalnız iddia etmekle de kalmıyor, iddialarını kendi iycat ettiği gayet yüksek bir riyaziye sistemi ile ispat da ediyor.

Bu yüksek riyaziye sistemi ne dir? Onu anlatamıyacağız. Çünkü bu sistemi *Aynştayn* ile beraber bütün dünyada anlıyabilen ancak on iki kişi imiş.

Aynştayn'a göre dünyada, şimdiye kadar zannettiğimiz gibi her hangi bir cismin ölçmek için üç ölçü (dimansion) kâfi değildir.

Yâni bir cismin *arz*, *tul*, *irtifa*'ını bilmekle o cismin hacmini hesaplayamayız.

Bir dördüncü ölçü vardır ki o da *zaman* dır. Ancak bu dört ölçü birleştiği zamandırki cisimlerin hacimleri hesaplanabilir.

Yeni bir devir

Biz burada *Aynştayn*'in nazariyelerinden ancak sathi bir surette bahsettik. Esasen bunları anlamak ekserimiz için imkân haricindedir. Değil biz, bugün bütün hayatlarını fen tetebb'leriyle geçirmiş âlimlerin ekserisi de *Aynştayn*'in muadelelerini anlamaktan acizdirler.

Çünkü *Fizik* noktai nazarından *Sir İsak Niyöton* zamanından beri katiyetle kabul edilen ve bunların üzerine bina edilerek yürütülen büve en esaslı ilim telakkilerimiz kökünden sarılmıştır.

Aynştayn, bize anlatmaya çalıştığı yeni prensipleri yine bizzat kendi vücuda getirdiği yeni muadeleler, yeni mânalar ifade eden yeni şekillerle gösteriyor.

Hiç şüphesiz *Niyöton* zamanından beri en mühim fen hadisesi *Aynştayn*'in (relativité) nazariyesidir. Şunu da ilâve edelim ki hiç şüphesiz *fen*, *fizik* kitapları yakında tekrar yazılacaktır.

Çünkü bunların çoğu artık geçmiş bir devire ait telakkilerle doludur. Hendere telakkileri de aynı derecede değişmiş mahkûmdur.

Çünkü eski esasların doğru olduğuna dair kat'i bir emniyet kalmamıştır.

Yeni bir devrin ancak başlangıcındayız ve bu devrin de peygamberi *Aynştayn*'dir.

Babson İstatistik Müessesesi

173 üçüncü sahifenden devam

dana çıktı ve buhran anlarını ölçme nazariyesini tekâmül ettirdi.

Babson müessesesi müstemelâtı dahilinde henüz inşa edilmekte bulunan bir binada şimdiye kadar yapılan kabartma haritaların en büyüğü vücuda getirilmektedir. Bu Mr. Babsonun ilhamlarından bir diğeri olup, tahakkuku için kendisi ve arkadaşları tarafından 150,000 dolar teberru edilmiştir. İş adamları için iktisadi tetkiklere bir esas teşkil etmek, ilim adamlarıyla muallimlerin alâkasını têmin etmek ve umumiyet itibariyle halka ilhamkâr, vatanî bir manzara arz etmek üzere, dünyanın şekliyle mütenasip, muhaddep bir satıh üzerine, Cemahiri Müttehedei Amerikanın, ve Cenubî Kanadanın, resmî erkama istinaden bir topoğrafisi vücuda getirilmiştir.

Collman harita binasının iki katında, muallimlerden Mr. Jolon E. Millea'nın idaresi altında şumullü bir sınaî sergisinin ilk adımları atılmıştır. Elyevm büro burada henüz muamele görmekte veya ikmal edilmiş bir halde aynı hat üzerinde olmamak şartıyla, yüzden fazla memleketin sınaî müesseselerinin masnuatı teşhir edilmektedir. Teşhiri vâdedilen daha bir çok eşya mevcut olup bu sergi de başlıbaşına bir binaya ihtiyaç göstermektedir. Bu meşher, talebenin fabrikaları ziyaretlerinden tahassul edecek faydaları itmam etmekte ve iş adamlarına kıymetli menbâlar vücuda getirip halkada cazip iktisadî bir sergi arz etmektedir.

«Wellesley Hills» in bir kısmını işgal eden «Babson Park» ı kendisinin yaratıcı dehasının bariz bir nümunesidir. Babson park şirketi bir nevi' emlak şirkettir. Mektep müstemelâtına mücavir geniş bir sahaya malik olup ticarî istatistik merkezi şeklinde bu sahayı iymar ve inkişaf ettirmektedir. Kendi posta dairesi, Milli bankası, Western telgraf dairesi, oteli ve umumî garajı vardır. New York şehrinden Babson parkına nakledilen Pow's neşriyat şirketinden mâda yarım düzine kadar, menfaatları yekti-

gerine yakın olan, ticarî müesseseler merkezi dairelerini burada kurmuşlardır.

Fakat belki en fazla hayrete şayan yeniliklerden birisi de Babson müessesesinin geniş sahasının tam ortasında bir gövercin posta stasyonu vardır. 5-6 sene evel, teessüs ettiği tarihten itibaren bir ornithologist olan «Mr. Lester W. Smith» in idaresi altında bulunmaktadır. Kuş yetiştirmenin iktisadî bir ciheti vardır. Bu ciheti gören Mr. ve Mrs. Babson mücavir mahallerde birer kuş posta stasyonları vücuda getirmek için teberruatta bulunmuşlardır.

Floridanın merkezi dağlık kısmında geniş mîkyasta araziye malik olan Mr. Babsonun bir gövercin posta merkezi ve buna zamimeten tayare stasyonları vardır.

Harbî umumide, Mr. Babson vazifesini terketmiş ve Waşington da bir ev alarak o da «Uncle Sam» için senede bir dolara çalışmaya başlamıştır. «Wilson» un idaresi altında mesai nezaretinin istihbarat ve terbiye şubesinde Amerikanın harp akîdelerini iyzağa koyulmuştur. Bunu iyfada terbiyevî ve neşriyat sahasındaki bilûmum vesaiti istimalde terettüt göstermedi. Waşington daki bu faaliyetini yalnız bir apandisit hastalığı sekteye uğrattı. Fakat vazifesine devam edebilecek bir kuvvet kazandığı gün Waşingtona döndü.

Babson müessesesi istikbale göğüs gererken tecrübelerin hameyî miyarlarından geçen, ve fırtınalara ve germü serde tahammül eden esaslı üç umdenin çizdiği hatlar üzerinde yürüyecektir.

1— Mihanikî ve iktisatta olduğu gibi, beşerî münasebatta da icra edilen her fiil, müsavi kudrette bir aksülamele mâruz kalır.

2— Hayatta elde edilen şeyler ona sarfedilen kuvvetin muhassasıdır.

3— Kendimiz mutazarrır ve menfaattar olmadan başkalarına zarar iras ve menfaat têmin edemeyiz.

ABONE ŞERAİTİ

(Posta ücreti dahil)

Türkiye için:

Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira

Ecnebi Memleketler

Seneliği 4 dolar

MUHİR

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Baş Muharrir: AHMET CEVAT

Tahrir Müdürü: KEMALETTİN ŞÜKRÜ

Adres: Dilsizzade Hant, No. 1-2

Telefon: İstanbul, 4118

Her nüshada:
bir elbise kalıbı
veya metin hari-
ci renkli bir tablo
bulunacaktır.

Fihrist

Muharriri Sahifesi

Memlekete Dair:

Büyük Türk İnkılabı	Ahmet Cevat	162
Yerli Mallar	Kemalettin Şükrü	165
Adana Sıtma Mücadelesi	Dr. A. R.	168
Yeşil Bursa Kaplıcaları		170
Aynı Hatıraları		176—223
Biraz da Musiki	Osman Cemal	222

Edebiyat Bahisleri:

İtalyan Edebiyatı ve Dante		204
Alaman Edebiyatı ve Şiller	Nahit Sırrı	190

Şiir:

Elma... Truva'da	Salih Zeki	186
Bulutlar	Ahmet Muhip	209
Asker Koşması	Samih Rifat	221
Kayaş'ta Gurup	Cavidan Saim	213

Hikâye ve Roman:

Yolcu (Göte)	Vasfi Mahir	184
Eldiven (Şiller)	"	192
Aşk Perisi (Emil Zola)	Yaşar Nabi	193
Dilenci (Çekof)	L. R.	198
Oğuz Han	Kemalettin Şükrü	218
Köpek Fedakârlığı (Çocuk Hikâyesi) (1)		226

Spor:

Başka Memleketlerde Beden Terbiyesi	Selim Sırrı	188
-------------------------------------	-------------	-----

Büyük Adamlar:

Aynı ayn (2)	M. K. Wifghart	177
--------------	----------------	-----

Muharriri Sahifesi

Paganini	Mebrure Hurşit	180
Tiyatro Bahisleri:		
Gedik Paşa Tiyatrosu Devresinden Sonra...	Refik Ahmet	212
Musikî:		
Paganini'nin varyasyon'u — iki sahife nota		182
Güzel San'atlar:		
Roza Bonör — Hayat ve Eserleri		214
İktisat Bahisleri:		
Sapancanın Küçük Esnafları ve Ticarî Ahlâk	Ahmet Cevat	161
Babson İstatistik Müessesesi		172
İçtimaî Bahisler:		
Avukat yalan Söylermi?	İrfan Emin	174
Tarihî Bahisler:		
Sinop'ta Candar Oğulları	Zamanına Ait Tarihî	
Eserler	Mehmet Şakir	196
Sıhhî Bahisler:		
Böbrek Hastalıkları	Dr. İhsan Arif	224
Müteferrik:		
Amerikada Çifcilik Hayatı	A. Eşref	201
Medeniyet Nedir?	Konstantin Veyer	208
Balık Avı Kaç Türü Olur? (3)		210
Aile Bahçesinde Temmuz Ayı		230
Elbise Kalıbının Târifi		232
Pratik Bir Sayfiye Evi (4)		233
Moda		228

(1) Child's Life (2) American Magazine (3) Popular Science (4) Good House Keeping.
Kapak resmi Pictorial Review den alınmıştır. Ressamı Mc Klelland Barclay dır.